Lietuvis

The Lithuanian. Semi-Weekly Newspaper. Authorized by EUCOM/HQ Civil Affairs Division. Authorization No. UNDP 203 * Publisher: Al. Laikūnas, (13b) Memmingen, Postfach 2. Circulation: 9.000 * Printer: Dietrich & Schuster, Memmingen, Schrannenplatz 6.
Vyr. redaktorius V. Meškauskas, redaktorius J. P. Palukaitis. Redakcijos ir Administracijos adresas: (13b) Memmingen, Postfach 2. Tel. 2677.

Nr. 34/35 1949. XI. 18.

Vokietija - jau partneris

PO PARYŽIAUS KONFERENCIJOS — NIEKAS NENORI KALBĖTI — ACHESONAS VOKIETIJOJE TIK KLAUSĖSI — DERĖTIS PAVESTA AUKŠTIESIEMS KOMISARAMS

Likimo ironija

Šią savaitę visoje Vakarų Vokietijoje buvo išlipdyti dideli raudoni plakatai: Stalino pasveikinimas vokiečių liaudies respublikai su reikšmingais žodžiais apie abiejų tautų bendradarbiavimą. Kremliaus kalkuliacija nesunku įspėti: šiuo metu tarp Sovietų Sąjungos ir JAV yra išlaikyta lygsvara. Toji valstybė likimines svarstykles pakreips savo naudai, kuri pajėgs ant savo pusės užmesti Vokietiją ir Japoniją.

— Likimo ironija nori, — formulavo prieš Paryžiaus konferenciją „New York Times" vedamųjų autorė Anne O'Hare McCormick, — kad tarptautinės būklės raida reikalautų vakar dienos priešus paversti šiandieniniais ir ryt dienos draugais. Vaikinai, kurie Ardėnuose ir Ramiajame Vandenyne rizikavo savo galvomis, dabar turi progos nustebti. Iš šaltojo karo išsivystė lenktynės dėl buvusiųjų priešų draugystės. Tik jų galas parodys, kas savo tvarte laikė eiklesnius žirgus."

Achesonas, kuris pirmadienį 15 minučių kalbėjosi su Višinskiu (tai buvo tik mandagumo vizitas), vakare išskrido į Paryžių. Korespondentams jis pareiškė: „JAV turi Vakarų Europoje Vokietijai duoti butą, bet ne kalėjimą".

Trumpas komunikatas

Naktį į šeštadienį buvo paskelbtas oficialus komunikatas apie pasibaigusią Paryžiaus užsienio reikalų ministerių konferenciją. Jis teskelbė, kad ministeriai kalbėjosi apie Vokietiją ir kad jie mano, jog Vokietiją reiktų įtraukti į Europos gyvenimą, žinoma, su sąlyga, kad vokiečių vyriausybė suteiks naujų, papildomų įrodymų apie savo taikingus siekius. Tuo reikalu toliau su vokiečių vyriausybe tarsis aukštieji komisarai.

Svarbiausias dalykas, kurį skelbia šis komunikatas yra, kad su Vokietija bus tariamasi, bet ne jai diktuojama. Atseit, ji bus partneris, bet ne vergas.

Tačiau be šito fakto konstatavimo iš komunikato nieko daugiau sužinoti negalima.

Jis buvo toks trumpas ir neaiškus, kad Prancūzijos užsienio reikalų ministeris Schumanas, negalėdamas jo papildyti, rado reikalingu paskelbti bent tai, kas ... nebuvo svarstyta, būtent:

1. „Aš iškilmingai pareiškiu Prancūzijos vardu, — sakė Schumanas spaudos konferencijoje — kad Vokietijos kariuomenės klausimas nebuvo nagrinėjimas".

2. „Į Atlanto paktą mes negalime priimti krašto, kuris yra nuginkluotas bei svetimų valstybių okupuotas ir kuris pagal veikiantį Potsdamo susitarimą turi likti nuginkluotas."

3. Nebuvo kalbėta ir apie vokiečių plieno gamybos kiekį. Jis turi likti toks pat.

4. Nebuvo aptartas ir prancūzų arba kitų kapitalų investicijos Vokietijoje klausimas.

Tą paaiškinimą Schumanas turėjo duoti, nes Prancūzijoje pasklido gandai, kad konferencijoje Prancūzija buvo priversta kapituliuoti prieš amerikiečių reikalavimus vokiečių naudai.

Achesono vizitas

Penktadienio popietę Achesonas iš Paryžiaus atskrido į Frankfurtą. Korespondentams jis pareiškė, kad norįs mažiau kalbėti ir daugiau klausyti. Apie konferenciją jis pasakė tik tiek, kad ji praėjusi harmoniškoje atmosferoje. Paryžiaus nutarimai praktiškai pasireikš tik mėnesių bėgyje.

Kai dieną vėliau Achesonas su palydovais automatrisa atvyko į Bonną, jį stotyje pasitiko Vokietijos kancleris Dr. Adenaueris. Abu aukšti, pražilę vyrai, nužygiavo per peroną į mažą stoties patalpą, kad reporterių ir spaudos fotografų netrukdomi galėtų pasikalbėti. Kiek vėliau Achesonas nuvažiavo pas prezidentą Heussą. Gatvėje susirinkę Bonnos gyventojai jam draugiškai mosikavo.

Pirmadienį Achesonas keliom valandom buvo nuskridęs į Berlyną. McCloy jį nuvežė į sovietų sektorių — apžiūrėti Hitlerio pasistatytosios Reicho kanceliarijos griuvėsių.

„Jūs savo žodį išlaikėt ir neatvykot per vėlai" — pasveikino Achesoną vyr. Berlyno burmistras prof. Reuteris prie Schönebergo rotušės durų.

„Į vokiečių ir Berlyno pastangas — pareiškė Achesonas — amerikiečiai atsakys nauja pagalba. Tikiu, kad jiems talkininkaus ir kitos Vakarų okupacinės valstybės". Vokiečių pasipriešinimas komunizmui, ypač jei jį sulyginti su kiniečių, esąs vertas pagyrimo. Kinijoje pralaimėjusi ne amerikiečių, bet kiniečių politika. Jei kas pats sau nepadeda, tokiam ir kiti padėti negali — paaiškino JAV užsienio reikalų ministeris. Po to jis išskrido į Washingtoną — pasitikti atvykstančio kito sovietų kaimyno valdovo — Persijos šacho.

Adenaueris prabilo

Pagaliau antradienį kancleris Dr. Adenaueris paskelbė konkrečius Paryžiaus konferencijos rezultatus. Po pasikalbėjimo su aukštaisiais komisarais, kurie patys dalyvavo Paryžiaus konferencijoje, Adenaueris pranešė Vakarų Vokietijos seimui, kad užsienio reikalų ministeriai, siekdami Vokietijos įjungimo į Europą, konkrečiai sutarė: sulėtinti vokiečių įmonių išmontavimą, leisti jiems statytis didesnius ir greitesnius laivus, leisti vokiečiams įsteigti konsulatus ir prekybos atstovybes, įtraukti Vokietiją į tarptautines organizacijas ir ieškoti kelio baigti karo stoviui. Tais visais klausimais su vokiečių vyriausybe derėtis yra įgalioti aukštieji komisarai.

Vokietijai pareikšti pageidavimai skamba: ji turi bendradarbiauti su vakariečių saugumo komisija, kuri rūpinasi su saugumu susijusiais klausimais; ji turi įstoti į Ruhro krašto kontrolės komisiją, nelaukdama jos praplėtimo visai Europai ir išleisti atitinkamus įstatymus prieš įmonių ir kapitalo koncentraciją (dekartelizacija). Socialdemokratų opozicijos vadas Dr. Schumacheris Adenauerio pranešimą sekusiose diskusijose, pasisakė prieš kanclerio „slaptus užsienio politikos" metodus. Girdi, bet kuriems žygiams, kancleris turi gauti seimo įgaliojimą. Adenauerio slapti pasitarimai su Prancūzija prieš Paryžiaus konferenciją buvę nekorektiški.

Problemos

Aplamai imant, konferencija, paskelbusi, kad Vokietija nuo šiol bus traktuojama kaip derybų partneris, bet ne kaip aklas įsakymų vykdytojas, vėl iškėlė prancūzų - vokiečių santykių problemą. Londoniškis „Times" šia tema rašė:

„Jei Prancūzija galėtų saugiai jaustis, jai būtų lengviau atstatyti draugingus santykius su Vokietija, negu D. Britanijai. Dr. Adenaueris yra pažiūros, kad tarp Prancūzijos ir Vokietijos yra mažiau įtempimo galimybių, negu tarp Vokietijos ir D. Britanijos.

O paryžiškis „Le Monde", artimas užsienio reikalu ministerijai paskelbė Maurice Duverger str., kuriame tarp kitko sakoma:

„Prancūzijos - Vokietijos sąjunga yra pirmoji taikos Europoje sąlyga. Tiems, kuriuos tie žodžiai baido, noriu priminti, kad šio šimtmečio pradžioje tokį pat siaubą kėlė ir kalbos apie sąjunga su D. Britanija. Tai kas šiandien atrodo baisu, ryt gali būti natūralu".

Nehru patenkintas

New Delhi (AP). Indijos ministeris pirmininkas Panditas Jawarharlal Nehru pareiškė grįžęs iš viešnagės Amerikoje ir Europoje, kad Amerikoje jis patyręs, jog amerikiečiai galėtų daugiau investuoti savo kapitalo Indijoje, negu kaip anksčiau buvo manoma. „Tačiau tie, — paaiškino Nehru — kurie mano, kad mes Indijoje galime sukurti amerikietiškas sąlygas, klysta. Mes turime viską pritaikyti prie savo pažiūrų ir kultūros".

Toliau ministeris pirmininkas pareiškė, kad jis nesusitaręs dėl event. Kinijos komunistų vyriausybės pripažinimo su JAV bei D. Britanija. Tas klausimas bus išspręstas po pasitarimų su kiniečių atstovais. „Aišku, mes tarsimės ir su kitomis tautomis, tačiau nuspręsime vieni patys" — pabrėžė Nehru. Šis reikalas esąs skubus.

*

Washingtonas (BBC). JAV užs. reik. ministeris Achesonas pareiškė, kad Kinijos komunistų vyriausybės pripažinimo klausimą svarstyti kliūdąs JAV konsulo Mukdene suėmimas. Kaip žinia, JAV konsulas buvo suimtas prieš keletą mėnesių, primetus jam vieno darbininko sumušimą.

Nori taikos - ruoškis karui

Pov. laivai - ateities ginklas

Washingtonas (0). Povandeniniai laivai, varomi atomine energija, kurie pasinėrę plauks 35 jūrmylių greičiu / val., ir kurie raketom galės apšaudyti kiekvieną taikinį 200 mylių spindulyje — netolimoje ateityje bus svarbiausias JAV karo laivyno ginklas.

Dabar visos pastangos telkiamos kaip tik povandeninių laivų srityje, nes:

1. Povandeniniai laivai duoda didelius nuošimčius už į juos įdėtą kapitalą (jų statyba kainuoja, palyginti nedaug);

2. povandeniniai laivai dar teikia daug neišnaudotų galimybių, nes jų vystymasis yra kol kas tik pradinėje fazėje.

3. nauji varikliai juos įgalina ir pasinėrus labai greitai plaukti. Dabar jau aišku, kad povandeniniai laivai bus pigiausi ir kartu veiksmingiausi visų valstybių ginklai.

Pokario strategija ir mokslinė pažanga, abi vokiečių kilmės, ateities povandeninio karo vaizdą iš pagrindų pakeitė.

*

Sovietų povandeniniai laivai Vidužemio jūroje

Belgradas (UP). Valonos įlankos Saseno saloje sovietai įsirengė sau karo uostą - praneša pabėgėliai iš Albanijos. Ten jau buvo italų karo laivyno bazė. Paskutinėmis žiniomis tame uoste yra ir povandeninių sovietų laivų.

*

San Diego (dpa). JAV karo aviacija bando „Ugnies paukščiu" pavadintą raketą, kuri automatiškai susiranda taikinį. Elektrinis „pajautimo organas" raketą nukreipia į taikinį ir ją susprogdina. „Ugnies paukštis" yra 3 m ilgio ir 15 cm diametre. Jos išvystimo darbai kainavo apie 2 mil. dolerių.

*

„Nervų dujos"

Londonas (AP). Britų vidaus reikalų ministeris, kuriam yra pavesta krašto pasyvi apsauga, įspėjo, kad būsimam kare prieš britų salų gyventojus gali būti panaudotos „nervų dujos", numarinančios žmogų konvulsijose.

Nurodoma, kad dujos gali skysčio pavidale prasisunkti per rūbus ir odą, todėl yra pavojingos ir asmenims su dujokaukėmis.

Tos dujos išgaruoja be kvapo. Jas sunkiai galima pastebėti ir dėl to, kad nesukelia jokio niežulio ar pūslių. Jomis apsinuodijusi auka tik tada pajunta kažin ką negero, kai susilpnėja regėjimas. Vėliau pradedama smarkiai čiaudėti ir jaučiamas sunkumas krūtinėje. Dar po kiek laiko visus sanarius pradeda tampyti mėšlungis, kurį jau seka mirtis. Mirtinos konvulsijos gali prasidėti tarp 5 min. ir 6 val. nuo apsinuodijimo praėjus. Manoma, kad tos dujos bus paskleistos iš lėktuvų arba numestos jomis užtaisytos bombos.

Šio dvigubo Nr. kaina 75 Pf.

JT diskutuoja . . .

Lace Success (UP). Komunistinės Kinijos užsienio reikalų ministeris Čuenlais pareikalavo, kad JT nebeskaitytų Kinijos tautinės vyriausybės atstovus teisėtais Kinijos reprezentantais. Manoma, kad tas komunistų reikalavimas tik tuo atveju uūtų svarstomas, jei jį palaikytų kuri didžioji valstybė Tautinės vyriausybės delegacijos pirmininkas Dr. Tsiangas nurodė, kad komunistų vyriausybė esanti neteisėta.

Dr. Tsangas politinėje komisijoje pasisakė ir dėl sovietų siūlomo „taikos pakto". Jis nurodė, kad Kinijos komunistai nebūtų galėję pasiekti laimėjimų, jei nebūtų gavę pagalbos iš Sovietų Sąjungos. Teikdama jiems pagalbos Sovietų Sąjunga sulaužė draugingumo pakta su Kinija - ir dabar šiūlo pasirašyti dar vieną paktą.

Jugoslavijos delegatas Milovanas Djilas puolė tiek kominformo kraštus, tiek ir vakariečius. Ypatingai smarkiai jis kliūdė Višinskį, sakydamas, kad kiekvienas antras Višinskio žodis yra „taika", bet niekur taip žodžiai nesiderina su darbais, kaip pas sovietus.

JT politinės komisijos nutarimas pavesti buvusią italų koloniją Somali 10 metų valdyti Italijai patikėtinio teisėmis, buvo Italijoje sutiktas su dideliu pasitenkinimu. Prieš nutarimą balsavo tik sovietu blokas.

Trumpai:

- Oficiali Lenkijos žinių agentūra PAP praneša, kad buv. min. pirm. pav. ir kompartijos gen. sekr. Gomulka ir viceministeris Zenonas Kliszko yra išmesti iš kompartijos. Kartu išmestas ir atstatymo ministeris M. Spychalskis, kuriam prikišamas „nedovanotinas politinis aklumas". Gomulka jau pereitais metais buvo pašalintas iš min. pirm. ir part. gen. sekr. postovių.

Kartu pranešta, kad maršalas Rokosovskis yra priimtas į kompartijos CK.

- JAV, D. Britanija ir Prancūzija įteikė Dunojaus konvencijos signatarams, kurie kaip tik dabar posėdžiauja Galatze, notas, kuriose pareiškiama, kad Vakarų valstybės nepripažįsta jų sudarytai komisijai Dunojaus laivyninkystės kontrolės teisės.

- Prancūzijoje įsteigta „Generolo de Gaulle bičiulių draugija", kuri turėsianti tik 10.000 narių. Pirmasis narių tūkstantis mokės mėnesinio mokesčio po 10.000 fr., kiti devyni tūkstančiai po 1.000 fr. Tokiu būdu sudarytas fondas padės plėsti generolo mintis ir mokslą.

- Čekoslovakijos vyriausybė pranešė visiems užsieniečiams, kad ateityje nebus prailginti leidimai pasilikti Čekoslovakijoje. Daugelis jų jau gavo įsakymus artimiausiu laiku apleisti kraštą.

- Neseniai dėl palankumo komunizmui išmestas iš darbo partijos britų žemųjų rūmų atstovas Konni Zilliacus dabar neteko ir komunistų malonės. Kompartijos organas „Daily Worker" jį išvadino „titoistu".

- Britų žemieji rūmai nutarė plieno pramonės suvalstybinimo terminą nukelti po rinkimų. Kaip žinia, tam suvalstybinimui priešinosi lordų rūmai.

- Persijos šachas M. Reza Pahlevi specialiu prezidento Trumano lėktuvu atskrido į Washingtoną. Kalbama, kad šachas prašys karinės ir ūkinės pagalbos.

* JT politinėje komisijoje, svarstant sovietų pasiūlytą rezoliuciją, smerkiančią JAV ir D. Britaniją, kaip karo kurstytojas, britų delegatas McNeilas Višinskiui pareiškė: „Grįžk namo ir pasakyk savo vyriausybei, kad tik ji kalta, jei pasaulis nusigręžia nuo jūsų tautos!"

Reikšmingas Amerikos Lietuviu Kongresas

KONGRESĄ SVEIKINO PREZIDENTAS TRUMANAS

Pirmosios žinios, atėjusios iš anapus Atlanto, byloje apie nepaprastą Amerikos lietuvių kongreso pasisekimą. Jame dalyvavę per 800 delegatų ir visa eilė svečių. Kaip praneša „Dirva", šis kongresas turėjęs ištisą eilę momentų, kokių Amerikos lietuvių istorijoje dar nėra buvę.

Būtent, kongresą pasveikino atskira telegrama prezidentas Trumanas, pareikšdamas tvirtą viltį, kad kongreso tikslas bendromis pastangomis bus atsiektas.

Kongrese asmeniškai atsilankė New Yorko gubernatorius, pasakydamas kalbą, kuri atitinka visų Lietuvai laisvės siekiančių mintis. Gubernatorius pareiškė, kad geležinė uždanga turi būti atstumta atgal. Jis nurodė, kad lietuvių tauta daugiausia ir ilgiausia kenčianti nuo rusų imperializmo. Apskritai, gubernatoriaus kalba buvusi nepaprastai atvira ir tiesi, kiek ji liečia Lietuvos laisvės bylos siekius. Lietuvą gubernatorius laiko labiausia verta, kad jai padaryta skriauda būtų greit atitaisyta. Jo kalba buvo pertransliuota dviejų didžiausių New Yorko radijo stočių.

Anot „Dirvos", galime būti tikri, kad dar nei vieno susirinkimo metu Lietuvos vardas nebuvo taip garsiai minimas, dar nei karto Lietuvos reikalas nebuvo taip plačiai ir autoritetingai išdėstytas Amerikos viešumai.

Kongrese apsilankė ir senatorius O'Connor, kuris taip pat pareiškė, kad Amerika nebus atlikusi savo pareigos, kol Lietuva, Latvija ir Estija nebus atgavusios savo laisvės ir nepriklausomybės. Kongresą sveikino ir New Yorko miesto burmistro atstovas, kuris, tarp kita ko, paskelbė ir daugeliui dar nežinomą naujieną, kad [illegible] New Yorko miesto aukštesnės mokyklos mokytojas buvęs lietuvis. Tai buvo dar tais laikais, kai New Yorkas vadinosi New Amsterdamu. Ta naujiena perėjo per visą Amerikos spaudą, kaip liūdijimas, kad lietuviai čia lygiai seni piliečiai kaip ir visi kiti.

Kongreso proga suruoštose pamaldose už Lietuvą, kurias atlaikė amerikonų vyskupas, New Yorko katedra buvo sklidina lietuvų ir nelietuvių. Vyskupas savo pamoksle, kaip reta kada kas iš kitataučių, didžiausiu jaudrumu išdėstė, kodėl už Lietuvą tenka melstis ir kodėl reikia kovoti dėl jos laisvės.

Kongreso metu sveikinimų žodžiu buvo susilaukta iš Vasario 16-sios akto dalyvio prof. Mykolo Biržiškos, taip pat iš Lietuvos diplomatinio ir konsularinio korpuso, vadovaujamo ten viešinčio diplomatijos šefo, min. Stasio Lozoraičio.

Anot „Dirvos", kongreso dienos virto Lietuvos dienomis New Yorke ir šis kongresas buvo vienas reikšmingiausių lietuvių manifestacijų.

Šiame numeryje:

AZIJOS KARO PAMOKOS
*
NAUJOS KOMUNISTŲ OFENZYVOS IŠVAKARĖSE
*
LIETUVIŲ RAŠYTOJŲ „VELYKINĖ"
*
KARDINOLAS BOKSININKAS
*
PO 1950. VI. 30 IRO RŪPINSIS TIK NEBAIGTOMIS BYLOMIS
*
GARANTIJOS TEBEPRIIMAMOS

Lozoraitis pas Romulo

Ministeris St. Lozoraitis buvo priimtas JT prezidento Romulo. Priėmimo metu, dalyvaujant eilei aukštųjų JT pareigūnų, buvo įteiktas motyvuotas skundas dėl Lietuvos gyventojų masinio trėmimo į Rusijos gilumą. Ministerio Lozoraičio pageidavimas skundo įteikimo metu, kad jis būtų svarstomas JT sesijos artimiausiu metu, aukštųjų JT pareigūnų buvo palankiai priimtas.

Dievs, svéti Latviju!

Šiandien visi laisvi latviai švenčia savo nepriklausomybės paskelbimo 31 metų sukaktį. 1918 metais mūsų broliškai tautai, po ilgų amžių vergijos, pavyko išsikovoti laisvę. Iš latvių žemės buvo išvytos tiek ilgamečių okupantų vokiečių, tiek raudonųjų bolševikų gaujos. Tautos svajota ir iš kartos į kartą perduodama legendarinė Latvija pavirto tikrove, iš prakaitu ir krauju aplaistytos žemės, iš kovotojų kapų iškilo raudonai balta raudona vėliava.

Du milijonai laisvų latvių nulenkė galvas prieš savo kovotojus, ir prieš didelius to laiko vyrus: Joną Čakstę, Gustavą Zemgalį, Karolį Ulmanį, Zigfridą Meierovičių ir kitus. Darbščių sūnų ir dukrų dėka kraštas pražydo ūkiškai bei kultūriškai. Reta tauta per porą dešimčių metų padarė tokią didžiulę pažangą kaip latviai ir atsiekė tiek daug laimėjimų. Džiaugėsi tuo latviai, džiaugėsi geroji pasaulio dalis, džiaugėmės ir mes, lietuviai, nes argi galėjome nesidžiaugti savo tikrojo brolio laime?

Deja, Praamžiaus knygose mums dar buvo užrašyta daug vargo dienų... Visa aisčių žemė dar kartą buvo aplaistyta lietuvių - latvių krauju. Nelaimingosios tautos susilaukė tokių sunkių dienų, kokių dar jos neturėjo per ištisus šimtus vergijos metų. Ir šiandieną tie aisčiai, kurie dar liko gyvi, lygiai kenčia deportacijų, teroro ar tremties vargus. Mūsų trispalvė, kaip latvių raudonai balta raudona vėliavos, sutryptos ir nublokštos į sniegą, į purvą. Jeigu kitos tautos būtų susilaukusios tokio šiurpaus likimo ir kančių, jos nebūtų ištvėrusios ir jų nebebūtų. Tačiau šimtus metų mirčiai, ir tik mirčiai, į akis žiūrėję lietuviai su latviais, nieko nenuskriaudę pasaulyje ir todėl su grynomis sąžinėmis, kaip reta kurios kitos tautos, kovoja ir nėra nustojusios tikėti savo šviesia ateitimi bei prisikėlimu. Jos žino, kad po žiemos visada būna pavasaris. Ateis diena - sutirps sniegas, kuris šiandien yra užgulęs Aistiją, tiesos ir gėrio srovė išneš iš tos šventos žemės purvus. Kelsis nepriklausomos aisčių tautos. Ir kelsis, tikėkim, protingesnės, daug ko iš savo nelaimingos istorijos pasimokiusios, ypač kad dviems iš keturių brolių likusiems - lietuviams ir latviams pridera gyventi jeigu jau ne vienoje grįčioje, tai bent tuose pačiuose namuose.

Tegyvuoja kovojanti Latvių Tauta!

Spaudos puslapiuose

UŽ VOKIETIJOS APGINKLAVIMĄ

„Le Monde", Paryžius

Vokietiją įjungus į Europą, būtų stačiai neįmanoma, kad ji dalyvautų jos ūkyje ir politikoje, ir kartu kariniu žvilgsniu liktų „niekieno žeme", atiteksiančia pirmam užpuolėjui. Šitokia būklė gali kurį laiką tęstis, bet ilgainiui ji būtų nepakenčiama.

Gera šiuo reikalu susipažinti ir su vokiečių pažiūra. Dar neseniai didesnė vokiečių tautos dalis pasisakė už visišką demilitarizaciją. Jie aiškinosi, nenorį kištis į sąjungininkų ginčus, kurie, tarp kitko, okupavę jų kraštą, yra atsakingi ir už jo gynimą. Neseniai viešosios nuomonės britų zonoje tyrinėjimas nustatė, kad 53% jos gyventojų yra nusiteikę už apginklavimą. Ta pati tendencija reiškiasi ir sovietų zonoje.

Ar ta vokiečių nuomonė neverčia susimastyti? Tačiau ar Vakarų valstybės, kurios nori užsitikrinti vokiečių bendradarbiavimą, gali nepaisyti vokiečių norų? Ar gi jie gali atsisakyti vokiečiams suteikti ginklus, kada juos kiti gundys pasiimti ten ginklus, kur jie juos galės gauti?

Ar gi mes iš tikrųjų galime įgyti jų simpatijų, jei mes juos - kaip ir patys daromė - neparuošime įvairiems eventualumams?

VAIKAI SOVIETŲ SĄJUNGOJE

„Dagens Nyheter", Stockholmas

2.000 to laivo „Springfjord", grįžusio iš Onegos upės su medžio krovinių, įgula pasakoja, kad rusų kareiviai, laivui atplaukus į sovietų teritoriją, laivą smulkiai iškrėtė ir visus žiūronus, foto aparatus ir navigacijos dokumentus konfiskavo ir atidavė tik laivui vėl išplaukiant. Krečiant laivą, visa 25 žmonių įgula turėjo laukti valgomoje salėje. Įgula savo akimis matė, kad mokyklinio amžiaus vaikai dirbo sovietų uostuose. Jie matė, kaip 12 metų vaikai dirbo iki vidurnakčio.

Tie vaikai, kaip taisyklė, atsisakydavo priimti jiems siūlomą šokoladą arba apelsinus, jei kur netoli buvo rusų sargybiniai. Tačiau, jei aplink niekur negalima buvo pastebėti rusų kareivio, jie mielai ėmė skanėstus ir paslėpdavo kišenėse, „kad ilgiau jais pasidžiaugtų".

AZIJOS KARO PAMOKOS

Paryžiškis LE MONDE šiuo klausimu paskelbė Camille Rougeron str., kurio įdomiomis mintimis norime pasidalinti ir su savo skaitytojais.

Partizanai prieš partizanus

Paskutiniosios, amerikiečių apleistos, tautinės Kinijos pasipriešinimo pastangos yra tik vienas aspektas tame plačiame konflikte, kuriame Prancūzija yra įmaišyta Indokinijoje, D. Britanijoje - Malajuose, Olandija olandų Indijoje. Tos genštabistai jas galėtų praleist, nepadarę savo išvadų. Savaime suprantama, kad dėl to jie neturi užmiršti kitų reikalų. Jie gi turi ruoštis karui, „tikram karui" su tankų divizijomis, lėktuvnešiais, radijo bangomis valdomais lėktuvais ir atominėm bombom.

Tačiau kas būtų, jei operacijos Tolimuosiuose Rytuose jau būtų „tikrasis karas"? Kas gi būtų, jei tos operacijos, kurios gali prasidėti Rytų Europoje, būtų panašios į tas Tol. Rytų operacijas, lygiai, kaip 1914 m. kautynės buvo visai panašios į Port Arthuro, Mukdeno ir Čadalšos kautynes? Jei mūsų dabartiniai pasiruošimai nebūtų geresni, kaip savo laiku jau turėję 40 metų amžiaus sutvirtinimai ir kavalerijos divizijos, kurios 1914 m. turėjo atremti ulonų puolimą?

Nuo Charleroi iki Marne **gen. Joffre** tą syk turėjo sumokėti net penkių šimtų tūkstančių žmonių gyvybėmis už tuos patyrimus, kuriuos kiti jau buvo surinkę, studijuodami Mandžūrijos ir Balkanų karus Už Gamelino klaidas, įvertinant karo Lenkijoje galimybes, turėjome dar brangiau sumokėti. Gal būt, kad kurią nors dieną Vakarų valstybės galės nesigailėti savo aukų Tolimuosiuose Rytuose už tą pamoką, kurią jie ten gavo ir kuri jiems padės išvengti kritiškų, tiesiog katastrofingų 1914 ir 1939 m. Europos karo mėnesių.

„Ir jei karas prasidėtų, ką Tamsta darytumei?" Tą klausimą pastatė 1947 m. vienas mūsų ministeris, kuris galvojo, jog Prancūzija negalės savo krašto apsaugai surinkti numatytų 300 milijardų frankų, vienam žymiausių karių. „Aš kovosiu su partizanais" — skambėjo atsakymas. Tai reiškia, griebtis to metodo, kuris rytoj lygiai taip pat užšachuos 400 sovietų divizijų, kaip kad vakar jis buvo užšachavęs 250 wehrmachto divizijų.

Mintį grįžti prie partizaninio karo, kurį pasaulis visą šimtmetį buvo užmiršęs, Čiangkaišekui 1937 m. davė vokiečių karines misijos Kinijoje šefas, įrodinėdamas, jog kitaip pasipriešinti japonams neįmanoma.

Paskutiniuojo karo metu partizaninis veikimas Kinijoje, Jugoslavijoje, Sovietų Sąjungoje ir Prancūzijoje įrodė savo jėgą Tik faktas, kad partizaninio karo metodais buvo naudojamasi kartu su klasiniais karo vedimo metodais, davė progos ginčytis dėl jų naudingumo. Tačiau tolimesni keturi karo Azijoje metai, kurių metu prieš partizanus turėjo kariauti kaip tik tos armijos, kurios Europoje buvo jų remiamos, nepaliko jokios abejonės dėl didelės partizaninio karo reikšmės.

Ginklų ir kovos metodų tobulėjimas daugiau atnešė naudos partizanams, negu jų priešams. Buvo kariuomenių, kurios tuo žvilgsniu buvo nejautrios. Pav. Aleksandrui Didžiajam užkariaujant Mažąją Aziją, kiekvienas jo karys kartu nešėsi ir apginklavimą ir maistą, taip pat ir Cezario legionieriai viską nešesi su savim. Tokios armijos galėjo traukti per priešo kraštą ištisus šimtus kilometrų.

Tačiau jau artilerija, Neapoleono armijos stiprybė, turėjo silpnų pusių. O šių dienų gausybė medžiagos, kurios yra reikalingas nors ir mažiausias moderninės kariuomenės dalinys, pateikia puikų taikinį priešui. Užsimaskavimas, minų panaudojimas prieš žmones ir autovežimius, teikia daugiau naudos partizanams negu reguliariai kariuomenai. Parašiutininkų dalių panaudojimas, leidžia pradėti kautynes toje vietoje ir tuo laiku, kuriuo vadovybė nori.

Aišku, šių dienų partizaninis karas turės mažai panašumo į prieš šimtą metų Ispanijoje arba Rusijoje prasidėjusi spontaninį, gaivališką sąjudį. Šiandien partizaninis karas bus vedamas lygiai taip pat apgalvotai, kaip ir reguliarios kariuomenės operacijos. Jos gali būti pradėtos karui prasidėjus, po dvejų mėnesių, kaip Sovietų Sąjungoje, ar po trejų metų kaip Prancūzijoje.

Tačiau, jei prieš pėstininkų apkasus buvo kovota kitais apkasais, prieš tankus prieštankinėm patrankom, tais pačiais tankais, kodėl gi prieš partizanus negalima kovoti tuo pačiu ginklu? Kad tai visi įsisamonintų, ir generalinio štabo karininkai, reikia nemažai laiko.

Juk aišku, kad sovietams puolant Vakarų Europą, joje netruks penktosios kolonos, kuri kenks pasipriešinimui, tačiau po kelių metų, be abejo, atsiras kita penkta kolona — prieškomunistinė — kuri padės tuos kraštus išvaduoti. Galimas daiktas, kad dabartinės tautinės Kinijos vyriausybės pranešimai apie ūkininkų sukilimus prieš komunistus yra dar per ankstyvi, tačiau yra visai aišku, kad po keturių metų komunistų viešpatavimo Rytų Europoje ir Balkanuose, tie kraštai yra **sukilimui pribrendę.** Nėra abejonės, kad tinkamam laikui atėjus, Graikija ir Jugoslavija sukurtys sukilimą nuo Maskvos izoliuotoje Albanijoje. (Reikia pastebėti, kad Albanija yra vienintelė Balkanų valstybė neturinti savitarpio pagelbos sutarties su Sovietų Sąjunga. Tai rodo kokią atsargią politiką varo Kremlius, nenorėdamas būti įveltas į ginkluotą konfliktą. Red. past.) Jei Stalinas pakenčia Tito iššaukimą, tai tik todėl,

kad raudonoji armija, lygiai kaip vokiečių wehrmachtas nepajėgtų išlaikyti tvarką pas Jugoslavijos kaimynus, nes jos puolimas būtų ženklas pradėti visuotiną sukilimą.

Šiuo metu pasaulis jau yra pribrendęs pradėti partizaninį karą, galintį atnešti naudos kiekvienai priešų pusei. Labai galimas daiktas, kad abiem pusėm pradėjus naudoti tą patį ginklą, bus atstatyta lygsvara, kuria galima būdavo pastebėti visada, kai viena kariaujančių pusių atrasdavo naują kariavimo formą, kuri buvo pakankama priešui užšachuoti, tačiau nepakankama visiškai pergalei pasiekti.

Tam gal geriausią pavyzdį duoda tie laikai, kai įtvirtinimai priversdavo griebtis iniciatyvos puolėjus. Juk 30 metų kare atstumas tarp Gustavo Adolfo ir Wallensteino stovyklų nesiekė nė kelių kilometrų, tačiau tas nekliūdė plėšti priešo žinioje esančias neįtvirtintas teritorijas. Iki artilerija ne padarė galo įtvirtom pylim, buvo kariaujama plėšiant neapgintas vietas, jų gyventojams bėgant į pilis.

Partizaninis karas mus gražina į tuos laikus. Vakar taip buvo Jugoslavijoje, vokiečiai laikė mažą plotą taro Nišo ir Belgrado, tuo tarpu likusį kraštą pamainom kontroliavo Tito partizanai ir wehrmachto baudžiamieji būriai. Rytoj tas pats gali būti Indokinijoje, kur vyriausybė savo rankose turės Sąigoną, Haipongą ir Hanoi, o tarp jų bus platūs „niekieno žemės" ruožai. Atrodo, kad tokių kariavimo būdu paliesti kraštai svajos apie tuos laikus, kada bombų kruva, numesta ant kurio nors miesto, galima buvo išspręsti karo likimą. Visa laimė, kad priešingos pusės neturi lygiai tokių pačių sąlygų, kad jų pozicijos nėra simetriškos. Ir kaip tik tokia padėtis neleidžia ištisus dešimtmečius tęsti tą patį žaidimą.

Pirmoje kliūtis yra geografinė struktūra - tai yra salų problema, kuri buvo lemiamas faktorius 1939 — 1945 metų kare, ir kurios reikšmė ir naujam konflikte, pradėjus visuotiną partizanų karą, nesumažės.

Antroji kliūtis, neleidžianti pasikartoti viduramžių įvykiams, yra aviacijos pažanga, jos panaudojimas visai naujoms karo formoms. Įdomu, kad tiek pirmoji, tiek antroji kliūtis — salų problema ir aviacijos raida — keičia padėtį kaip tik jūros valstybių naudai, tuo tarpu kai iki šiol žemyno kraštai, kaip Vokietija ir Rusija, buvo geresnėje būklėje.

Salų strategija

Pirmoji kliūtis neleidžianti susidaryti tokiai padėčiai, kad nė viena į partizaninį karą įsivėlusių pusių negalėtų pasiekti savo tikslo, yra geografinio pobūdžio. Viena pusė valdo žemyną, kita-salų imperiją, kuri ne taip greitai gali būti partizaninio karo grobis.

Kodėl Prancūzija, kuri taip greitai numalšino sukilimą Madagaskare, negali savo orumo atstatyti Indokinijoje? Kodėl gi Olandija, mažesnio karinio pajėgumo valstybė už Prancūzija, galėjo sėkmingiau kovoti su indoniezičiais? Ir kodėl Graikijoje taip sunku buvo susidoroti su sukilėliais? Atsakymas labai paprastas. Salą lengviau galima aklinai atkirsti nuo užsienio paramos, kaip žemyno kraštą. Ispanai buvo, salyginti, lengvai išvaryti iš Pietų Amerikos kontineno, tačiau, kad juos išvarius iš Filipinų ir kitų salų, JAV turėjo skelbti karą.

Atsidūrę prie rytinių Azijos pakraščių, komunistų vadai susidurs su ta pačia salų problema, kurios išspręsti nepajėgė ir japonai. Ir ne tik malonumui Japonija vėliau turėjo užimti visą eilę salų su keliais tūkstančiai gyventojų, bet tik tam, kad savo rankose išlaikius Madžiūką, kuris turėjo būti Japonijos maisto ir žaliavų rezervuaras. Japonijos jūrinė imperija, pasitenkinusi pačios Japonijos salomis, Filipinais ir olandų Indija galėjo tokia „admiroline politika" kontroliuoti visą Aziją, tačiau jos „generolinė" politika-užkariavimas sausumos nuo Malajų iki Sibiro, negalėjo nugalėti priešo, kuris kontroliavo salas — JAV.

Tą patį patyrė ir Hitleris. Kol Anglija ir Malta nebuvo jo žinioje, jis negalėjo saugiai jaustis.

Žemyno valstybės, kovoje su jūrų valstybėmis todėl yra blogesnėje būkleje, nes jos norėdamas laimėti, turi įsiviešpatauti visose prie jų esančiose salose, tuo tarpu jūros valstybėms, kad išlaikius grėsmę užtenka išsilaikyti vienoje iš salų. Malta įrodė, kad D. Britanija iš tos paskutinės savo tvirtovės, kurios gynimui pakako keletos pulkų, galėjo kontroliuoti Vidužemio jūros susiekimo kelius, tuo tarpu milijoninė tikrai narsių japonų armiją nepajegė sulaikyti JAV laivyno žygio į Japonijos širdį, šokant iš vienos salų grupes ant kitos. (b. d.)

Stalino silpnoji pusė

Kiek sovietus veikia vakariečių „pergalės šaltajame kare": Trumano pagalba, Marshallio planas, Atlanto paktas, orinis tiltas, sunku kol kas pasakyti, tačiau tikra, kad kitas vidaus reikalas Kremliui suteikia daugiau galvosūkio.

Mes neturime galvoje iš Europos pusės dažnai pervertinamą nesantaiką su Tito, bet tik daugiau banalų ir mažiau ryškų faktą: Rytų ūkis iškrypo iš vėžių. Satelitų - o prie jų praktiškai priklauso ir Kinija - ūkiniai sunkumai jau seniai žinomi. Tačiau ir pati Rusija turi didelių ūkinių rūpesčių, kurių negali atsverti nei atominių bombų gamyba, nei kitos ginklavimosi išdaigos. Bet gi ir be ginklavimosi, be karo metu patirtų sunaikinimų, Rytų blokas ūkiniu žvilgsniu toli gražu nėra toks autarkinis, kaip kad diktatoriai paprastai pageidauja. Net palankiomis sąlygomis, pav. prieš karą, sovietų ūkis buvo tokioje būklėje, kad be užsienio pagelbos sunkiai galėjo funkcionuoti.

Aišku, sovietų ūkis turi ir savo stiprių pusių. Jis (kaip ir JAV ūkis) gali gerai išnaudoti standartizuotų gaminių masinės gamybos pliusus, tačiau kartu jis turi ir labai daug silpnų vietų.

Prieš kurį laiką grupė švedų inžinierių turėjo retos progos apžiūrėti sovietų pramonės „deimančiuką" Magnetogorską. Po apžiūrėjimo buvo suruoštos įprastinės vaišės. Vienas švedų inžinierius prie stalo pasakė savo kaimynui sovietų inžinieriui: „Mums jūsų įmonė padarė stipzų įspūdį, tačiau, kiek aš pastebėjau, visos mašinos yra užsienio gamybos. Mielai norėčiau pamatyti ir jūsų savitas konstrukcijas". Atsakymas buvo netikėtas: „Jus negalite laukti, kad mūsų inžinieriai rizikuotų konstruoti mašiną, kuri iš karto nebūtų tobula. Juk jūs žinote, kad kiekviena konstrukcija turi pergyventi vaikystes ligas. Tačiau, jei pas mus kam nesiseka, tas laikomas sabotuotoju".

Aišku, iš to pokalbio dar negalima daryti bendrų išvadų. Sovietų tankas T-34 be abejo buvo geriausias 2 D. karo tankas, tačiau iniciatyvos varžymas be abejo negali likti be pasėkų.

Kita priežastis, paaiškinanti sovietų norą pasinaudoti užsienio techniniais laimėjimas, glūdi žinomam Lenino šūkyje: „Industrializacija ir elektrofikacija". Nuo supramoninimo priklauso komunizmo sėkmė Azijoje. Ūkininkai yra blogi komunistai. Ir kolchozų darbininkai tėra pusiau proletarai. Taigi, Maskva, staiga parodžiusi susidomėjimo Trumano programos ketvirtuoju punktu (apie pagalbą ūkiniai atsilikusiems kraštams), mielai juo pasinaudodama norėtų pramoninti Aziją.

Būtų labai gera, kad svarstant event. sovietų pasiūlymus būtų laikomasi didžiausio atsargumo.

Tuo pačiu laiku girdisi balsų, jog ūkinė pagalba galima būtų sovietus nuraminti ir netgi sudemokratinti. Tačiau kas tokiai vilionei tiki, užmiršta, kad tik privatinė nuosavybė sukuria tokią zoną, kurioje individas nebijo valstybės įsikišimo ir tuo pačiu (bet reliatyviai) yra laisvas. Didesnė sovietų gerovė reiškia daugiau puslapių „Pravdoje", didesnį Stalino veikalų leidinių skaičių, daugiau premijų stachanoviečiams, daugiau sovietinių klūbų, daugiau garsiakalbių ir tt. Žodžiu pasitarnautų tik sovietinio režimo, su visais jo neišvengiamais priedais, kaip MVD, koncentracijos stovykloms ir pasiruošimas karui, sutvirtinimui, tačiau jokiu būdu jo nepakeistų ir „nesušvelnintų".

Maskvoje keliomis kalbomis spausdinamas „Naujasis laikas" neseniai teigė, kad Vakarai ūkiniai sprogs, jei tuč tuojau nepradės prekybos su Rytais. Jei šiame sakinyje „Rytus" sukeistume su „Vakarais" — būtų daug teisingiau!

Juk, išskyrus „karo kurstytojus", taip pat ir vakariečiai mano, kad pagyvėjusi prekyba su rytiniu bloku būtų naudinga ir pageidautina. Bet jei taip yra, kodėl ji nevyksta? Kodėl gi Vakarai dar delsia?

Prekyba su Rytais iki šiol nevyko dėl tos paprastos priežasties, kad taip viliojančiai skambančios Rusijos rinkos, praktikoje visai nėra, jei, žinoma, žodžiu „rinka" nesuprasime skylės, į kurią gali be saiko pilti prekes už tai pats nieko negaudamas. Rinka turi būti ne tik prekių ištroškusi, bet ir mokėti pajėgi. O mokėti galima tik tuo, kas lieka iš savos gamybos, patenkinus vidaus pareikalavima. Tačiau ir geriausiais prieškariniais metais Sovietų Sąjunga eksportavo mažiau už Čekoslovakija ir kiek daugiau už Rumuniją. Jos dabartinis eksportinis pajėgumas sukasi apie 200 milijonų dolerių metams, kas, žinoma, nekliudo sovietams siūlyti milžiniškus medžio ir javų kiekius. Aišku, sovietai gali dirbtinai padidinti savo eksportą, atitraukdami duoną iš savo vartotojų, betgi tuo keliu toli nevažiuosi. Rusija šiandien yra reikalinga kreditų.

Tačiau sovietams duos kredita, nepastačius toli einančių politinių sąlygų būtų niekuo nepateisinamas lengvabūdiškumas, jei čia nevartoti smarkesnio išsireiškimo. Kad taip yra, geriausiai įrodo Švedijos patyrimas.

Viltis, kad švedų-sovietų kredito susitarimas paskatins gyvesnius prekybinius santykius, gali būti nurašyta" - paskelbė prieš porą dienų „Svenska Dagbladet" ūkinio sk. Ūkinė realybė pasirodė esanti stipresnė, negu visi troškimai ir svaičiojimai.

Švedai su sovietais buvo sutarę pasikeisti prekėmis mažiausiai po 100 mil. dol. metams, o kartu švedai sovietams suteikė 1 milijardo švedų kronų kreditą, išnaudotiną per 5 metus. Švedai iš džiaugsmo pirkosi brangius kailius ir ikrą, bet sovietai nei dulkių siurblių, nei gramafonų nepirko. Rezultate švedai turėjo sumokėti už ikrą doleriais ir spiaudėsi. Greitai paaiškėjo, kad prekybos apyvarta reikia mažinti iki 30 mil. dol. metams. Sovietai pirko tik plieną, rutulinius guolius, mašinas, o prablaivėję švedai vėliau turėjo pasitenkinti kalio druska (iš sovietinės Vokietijos zonos), mangano rūda, asbestu, tepalais ir javais. Tokiu būdu švedai tik duoda kreditan, sovietai ima, bet ūkį pagyvinančios prekybos kaip nebuvo, taip ir nėra. Tiesą, kreditan teikiančios firmos pačios nuostolių neturi, tačiau bendras krašto ūkis nuo kredito sovietams tik nukenčia. Švedai sakosi, tą biznį taip charekterizuoja: sovietams jie davė kumpį, o atgal gavo tik III-os rūšies dešrą.

Reikia tikėtis, kad iš to bus padarytos atitinkamos išvados. (T)

Ar gali būti?

✶ Belgijos primas kardinolas von Roey uždraudė Belgijos kunigams važinėti motociklais. Taip pat uždrausta vietoje skambinimo tikrais varpais per garsiakalbį perduoti į plokštelę įskambintų varpų garsus.

✶ Sovietų charge d'affaires Washingtone V. Bazykinas pranešė užs. reik. min. pareigas einančiam James Webbui, kad sovietai negali, kaip buvo žadėję, iki pirmo gruodžio pagal Paskolos ir Nuomos Įstatymą paskolintus jiems 2 ledlaužius, nes jie įstrigę leduose. Amerikiečių laivyno sluogsniuose ta proga nurodoma, kad ledlaužiai tam ir yra pastatyti, kad ir per storiausią ledą prasilaužtų sau kelią.

✶ Antradienį rytą netoli New Delhi buvo pakarti du Gandhi žudikai. Į kartuves jie ėjo labai geram ūpe. Pagal hindusų papročius savo kaktas jie buvo pasižymėję šventu ženklu - karvės mėšlu. Jie pareiškė nužudę tik Gandhi politiką, Gandhi - šventąjį jie dieviną.

✶ Britų maršalas lordas Wawelis pareiškė Kanadoje, kad sovietai neturi noro užimti svetimus kraštus. Jie taip pat nemanų, kad jie gali svetimus kraštus geriau valdyti už kitus.

DP dailiųjų amatų paroda

Buv. Tautų Sąjungos rūmuose Ženevoje spalio 24 d. buvo atidaryta DP dailiųjų amatų paroda, kuriame savo kūrinius išstatė estų, latvių, lietuvių ir ukrainiečių amatininkai. Paroda truko visą savaitę ir susilaukė labai daug lankytojų, gal ir todėl, kad jie ta proga galėjo laisvai apžiūrėti šiaip pašaliečiams uždarytus Tautų Sąjungos rūmus, juose esančią IRO įstaigą bei tarptautinę darbo įstaigą.

Parodos proga IRO išstatė nuotraukas, vaizduojančias DP emigraciją ir negalinčių emigruoti, vad. „kietuojo branduolio" problemą.

Išstatyti eksponatai, kurių dauguma yra IRO nuosavybė ir toliau liks Ženevoje, nes tikimasi jiems gauti vietą nuolatinėje dailiųjų amatų parodoje Wilsono rūmuose.

(IRO)

✶ Lenkė DP L. Rolliecki, skrisdama iš Bremeno į New Yorką pagimdė dukterį. Medicininiškus patarimus per radiją suteikė gydytojas iš Prestwicko aerodromo.

DP paminėjo spalio revoliuciją...

Ryšium su spalio revoliucijos švente ir bolševikinio teroro 32 metų sukaktuvėmis, Ulmo mieste XI. 6 d. įvyko didžiulės tremtinių demonstracijos. Didžiausi jų iniciatoriai buvo ukrainiečių tautybės DP. Pareikštas griežtas protestas prieš SSSR vykdomus teroro ir priespaudos aktus. Eisenos buvo gerai organizuotos ir praėjo drausmingoje nuotaikoje, tačiau joms pasibaigus grupė ukrainiečių DP įsilaužė į Vokiečių komunistų partijos būstinę Ulme ir sunaikino kai kuriuos įrengimus. Kitą dieną vokiečiai komunistai išplatino daugelį plakatų su užrašais „Šalin DP iš Ulmo". Be to, juose kaltinami DP ir prikišamas jiems plėšikavimas, vagystės, chuliganizmas. - „Jie yra didžiausi III-jo pasaulinio karo kurstytojai. Mes reikalaujame, kad tie, kurie juos į Ulmą atvežė kurie juos proteguoja (amerikiečiai. Red.), tegu ir pasiima į savo kraštą" - sakoma toliau atsišaukimuose.

Pačiame protesto mitinge buvo susirinkę apie 300 asmenų,

Albanijos „mirties zona"

Triestas (T). Neseniai oficialios Albanijos žinių agentūros paskelbtas sąmokslo susekimas tik parodo, kad tame paslaptingame krašte toli gražu ne viskas tvarkoje.

Apie to sąmokslo, kurį susekė bendrai veikdamos Albanijos ir sovietų saugumo įstaigos, sužinota įdomių smulkmenų. Nepaisant to, kad Albanija nuo Jugoslavijos stengiasi hermetiškai atsiriboti, Tiranos vyriausybei tik dalinai pasisekė uždaryti sieną su Juodkalnija (dabar Jugoslavijos provincija). Tamsiai mėlynos kalnų keteros, besitesiančios išilgai sienos, yra labai neromantiškos ir nesvetingos. Naktimis jos aidi nuo šautuvų, o kartais ir kulkosvaidžių šūvių, tada ten galėsi sutiki ir pabėgėlių ir kontrabandininkų ir Tiranos vyriausybės sargybinių. Dažnai pasitaiko, kad vienoje ir toje pačioje pasienio smuklėje sėdi ir Tito ir kominformo agentai. Šiose srityse jau keli mėnesiais operuoja juodkalniečių organizacija „Pobieda", tuo tarpu iš Albanijos pusės Juodkalnijoje gyventieji albanai raginami sukilti ir prisijungti prie Albanijos. Titui palankus albanai ir Hodžos šalininkai paskutiniuoju laiku dažnai susiremdavo ir didesnio masto kautynėse.

Kad atstačius savo autoritetą, Tirana jau prieš kurį laiką į tą pasienį pasiuntė tris savo pulkus, tačiau tie, tur būt, jiems pavestą uždavinį atliko blogai, ir atrodo, kad kai kurie karininkai suėjo į draugingą sąlytį su „Pobiedos" vadais. Tirana pasiuntė naujus dalinius. Tarp tų ir seniau pasiųstųjų įvyko smarkios kautynės. Dalis „sukilėlių" pabėgo į Albaniją.

Tačiau opozicinio rūgimo procesas apėmė ne tik į pasienį pasiųstųjų pulkų karininkus, bet taip smarkiai reiškiasi ir stačiatikių eklezijos dvasininkų tarpe. Vyriausybė jau prieš kurį laiką pašalino tos eklezijos galvą arkivyskupą Ch. Kissį. Jo vieton buvo paskirtas vyriausybei palankus vyskupas Korca.

Kominformui paskelbus karą Titui, Albanijos vyriausybė privertė visus valdininkus pasirašyti ištikimybės vyriausybei pareiškimus. Dalis dvasininkų pasirašyti atsisakė. Po to vyriausybė suruošė „valymą", kurio metu buvo suimta apie 30 dvasininkų. Šnipinėjimo sistema Albanijoje yra taip išplėsta, kad be šnipo žinios negalima nė pajudėti.

Ypatingai sunkus gyvenimas yra vad. „mirties zonoje" - tame Albanijos-Juodkalnijos pakraštyje. Ten žmogaus gyvybė nedaug verta. Ten laikomasi labai trumpos proceduros. Įtarti neištikimybe asmenys toj pat kariami, kad kitus įbaidžius. Ypač sunku yra ūkininkams. Jiems dažnai neaišku, kas prieš ką kovoja. Dažnai naktimis pas juos įsiveržia kariai, banditai, sukilėliai ir reikalauja maisto bei pastogės. Sekančią dieną toks apiplėštas ūkininkas gali būti slaptosios policijos sušaudytas už „talką" sukilėliams.

Tačiau juo daugiau didėja policijos teroras, juo daugiau auga ir pasipriešinimo judėjimas. Oficiali žinių agentūra dar dažnai turės progos skelbti apie sąmokslus ir sukilimus.

✶ Albanijoje kalbama, kad krašte yra 12.000 sovietų karių, 3.200 sovietinės zonos policininkų vokiečių ir 24.000 graikų.

✶ Sekmadienio vakare Jugoslavijos vyriausybė pranešė Albanijos pasiuntinių Belgrade, kad ji nutraukia draugingumo sutartį su Albanija. Toji sutartis buvo vienintelė iki šiol dar nenutraukta sutartis tarp Jugoslavijos ir kurio nors komiformo krašto. Įdomu, kad pats Titas gi bėsi iniciatyvos. Sutartis nutraukta Albanijos vyriausybės priešiškos elgsedėl to kalta vien tik Sovietų Sąjun skelbiama komunikate.

Nelaimės dinamizmas

Ministeris Stasys Lozoraitis, atidarydamas Lietuvių Dailės parodą New Yorke, apie išstatytuosius lietuvių dailininkų kūrinius išsireiškė, jog „šitie paveikslai ir skulptūros, greta jų meninės vertės, turi vieną požymį, kuris turėtų būti svarbus ypač tiems, kas kovoja su neteisybe ir tiki jos pašalinimu. **Jie turi nelaimės dinamizmo požymį, — tos jėgos, kurios nelaimė nepalaužia, bet, priešingai, sužadina ir kuri, aš manau, yra charakteringa lietuvių kovai už Lietuvos Nepriklausomybės atstatymą.**"

Nelaimės dinamizmas — štai būdinga ir lietuvių tautos kovoje reikalinga sąvoka. Apie tą nelaimės dinamizmą, kuris reiškiasi tėvynėje likusiųjų darbuose ir kovose, nelaimėse ir ištvermėje, bylos būsimoji Lietuvos istorija gal didesniu pasididžiavimu, nei kalbant apie tolimesnę praeitį, kad ir garbingą ir didingą. Lietuvių tautos kova, vykstanti dar pasaulyje nebuvusiose sąlygose, kova su nelygiu priešu, su negarbingu ir su jokiais žmonijai įprastais moralės dėsniais nesiskaitančiu priešu, nebus veltui kovota.

*

Nieko nuostabaus, jei tas tautos nelaimės dinamizmas reiškiasi mūsų meno kūriniuose. Kas nori, gali meną laikyti neapribotą valstybių sienomis, kas nori, gali meną laikyti ir nesiejamą su vienos ar kitos tautos siela ir išgyvenimais. Šiuo metu tai liuksusas tų tautų, kurios neturėjo progos išgyventi nelaimės, arba, kurios neturėjo progos pasireikšti tuo nelaimės dinamizmu. Jų menas telieka menui. Mūsų tautos sūnų ir dukrų meno kūryba tiek praeityje tiek ir dabartyje skiriama kovai, ta kūryba tampriai jungiasi su tais uždaviniais ir tikslais, kurie bendri visai tautai.

Argi mūsų menininkai, savo tremties sąlygose sukurtais meno kūriniais siekia sau naudos, atsidūrę prieš pasaulio kritikų akis? Mes gerai žinome, kokiomis sąlygomis ir kokiu triūsu buvo suorganizuota dabar vykstančioji meno paroda New Yorke. Ir jeigu šiandien Lietuvos vardas skamba ne vien politikų lūpose ir iš jų plaukia per pasaulio spaudos skiltis, didelis mūsų menininkų nuopelnas ir ryžtas savo kūryba prisidėti prie Lietuvos vardo, jos vargų ir kovų iškėlimo pasaulio opinijoje.

*

Pasaulio garsieji šių dienų filosofai prakaituoja, žadindami miegančią žmonijos sąžinę. Jie ieško giliųjų priežasčių to nelaimę nešančio snaudulio. Pasaulis buvo beapkurstąs nuo nelaimingųjų ir persekiojamųjų tautų pagelbos šauksmų. Šiandien jau juntamas pabudimas. Kad ir ne mums norima ir pageidautina eilės tvarka, bet pradedama nagrinėti ir svarstyti nusikaltimai žmoniškumui, nesibijant pakenkti „geriems tautų santykiams". Mums gal skaudu skaityti spaudoje žinias, kad pirmoje eilėje bus svarstomas Sudetijos vokiečių, čekų ištremtų, skundas. Bet tai politinės technikos, painios ir sudėtingos, reikalas. Principe jau daug esame laimėję. Žingsnis po žingsnio, laimėsime ir daugiau. Tačiau, jei pasaulio sąžinės pabudimas ir tektų laikyti mūsų bylos laimėjimu, visa tai toli gražu dar neleidžia jau liaupsinti ir ploti per petį memorandumų autoriams.

Latvijos pasiuntinys Londone min. K. Zarinš, viešėdams pas Vokietijoje tebesančius tautiečius, pasakė — **„Ant sidabrinės lėkštės niekas mums laisvės neatneš. Tai išsikovosime tik vieninga kova ir kartu visiems dalyvaujant."** Mūsų sąlygose vieninga kova dar nereiškia, jog užtenka, kad tos kovos vadovybėje vieningai dalyvauja įvairios srovės ir įvairių pažiūrų žmonės. Vadovybėje gali būti ne 10, bet 20, 30 ir tegul visas 100 įvairių srovių ir jų atstovų. Ir, leiskim sau, visi jie labai darniai ir vieningai tegul siekia jiems patikėtų uždavinių įgyvendinimo. Bet tai yra **tik priemonė,** viena iš daugelio, mūsų tautos kovoje už laisvę. Vieninga kova bus verta to vardo tik tada, kada tos kovos apraiškos nebus matuojamos ir skirstomos užimamos vietos ar titulo svarstyklėmis, bet nuveiktais darbais. Ir vis tiek, kuriais darbais, — politinėje, propagandinėje, meno, sporto ar apkasų ir ginklų kovos srityse.

*

Nelaimę išgyvename visi, net ir tie, kurie ir tremties sąlygose sugebėjo materialiai gyventi gal ir geriau nei nepriklausomybės laikais. Bet toli gražu ne visi išgyvename ir ne visi gyvename tuo nelaimės dinamizmu, kuris reiškiasi pas tuos, kurie savo darbą skiria vienai ar kitai būtinai tautos kovos sričiai ar frontui. Tas nelaimės dinamizmas kai kuriose kovos srityse neranda gryno oro, kvepuoja tik dirbtinomis priemonėmis. Nelaimės dinamizmas atslunga ir atšala pas tuos, kurie nesijaučia esą reikalingi, kurie nemato ir nejaučia būtino solidarumo, kurie pasigenda ryšio ir širdies, blaškomi po platųjį pasaulį.

Mes dažnai pasišvaistome gražiais šūkiais, mes kuriame statutus ir chartas, mes rašome memorandumus (ir imame už tai algas) ir ieškome žmonių, kurie visa tai įgyvendintų. Bet ieškodami tų žmonių, dažnai nematome toliau savo nosies.

Ir taip dažnai susidaro įspūdis, jog siekiant gražių ir kilnių užsimojimų įgyvendinimo, užmirštama, kad tai ne vieno žmogaus ar menkos jų grupės darbas. Užmirštama, jog pribrendęs laikas pagalvoti apie tai, kad tuo kovos dinamizmu turėtų žėrėti visi mūsų tautos nariai, kur jie bebūtų. Visi jie turėtų būti brangūs ir reikalingi, visiems turėtų būti vietos vienoje ar kitoje kovos srityje. Tas nelaimės dinamizmas turėtų būti užkrečiamas, o ne spontanišku vienu ar kitu, kad ir teigiamu, pasireiškimu, kuris sužiba kaip kometa, ir vėl pranyksta, kaip pernykštis sniegas.

Mes daug kuo turime jau pasididžiuoti ir džiaugtis. Mes daug jau esame laimėję ir dar daug laimėsime. Bet visų tų „turime" eibėje turime ir spragų, kurias privalome užlipdyti. O tos spragos užlipdomos darbu ir bendro darbo organizacija, bet tik ne tyla ir išdidžiu užsidarymu. Šiandien mums viskas turi reikšti „politiką". Ir meno paroda jau yra tam tikra prasme politika. Mūsų tautos kovoje politika, tai nėra koks nors VLIKo monopolis. Tai yra visos tautos teisė ir pareiga. Svarbu tik kad toji visa, vadinkime, visuotinoji politika vyktų didele darna ir po protinga vadovybe. Kad į tą visuotinę politiką būtų įtraukta kas kart daugiau žmonių, kad nebūtų joje sūnų ir posūnių, kad kiekvienas jaustųsi reikalingu žmogum, kad kartą gal taip pasibaigtų „didžiųjų" ir „mažųjų" rezistentų skristymo laikotarpis.

*

Mūsų tautos didžioji dalis, išgyvendama neaprašomą skausmą ir pažeminimą, veda kovą ir reiškiasi nelaimės dinamizmu. Tremtyje atsidūrusi tautos dalis, kad ir kartais moka padejuoti, bet gyvena nepalyginamai geresnėse sąlygose. Kur tas nelaimės dinamizmas reiškiasi ryškiau, ant svarstyklių nėra ko dėti. Mes turime daugiau laisvės ne tik veikti, bet kartais ir vaidinti. Kad visą laiką vaidinti vieną ir tą patį vaidmenį ilgesnį laiką, reikia būti geru aktorium. Gi geras aktorius moka ne tik gerai vaidinti, bet jis taip pat žino, kada laikas nuo scenos pasišalinti. O laikas tada, kada ima vysti laurų vainikai. Mūsų tremties kovos bare matėme ir gražių dalykų ir pasigėrėtinų pasireiškimų. Matėme ir tebematome ne mažai ir vaidybos. Bet vieno tenka visai rimtai pasigesti — bendro ir nedalomo tremties arenoje kovos dinamizmo.

Sunku apie tai kalbėti ir rašyti, kai visą reikalų kompleksą dengia apsamanojęs rutinos kiautas. Jį pralaužti ar pro jį praliįsti darosi kas kart sunkiau. Gal gerai, kad turime progos kartais pasidžiaugti vienu kitu laimėjimu, kad ir privačios iniciatyvos dėka. Bet ar džiaugsmas nebūtų dvigubu džiaugsmu, jei visą eilę laimėjimų būtų atsiekta ne atsitiktiniais ir sąlygų teikiamais galimumais, o visų bendru solidarumu ir gera valia?

J. Meškuitis.

Europa komunistų ofenzyvos išvakarėse

Komunistinių partijų vadai yra įpareigoti tam tikrais periodais teikti „politinius pranešimus". Juose partijos nariams ir kadrams nušviečiama padėtis tokiomis spalvomis, kokiomis partijos vadovybė ją mato, ir nustatoma tolimesnė politinės kovos kryptis. Čia nereikia nė minėti, kad kiekvienas politinis tūlo partijos vado pranešimas turi būti pirma apsvarstytas partijos CK ir tiksliai suderintas su tuo metu galiojančia stalinine linija.

Spalio 7 d. Maurice Thorezas, „liaudies sūnus" iš šarvuoto liuksusinio automobilio, Prancūzijos komunistų partijos centro komiteto plenume pasakė kalbą, kurios stenogramos pasirodė kominformo organe. Šis paskelbimas įgyja tarptautinės reikšmės, nes, jei kurio nors komunistų vado kalba iškilmingai skelbiama komunistų partijų organe, tai turi reikšti, jog tokią liniją turėtų būti nustatęs pats kominformas. Todėl pravartu šią Thorezo kalbą kiek smulkiau panagrinėti. Juo labiau, kad ji pirmą kartą po Tito krizės ir kitų įvykių pačių komunistinių partijų viduje, aiškiai suformuluoja politinę Europos komunistų partijų kryptį, kuri pastaruoju metu net patiems vadams buvo ne visai aiški, o be to, kiekvienas komunistų partijų persiorientavimas duoda raktą tolimesnei sovietų politikai.

Kalbėdamas apie politinę padėtį, Thorezas pabrėžia ūkinę ir politinę konsolidaciją tarp Sovietų Sąjungos ir liaudies demokratijų. „Tito išdavikų klikos" iššokimas reiškiąs ne „demokratinio lagerio" susilpnėjimą, bet būtiną apsivalymą ir sustiprėjimą. Būdinga, kad Thorezas kalba ne tik apie Jugoslaviją, bet ir „kitus bei savo kraštą", kur veikianti „anglosaksų imperialistų apmokama skaldytojų ir provokatorių klika". Atrodo, kad Titas vis dėlto komunistų partijų tarpe iššaukė gilią ideologinę krizę. Tai parodo ir naujų „nepriklauomųjų komunistų partijų" įsisteigimas Austrijoje, Vokietijoje ir Norvegijoje.

Toliau Thorezo kalbėje nurodinėjama, kad tuo metu, kai „demokratinis blokas" vis labiau konsoliduojasi - „maršalizuotuose kraštuose" pastebimas staigus klasių kovos paaštrėjimas, valiutos katastrofa „paklupdžiusi" D. Britaniją, taip pat paaštrėjusi ūkinė krizė Jungtinėse Valstybėse. Liaudies demokratijų galia milžiniškai padidėjusi ir dėl Kinijos komunistų laimėjimų. Ateičiai Thorezas nurodo tokias politines gaires:

1. Mus neturi užliūliuoti faktas, kad Sovietų Sąjunga turi atominę bombą. Draugai neturi sakyti: „Dabar mes esame ramūs - tegu jie tik pradeda, o mes jiems atsakysim". Rusų atominė bomba neturi „taikos mylėtojų" stovykloje sėti iliuzijas, priešingai - jie dabar smarkiau turi kovoti prieš „Europos apginklavimą", kurį imperialistai ir karo kurstytojai vykdo Europos tautų sąskaiton.

2. Kova prieš Marshallio planą turi būti konkrečiau vykdoma. „Žalingos Marshallio plano pasėkos turi būti visai aiškiai nušviestos kiekvienai profesijai, kiekvienai pramonės šakai, kiekvienai apylinkei". „Mes turime siekti, kad būtų panaikinti visi paktai ir sutartys, kurios siaurina mūsų nepriklausomybę".

3. Propagandiniu požiūriu pasaulis yra suskaldytas į dvi dalis. Amerika reiškia karą; Sovietų Sąjunga - taiką. Reikia visomis galiomis remti „taikos kongresus". Thorezo žodžiai: „Koks svarbiausias mūsų ideologinis uždavinys? Be abejo, stiprinti internacionalizmo dvasią. Nepaprastos reikšmės įvykis internacionalizmo dvasiai visos darbo klasės ir **visų Prancūzijos patriotų** tarpe sustiprinti bus draugo Stalino 70 m. sukakties šventė". Taigi, Thorezas kalba apie patriotinį internacionalizmą.

4. Thorezo kalboje konkrečias formas įgyja ir sena visų komunistų svajonė — „vienybės sąjūdis". Jis kalba apie jau veikiantį „nepaprastai stiprų vienybės sąjūdį, kuris primena 1934/35 m. būklę, žinoma, platesniu mastu". Šis vieningumas turėsiąs atsispindėti ir „didžiulėje artėjančioje klasių kovoje bei plačių liaudies masių mūšyje".

5. Reikšmingi atrodo ir Thorezo pareiškimai apie „demokratinės vienybės vyriausybės sudarymą" Prancūzijoje. „Savaime suprantama, tai nebus tokia vyriausybė, kaip toji, kurioje mes dalyvavome po Prancūzijos išlaisvinimo. Kas gali pasakyti, kad mes rytoj galėsime sėdėti vyriausybėje šalia Schumano, Ramadier ar Mocho?" Tačiau kaip tą tikslą pasiekti? Thorezas čia kalba aiškiai: „Praktika parodė, kad vyriausybę galima nuversti masių akcijomis. Masių akcijų didinimas prives prie demokratinės vienybės vyriausybės sudarymo".

Baigdamas savo kalbą, Thorezas skelbia ugningą atsišaukimą kovon, cituodamas Stalino žodžius, „kad pergalė niekad pati neateina". Kasdieną turi būti demaskuojama „Tito agentų" veikla, didinamas revoliucinis budrumas, „kad priešo agentus be jokio gailesčio sunaikinus".

Tiek Thorezas. Pasiskaičius dar Stalino telegramą Pieckui ir Grotewohlui, į kurios turinį pasaulinė spauda kreipė kiek permaža dėmesio - pasidaro aišku, į kur sukama. Stalinas gi išsireiškia gana aiškiai: „Paskutiniojo karo patirtis parodė, kad didžiausias aukas turėjo sudėti vokiečių ir sovietų liaudis". Šis propagandiniu ir psichologiniu požiūriu labai gudrus šūkis, sujungtas su saldliežuviška pastaba, kad „šios abi tautos yra pajėgiausios atlikti pasaulinio masto akcijas", visiškai aiškiai rodo būsimųjų „liaudies demokratijų" bloko veiksmų kryptį - per Rytų Vokietiją į pačią Vakarų Europos širdį. Nėra jokios abejonės, kad šio tikslo bus siekiama visomis turimomis priemonėmis. Kad čia kalbama ne tik apie kokį nors ideologinį kivirčą, kad komunistinės politikos esminę dalį sudaro ir ginkluotį pučai, taip pat nereikia abejoti. Ne veltui kominformo patikėtinis gen. mjr. Pero Popivoda, mirtinas Tito priešas, paskutiniame kominformo laikraščio numeryje rašo: „Jugoslavijos patriotų pasipriešinimas išdavikams neišvengiamai prasiverš ginkluotos kovos forma, nušluodamas paskutiniuosius ir taip jau demaskuotų imperialistinių planų likučius".

Atrodo, kad Europos tautoms laikas pasiruošti atremti komunistų generalinę ofenzyvą.

Auga partizanu judėjimas

Kaip praneša Newsletter, po paskutinių stambių deportacijų, Baltijos kraštuose pagyvėjęs partizanų judėjimas. Laikraštis, pasiremdamas dar š. m. rugsėjo mėn. buvusio Estijoje žmogaus informacijomis, rašo, jog suaktyvėjus ūkių sukolchozinimui, daugelis ūkininkų perėję į miškus ir papildę iš seniau veikiančių jaunų partizanų eiles.

Jauno amžiaus žmonių sovietų okupuotose Baltijos šalyse smarkiai sumažėję. Tų kraštų rusifikacijai sovietai ėmėsi naujų metodų. Jie nebesiunčių į tuos kraštus ištisų kolonistų šeimų, o daugiausia viengungių, tikslu, kad tie vestų estų, latvių ar lietuvių moteris.

Apie deportuotuosius rašoma, jog jie išsklaidomi po plačius Sibiro plotus ir toli nuo susisiekimo ir pramonės centrų. Iš to daroma išvados, kad sovietai prisibijo pabaltiečių koncentracijos ir galimo jų pasipriešinimo, esant didesniam skaičiui vienoje vietoje.

Pusė Lietuvos suvaryta į kolchozus

Maskva (L) Žurnalas KULTURA I ŽIZN, š. m. spalio 11 d., paskelbė str. „Kolūkių propaganda Lietuvoje", kuriame tarp kitko rašoma:

„Sovietskaja Litva" redaktorius praneša: visajunginės kompartijos CK propagandos ir agitacijos skyriuje buvo perskaitytas „Sovietskaja Litva" redaktoriaus draugo **Anuškino** darbo apyskaita.

Svarstant pranešimą ir darbų rezultatus, ypatingas dėmesys buvo atkreiptas į laikraščio iškeltus klausimus, liečiančius Lietuvos TSR žemės ūkio socialistinę statybą.

Posėdyje buvo pastebėta, kad laikraštis vaidino didelę rolę propagandos akcijoje žemės ūkio kolektyvinimo pradžioje. Laikraštis sistematiškai skelbė straipsnius apie kolūkių steigimą, kaimų kooperatyvų statutus ir pasakojo apie brolišką respublikų kolūkius.

1949 m. laikraštis pradėjo skelbti socialistinio darbo herojų patyrimus ir propaguoti paskirus Lietuvos pažangius kolūkius. Kad palaikius ryšį su kolūkių aktyvistais ir kaimų inteligentija, laikraštis paskutiniuoju metu įvedė skiltį: „Laiškai iš kolūkių" bei įdėjo straipsnių apie kaimų inteligentiją. Toji medžiaga skelbė apie socialistines kultūros plėtotę ir politinę valstiečių sąmonę bei inteligentijos dalyvavimą kolūkių ugdyme.

Posėdyje redakcija buvo smarkiai kritikuojama, nes ji padarė didelę klaidą, paskutiniuoju laiku silpnai apšviesdama kolūkiu plėtimo klausimus.

Laikraštis nekreipė dėmesio, kad dabar, kai

pusė respublikos valstiečių yra sujungti į kolūkius,

reikia daug vietos skirti kolūkių kultūros pakėlimui.

Pulgis Andriušis

Copyright 1949 by Herbert Eisentraut, Tübingen

Neapolis lieka Neapoliu

(11)

IŠ RAŠOMOS KNYGOS „AUSTRALIJA KVIEČIA"

Garsiakalbių triukšmo pertrenktais būgneliais, išpumpuotais smegenimis, praėjus savaitei, buvo paskelbtas registracijos įsakymas mūsų transportui, tikras greito išplaukimo ženklas, ir magnezijos šviesos skuba pralėkėm visą eilę stalų, vos spėdami pasirašinėti savo pavardes, o jau vakare du šimtus viengungių ir bevaikių vyrų išvežė į laivą paruošti kajutes. Kovo 17 dienos rytą sustatė į numeruotą eilę ir, atvažiavę Neapolio laivininkystės bendrovės sunkvežimiai pakrovė mūsų rankinį bagažą, įsakius pasilikti rankoje tik tiek, kad kita ranka būtų neužimta. Po sunkvežimų atėjo tos pačios bendrovės pasakiškai gražūs omnibusai ir, pačiam direktoriui dalyvaujant mes, numeriai, buvome susodinti į minkštasuolius, įsakius prie įėjimo būtinai grąžinti raštelius, kad atidavėm į sandėlius visus indus ir šienikus. Tai buvo vienintelis ir paskutinis gimtosios paliekamosios Europos susidomėjimas mumis.

Pralindę ilgą tunelį, zigzagais švilpėm Neapolio gatvelėmis, pralėkėm šaunųjį pajūrio parką su palmėmis ir balto marmuro dievaitėmis, po to sustojom prie moderniškos muitinės, kurioje vėl rikiavo į eilę, emigrantams nervingai spaudžiant palto pamušalą ar padų antrapadžius, kur buvo užsiūti doleriai, nes salėje būriavosi žvalūs, juodais ūseliais muitininkai, karabinierai bei kiti turisto nedraugai.

Toj pačioj muitinėj, prieš dvyliką metų, laisvas turistas iš laisvo krašto, net gi leidžiamas į Italiją be vizos, išlipęs iš laivo drauge su bendrakeleiviu italų jūrininku, grįžtančiu iš Lisabonos, kur gydėsi po jūrų avarijos, lipdamas tais pačiais laiptais ir padėdamas nešti jam ryšulį, buvau nustebintas, kad milicija įsivedė į savo budelę ne mane, o jį ir ilgokai tardė. Aš, mat, buvau pinigingas turistas, gal ir, valdžios akimis žiūrint, špiegas, bet neliečiamas užsienietis, kad ko gera nesupykčiau ant jų. O dabar, prie muitininkų stalo, mes turėjom taip elgtis, kad nesupyktų ponai muitininkai.

Šį sykį emigrantų eilutėje visi buvo kuklūs, susimąstę, nekaip per pakietų dalijimą, ir esu tikras, kad ne vienas bedievis davė įžadą Šv. Januarijui, Neapolio patronui, kurio sustingęs kraujas kasmet atgyja, nupirkti bent vieną žvakelę, jei viskas ir čia laimingai baigsis.

Tačiau emigrantų kraujas neilgai buvo sustingęs, nes ant čia pat mums pagaliau įteiktų prancūzų okupacinės valdžios Baden Badene pasus muitininkai takštelėjo antspaudas „sans retour" ir mes, žąsele, italų špiegų bei uniformuotojų budriai sekami, per krantinę praslinkę, ėmėm kopti į pilką 13.000 tonų laivą „General Stewart" kurio stiebe plasteno Amerikos žvaigždėtoji vėliava, o emigrantų krūtinėse-širdys, dar vis netikinčios, kad nebus kratų. Viename transporte mandragalvis keleivis, norėdamas apgauti valdžias, du foto aparatus įkepė į duonos kepalą ir, lipdamas į laivą, tą kepalą drąsiai rodė atkišęs valdžiai, tačiau ant denio budįs ūkvedys nieko nesakęs, pagriebė duoną ir ją išmetė pro bortą, nes į laivus, pasirodo, griežčiausiai uždrausta imiti savo maistą. Ir dabar jeigu koks psichologiškas špiegas būtų stebėjęs šią eilutę, tai iš judesių būtų pas daug ką lengvai suradęs nuslėptus lobius.

Denyje mus pasitiko kariškai mandagus jūrininkas ir išvedžiojo į kajutes, motinas ir vaikus atskirai, vyrus atskirai. Žuvies kvapas ir žuvėdrų krykavimas mus iš karto perkėlė į visai naują gaivalą, kuriame buvo lemta išplūduriuoti 28 dienas ir naktis, laikantis paskirties kurso: Neapolis — Melbournas.

V. Port-Saido kryptimi

Kovo 17 pavakarę sugirgždėjo inkaras, keliamas iš prišiukšlintų uosto vandenų, kur, be žuvėdrų, atmatas žvejojo ir neapoliečių valtys, rinkdamos nuo laivų daržovių ir maisto liekanas. Krantinėje bezdžioniškai šoko pilvo šokį kažkoks geltonodis padėkos ženklan už numestą pro bortą juodųjų cigarečių pokelį. Keistas atsitiktinumas: paskutiniame Europos uoste su mumis atsisveikino neeuropietis, parodęs šiokį tokį susidomėjimą, nors ir ne visai platonišką. Šiaip jau krantinėje tevaikščiojo žmonės su valdžios pasiūdintomis kepurėmis, pištalietais, ir jeigu kas jiems rūpėjo, tai tik kuo greičiau baigt tarnybą ir eiti namo arba į vyninę.

Mūsų pilkajam laivui manevruojant, negalima buvo pasakyti, kad prieš mus atsivėrė klasiškoji Neapolio įlanka visoje tradicinėje puošnybėje, nes dangus buvo apdraikytas pieniniais debesimis, o ir Vezuvijus buvo užsimaskavęs, taupydamas savo taboką padoriems turistams, čionai vykstantiems pagal Ente Nazionale di Turismo tvarkaraščius.

Lanku kopdami į kalną sustoję stebuklų pilni vienuolynai ir katedros, kraujo prikrekėję tvirtovės, priverkti kalėjimai, o tarp jų pramuštgalviškai rangosi gatvelės, kuriomis galima žmoniškai vaikščioti tiktai ožkoms, o žmonėms — ožkiškai, vadinasi, keturpėsčia. Ir jau norėjosi pridurti, kad tos gatvelės pridžiautos baltinių, tačiau tuo metu, deja, lynojo.

Visa tai dar kartą patvirtino nuomonę, kad karo metu vyriausių būstinių biuletenius skaityti reikia, bet jais tikėti nereikia, atsimenant, kaip buvo pranešinėjama apie šiurpų Neapolio bombardavimą, trukusį kelias dienas, nors ir jau santarvininkai buvo slaptai pasirašę sutartį su Badoglio. Italų turizmo bendrovės gali dėl to drąsiai žvelgti į ateitį ir kviesti toliau užsieniečius numirti, prieš tai pamačius Neapolį ir apsmokėjus viešbučių sąskaitas.

Veltui ieškojau uosto vandenyse italų gražuolės Saturnia, motorinio 22 tūkst. tonų laivo, kurio buvau pasiilgęs lyg giminės, nes prieš daugel metų juo kaip inkstas taukuose plaukiau iš Lisabonos į Neapolį; pakelėje, sustojus Palermo uoste, Saturnia susitiko savo seserį Vulkania ir, kaip dera moterims, sveikinosi margomis kodo vėliavėlėmis. Tai buvo italų laivininkystės pažibos, sraujų linijų, patogumo ir pigumo simfonijos. Italai atsidusdami pasakoja, jog šios gražuolės nuplukdytos į Juodąsias jūras, kaip beveidės reparacijų skaitlinės.

Nykiai akys klajoja aprūdijusiais, seniai dažų nemačiusiais italų prekiniais laivais, pavargusais Etiopijos ir Vidužemio vandenyse, bevežiojant mirtį. Prie vienos krantinės, lyg niekur nieko nebūta, susiglaudę italų, britų ir prancūzų karo laivai, o jų įgulos dabar, temstant, tur būt, girsnoja Gordono džiną, atmiešdami Torino vermutu. Kad ir ėmė kas norėjo, bet karo laivų dar paliko ir Italijos respublikai prakurtuvėms, nors Mare Nostrum, atrodo, taip ir liks toliau poezijos žodžiais šiuose krantuose.

Slenkant į atviros jūros vartus, paliai ilgą molą, bangų plaunami riogso rudi laivų griaučiai, liudydami, kad čia nevisuomet skambėjo tik serenados. Italija yra viena iš tautų, kuriai netinka „prie veido" kareivio amatas. Tolsta Santa Lucia prieplaukos, Sorento užuolankos krantai, grįžta prisiplojęs prie bangų žvejų laiveliai, ir nors niekas šį miglotą vakarą nedainuoja, bet viskas verčia manyti:

— Ne, Marsui tikrai nėra ko veikti šiose Apolono, Orfėjaus ir Baccho eiguvose.

Norisi kuo giliau atmintin įsidėti išslystančius iš po kojų Europos vaizdus, tačiau laivas apsuka viena akim merkiantį švyturį, išsivaro atviron jūron, o visas krantas susisupa į neperžvelgiamą rūko užtvarą. Saulės kamuolys, užvirtęs už bangos, jau visai nebeišnėrė. Kojų papadėmis pulsavo tik laivo geležinė širdis, nukreipdama mus į naujos aplinkos rutiną.

O ta rutina buvo ne lepiai tinginiaujančių nuoboduliu sergančių ponų keleivių, bet žmonių, kurie plaukia Jungtinių Amerikos Valstybių karo transporto laivu, iki smul-

BALYS SRUOGA

Keletas biografiniu metmenų — Jo dvejų metų mirties sukaktį minint

Teatro *) seminare buvo aptariamas ir nagrinėjamas kiekvienas dramos pastatymas, skaitomi ir nagrinėjami naujų ir jau žinomų, susiKūrusių vardus dramaturgų veikalai, sprendžiamos ir nagrinėjamos teatro istorijos, filosofijos ir praktikos problemos. Balio Sruogos įtakoje išaugo jaunoji lietuvių teatralų karta, jo gilios minties, kaip teatro meno erudito ir jautraus scenos meno žinovo, formuojama. Šiuo atveju profesorius Balys Sruoga nuostabiai tiksliai pataikė — jis išaugino visą eilę teatro žmonių, kuriais mums teks bazuotis, kuriant ateities Lietuvos teatrą, laisvą ir lietuvišką. Nesuspėjo šitas galiūnas įgyvendinti šių savo užsimojimų. Pirmiausia jam sutrukdė abi krašto okupacijos, o dabar — mirtis. Nesuspėjo Balys Sruoga užauginti Lietuvoje dramos teatrą, kuris būtų pajėgus suprasti ir vaidinti jo dramos kūrinius — „Milžino paunksmę", „Apyaušrio Dalią", „Kazimierą Sapiegą", „Pavasarinę giesmę".

Kūrėjas visoje galybėje

Iš vis labiau pavergiančios kasdienybės, iš smulkių žurnalistikos darbų, straipsnių, feljetonų, prakalbų rašymo — Balys Sruoga audringai išsivaduoja 1930 metais, sugrįždamas į jam likimo nužymėtą didžio kūrėjo kelią. Šis posūkis nebuvo lengvas ir pareikalavo didelių dvasinių jėgų. Eiliniai, kasdieniai žmonės, kaip ir anksčiau, ir dabar traukė jį į kasdienybę, į tuos jau minėtus eilinius darbus įvairiausios teisybės vardan. O teisybė juk labai reliatyvus dalykas, ir kokius kovotojas dėl jos pasiekdavo rezultatus, dar ir šiandieną neaišku, bet jau ir tuomet buvo tikra, kad toji teisybės vardo kova juodino gyvenimą, ugdė įvairiausių piktų ir kerštingų priešų eiles.

Buvo ir kitokių žmonių (Albinas Rimka, Vaclovas Biržiška), kurie tiesiog sielojosi, kad menkų darbų pyniavoje žūsta didelis talentas, galįs sukurti savo kraštui niekuomet neblėstančių vertybių. Tie žmonės kiekviena proga stengėsi ištraukti Balį Sruogą iš kasdieniškumo rutinos, sužavėti tais darbais, kurie jau seniai priklauso jo plunksnos, kuriuose jo gyvenimo esmė.

1930 metai — Vytauto Didžiojo metai. Šešerių šimtų metų karūnavimo sukaktuvės nepriklausomoje Lietuvoje buvo labai iškilmingai švenčiamos. Be kitų iškilminių parengimų, buvo paskelbtas literatūrinis konkursas — parašyti veikalui apie Vytautą Didįjį. To konkurso paskatintas ir artimiausiųjų bičiulių raginamas Balys Sruoga pasiryžta tokį veikalą parašyti.

Didelis ne tik šį veikalą, bet ir kitas istorines dramas rašant kūrėjo talkininkas buvo jo žmoną istorikė Vanda Daugirdaitė-Sruogienė. Tegu kalba jos pačios žodžiai: „Balys sėdo dirbti. Koks tai buvo džiaugsmas! Kokie puikūs bendri išgyvenimai, jam medžiagą pakišant! Jam daug nereikėjo: šį tą parodau, papasakoju ką iš tomų išskaičiau — jis jau esmę pagavo. Ir entuziazmas atsirado ir kūrybos galia."

Kitas impulsas istoriniams veikalams kurti — kasvasarinės su žmona, dukra ir kuriuo nors iš artimųjų draugų kelionės automobiliu po Lietuvos istorines vietoves, piliakalnius, gamtos grožybės — Palanga, Klaipėda, Panemunėi, Plateliai, Kėdainiai. Biržai, Zarasai, Paneriai, Alytus, Rudamina ... Kiekviena vietovė — kūrybai impulsas. Ir čia tegu pasako kelionių dalyvė Vanda Daugirdaitė — Sruogienė: „Kelionės buvo ir poilsis, ir pramoga, ir didelis iš Lietuvos žemės knygos skaitymas. Aš visuomet turėjau su savimi sąsiuvinį su paruoštais išrašais apie lankomų vietų istoriją ..."

Konkursinį veikalą Balys Sruoga rašė vasarą žmonos tėviškėje, Bugiuose. Tai buvo jam pačiam naujas egzaminas, nauja kova, naujas bandymas. Toji kova buvo nelengva, jei pasitaikydavo momentų, kada kūrėjas, gal būt, sunkiausią valandą sušuko: „Aš turiu padaryt! Aš turiu padaryt, arba aš išeisiu iš proto!" Šitokius momentus greitai pakeisdavo vidinės šviesos atspindžiai, dvasinis pakilimas ir begalinis džiaugsmas. Iš tų didžių pastangų, iš gilios vidinės kovos gimė vienas pačių gražiausių Lietuvos dramaturgijos šedevrų — „Milžino paunksmė".

Deja! Baliui Sruogai ir čia, kaip ir daug kur gyvenime, likimas buvo nepalankus: šis meno kūrinys nebuvo premijuotas. Nenagrinėsime motyvų, kuriais premija buvo paskirta kitam autoriui už visai menkos literatūrinės ir sceninės vertės veikalą, tik drįsime teigti, nenorėdami komisijos apšaukti visiška neišmanėle, jog jos sprendimui, tur būt, daug įtakos darė įvairios asmeninės intrigos, simpatijos ir antipatijos ...

Istoriniu mastu tai yra visiškas menkniekis, o didelė svarba yra tai, kad kūrėjo asmenybėje lūžis įvyko, kad pralaužti nepasitikėjimo, neprisiruošimo laiko neturėjimo ir abejojimų ledai, ir Baliui Sruogai prasidėjo kūrybingas metas: „Milžino paunksmė" (1930 m.), „Baisioji naktis" (1933 m.), „Radvila Perkūnas" (1934 m.), „Aitvaras teisėjas" (1935 m.), „Kas bus, kas nebus, bet žemaitis nepražus" (Valio Daugos slapyvarde 1936 m.), „Giesmė apie Gediminą" (1937 m.), „Algirdas Izborske" (1938 m.), „Apyaušrio Dalia" (1940 m.), „Čičinskas" (1941 m.) „Kazimieras Sapiega" (1941 m.).

*) Tęsinys iš LIETUVIO 28/9 — 32/33 NNr.

Neramus gyvenimas

Pasibaigė nerūpestingos, neatsakingos ir triukšmingos, be varžtų, be ribų, jaunatviškos dienos, pasibaigė, nors kai kada dar ir prasiveržiadamas, bohemiškas gyvenimas, bet niekuomet nedingo opinija, apsupusi Balį Sruogą, poetą, žurnalistą, rašytoją, žmogų - kad jis pavojingas, kad nevaldo savo gaivališko temperamento, kad niekuomet nežinia, kada, kur ir kam kokią nemalonią ir kartais labai skaudžią išdaigą iškrės ... Už tai Balys Sruoga daugelio nebuvo mylimas, o ypač tų, kuriems viena ar kita proga teko susipažinti su jo aštria plunksna ar nemažiau aštriu žodžiu, gi tokių per ilgą laiką buvo susirinkę nemaža. Tad ir toliau visą jo gyvenimą amžinai lydėjo nemalonumai, neatstoję ir tuomet, kada rašytojas savo talento galybėje jau kūrė Lietuvos meno šedevrus. Juk per visą mūsų nepriklausomo gyvenimo laiką nei vienas jo raštas, kad ir daug vertesnis už visos eilės kitų autorių kūrinių, nebuvo atžymėtas jokiu oficialiu dėmesiu. Juk vos pora jo dramų, geriausių ir sceniškiausių veikalų lietuvių dramaturgijoje, tebuvo pastatyta mūsų teatruose. Or ir tie pastatymai pasižymėjo nerūpestingumu, atvirkščios rankos darbu.

Nuolatinis tokios iš oficialiųjų sluogsnių pusės dirbtinės užmirštie pajautimas, nuolatinis konfliktas su sumiesčionėjusia Kauno aukštuomene atsiliepė ir į rašytojo dvasinę būseną, žinoma, prisidėjus dar ir daugeliui įvairiausių nelaimių plačioj giminėje. Juo tolau, juo rečiau jis būdavo linksmas. Juodos melancholijos priepuoliai vis dažnėjo. Nervingumas, jautrumas, opumas vis didėjo. Jeigu anksčiau visi skaudūs pergyvenimai išsiveržiadavo audringai ir dingdavo užmirštyje, tai dabar, subrendus, surimtėjus, jie braudavosi vis gilyn ir kūrė sunkią, prislėgtą nuotaiką. Ne be reikalo rašytojas, versdamas Sem Benelli „Apsiautalą" (1943 m.) taip jaudinosi, taip giliai pergyveno: nepripažinto poeto likimą lygino su savuoju likimu.

Šimtas cigarečių į parą, juoda kava, stipri arbata ir darbas nešė nusiraminimą ir užmirštį. Dirbama būdavo per dienas ir per naktis - ištisomis savaitėmis, mėnesiais. O jei nerašoma, nedirbama - tylos, susikaupimo, vienumos mėnesiai. Nemėgdavo pasakoti savo sumanymų, planų, darbų - noli tangere circulum meum, nes gali ligi skausmo įžeisti.

Gyvenimas dažnai būna nesuderintas: kai dvasiniam kūrėjo pasaulyje trankėsi sudros, pakeičiamos ilgų ir niūrių rudenų melancholijos, medžiaginis gyvenimas jau plaukė ramia, gražia vaga. Praėjo sunkiosios nepriteklių dienos. 1938 metais net apsigyvenama nuosavuose namuose, kurie - poeto sentimentas: pastatyti iš Žemaitijos miško sienojų, apsodinti gėlėmis iš daugelio Lietuvos vietovių ... Ir nusiramindavo, ir atsikvėpdavo, ir pailsėdavo Balys Sruoga, puoselėdamas savo medelius ir gėles, kurių sėklos buvo padovanotos pačių mylimiausiųjų ir artimiausiųjų draugų, jo neapleidusių ir sunkiausiose gyvenimo valandose.

Rodos, dabar, talentui pražydus visomis varsomis, asmenybei subrendus ir pasiekus didžią gyvenimo pažinimo filosofijos esmę, apsuptam ramumos ir pačių artimiausiųjų, gyvenimo painavose išskristalizavusių draugų bei savo išauklėto ir mokytoją adoruojančio jaunimo — tik gyventi, tik kurti ... Deja! Niekuomet Baliui Sruogai nebuvo lemta ilgai pasidžiaugti visiškos laimės dienomis. Gražų gyvenimą Ramiojoje gatvėje (koks prasmingas pavadinimas!) nutraukė ir sugriovė okupantai, pirmą kartą įsibraudami į Lietuvą.

Kelias į kalėjimą

Nuo pat pirmosios okupacijos valandos prasidėjo neramios, nervingos ir nuolatinės baimės lydimos dienos. Nepaprasta sparta buvo griaunamas ne tik nepriklausomas valstybinis gyvenimas, bet ir tautinės kultūros laimėjimai, išbraukiant juos iš gyvenimo arba pritaikant naujos, atneštinės ideologijos reikalavimams. Gyvenimo tempas buvo nežmoniškas, o įvykių raida kaleidoskopiška. Tat buvo sąmoningai organizuota - kad pritrenkus, apglušinus, nedavus laiko susivokti ...

Balys Sruoga buvo viena iš tų skaidrių asmenybių, kurios iš pat pirmos okupacijos dienos nujautė, o ir suvokė, kokia baisi grėsmė yra atūžusi ne tik Lietuvos valstybei, bet ir lietuvių tautos kultūrai. Įgimta ir per visą amžių ugdyta savosios žemės, mėlynuojančių suverstų vagų, meilė, visas margas gyvenimas, pašvęstas lietuvių tautos kultūros ir laisvės ugdymui, įsibrovusio priešo pažinimas (studijos Petrapilyje, Maskvoje, dalyvavimas 1935 m. profesorių ekskursijoje po Tarybų Sąjungą) tiesiog fiziniai kankino jį, matant, kaip galvotrūkčiais naikinama tai, dėl ko buvo dirbta, kentėta, kovota.

Kur begalėdamas Balys Sruoga stengėsi paveikti, įdiegti, įkvėpti, kad toje kokofonijoje išliktų tautiškasis, lietuviškasis pradas, toji dvasinė vertybė, kuri, gal, tokiais atvejais vienintėlė saugotoja tautos nemarumo. Jau paskutiniuosiuose nepriklausomos Lietuvos rašytojų draugijos valdybos posėdžiuose, kurių keli dar įvyko, nors ir ne visiems valdybos nariams bedalyvaujant, pirmosiomis okupacijos dienomis, pagrindinis, Balio Sruogos formuluotas, klausimas buvo - kaip gelbėti mūsų tautines kultūrines vertybes, jei jau kitų vertybių išgelbėti nebegalima. O ir visą okupacijos metą, santykiaudamas su artimaisiais, patikimais žmonėmis, Balys Sruoga atrasdavo išminties žodį lietuviškumo ginybai ir kartų, aštrų sąmojų atėjūnams. Daugelis vilniečių (Balys Sruoga okupacijų metus išgyveno Vilniuje), iš po skverno ištraukdami, pirmosios okupacijos metu skaitė, gal, meniškiausią ir aštriausią tarybinės santvarkos satyrą „Našlaitėlį", net nežinodami, jog tai Balio Sruogos plunksnos darbas:

„Turiu rublį dvi kapeikas,
Ant veidėlio nebesveikas ..."

Tik Balys Sruoga ir galėjo tokiomis dviemis eilutėmis taip taikliai apibūdinti visą anuometinį mūsų ekonominio gyvenimo smukimą.

Baliui Sruoga anomis neramiomis dienomis labai reikėjo valdyti savo temperamentas, kad slepiama gėla nepatrūktų viešumon ir neužtrauktų kalėjimą, ištrėmimą ar kitokias nelaimes. Tad jis paskendo darbe, mažai besirodydamas viešumai. Okupacijos metais jis parašo arba baigia „Apyaušrio Dalią", „Čičinską", „Kazimierą Sapiegą" ir pradeda didelį, seniau sumanytą; autobiografinį romaną, kuriam medžiagą rinko keletą metų, norėdamas jame pavaizduoti Lietuvos kaimą ir dvarą devynioliktojo amžiaus pabaigoje ir dvidešimtame amžiuje.

Pirmoji okupacija sugriūva, praūžia ir karas pro Vilniaus miestą, triumfališkai ateina antrieji okupantai. Daugelis mūsų džiaugiasi tariamo išlaisvinimo džiaugsmu, o Balys Sruoga pačiomis pirmosiomis dienomis sako: „Kvailas entuziazmas ir kvailas džiaugsmas. Jokio išlaisvinimo nėra. Šitie rudi atėjūnai nei kiek negeresni už išbėgusius". Neklydo Balys Sruoga savo įžvalgumu toli numatydamas ir rūpindamasis tik savo tauta, savo kraštu.

Koks baisus smūgis, apvainikavęs visus gyvenimo skaudulius, buvo tuomet Baliui Sruogai, kai tie mūsiškių, kurie manėsi šiek tiek valdžios dar turį, metė jį iš jo pamėgto profesoriaus darbo, iš Vilniaus universiteto. Žmogų, kurio visas gyvenimas buvo pašvęstas tik Lietuviai, kūrėją, kuriam maža kas gali prilygti mūsų tautoje ... Pasikėsinimai nepavyko, ir ačiū Dievui, nes tai būtų buvusi nenuplaunama gėda.

Savieji lieka savaisiais ir su jais sava kalba. Pradžioje pasireiškusį antagonizmą, pažinus priešą, greit pakeitė didis visos tautos brolybės jausmas ir ryžtinga pogrindžio kova. Bet dabar atėjo į darbą pats okupantas, pasiryžęs išgyvendinti lietuvių tautą iš jos nuo amžių gyvenamų vietovių, o kad palaužus jos atsparumą - pirmiausiai sunaikinti jos kultūrą ir kultūrininkus. Ir į šitų eilę vienas pirmųjų patenka Balys Sruoga, nes okupantas žinojo, kad toji nepalūžtanti asmenybė yra tas žmogus, kuris visose sąlygose budės lietuvių dvasios sargyboje ir kovos dėl jos laisvės. 1943 metų kovo mėn 16 d. Balys Sruoga geštapo areštuojamas ir per Kauno, Tilžės kalėjimus nugabenamas į Stutthofo koncentracijos stovyklą.

Apie arešto naktį pasakoja Vanda Daugirdaitė - Sruogienė: „Dieną anksčiau jis baigė Sem Benelli „Apsiautalo" vertimui įžangą. Visiškas atsipalaidojimas po begaliniai įtempto darbo. Nuostabus ramumas. Kai kovo 16 dieną, pasklidus gandams apie suėmimus, pas mus atėjo Krėvė, Mykolaitis Putinas, Mykolaitis Vytautas, Balys visus ramino - Krėvės ir Sruogos sąrašuose nėra. Bet vakarą praleidome sunkioje nuotaikoj. Neužmiršiu staiga mane pagavusio ypatingo nerimo - besirengdama gulti pajutau lyg elektros srovę, per kūną perėjusią, ir kažkaip smarkiai sušukau: „Ne, tokio jausmo, kaip šį vakarą, dar niekada neturėjau!" Balys jau gulėjo, skaitė laikraštį, nieko nepasakė, bet mačiau, kad jaudinasi. Aš jau buvau lyg užminganti, Balys tebeskaitė laikraštį, staiga - skambutis! Pašokau iš lovos Žiūrim viens į kitą sustingę, nieko nesakom, bet aš jaučiu, kad Balys galvoja tą patį, ką ir aš: „Žadėjom neįleist. Tegu išlaužia duris. Bet vakar, Puodžių suimdami, ir duris išlaužė ir jį vis tiek suėmė. Bėgt pro balkoną? Juk namas apsuptas, iš kiemo pusės dar nušaus". Tai buvo ilgas akimirksnis. Pažiūrėjau į jį klausiamai - reikia atidaryt. Kaip sapne nuėjau ir savo rankomis, aš pati, duris atidariau. Du žandarai. Šviesiai žaliom uniformom. Klausia Balio. Ištraukia raštą. Balys jau atsikėlęs klausia, ko reikia. „Sie kommen mit uns. Pasiruoškit." Krata. Paviršutiniška. Matyt, jieško ginklų. Paklausiau, ar įdėt maisto. Žandaras suabejoje. „Für ein paar Tage ... Ir baltinių nereikia.' Pažadinau Dalią. Ji ruošė maistą kelionei. Visi tylėjom. Po dvidešimties minučių išėjo. Atsisveikinom trumpai, tylėdami. Balys išėjo iš koridoriaus savo senu, juodu, žieminiu apsiaustu, kiek sulinkęs ... „Laikykis!" pratariau. Paskutinis žvilgsnis ... „Für ein paar Tage" — visi buvom įsitikinę. Bet kai lydėjau akimis jo siluetą laiptuose, širdį suspaudė baisus nelaimės jausmas — daugiau jo nematysiu ..." (b. d.)

A. Rūkas

Reiksminga sukaktis

Šią savaitę, lapkričio 16 d., sukako 50 metų nuo Tautos Himno autoriaus Dr. Vinco Kudirkos mirties. Negalėdami šią sukakti dėl vietos stokos paminėti šią savaitę, ją paminėsime sekančiuose LIETUVIO numeriuose ilgesne A. Merkelio studija „Didysis Varpininkas".

Nauji medicinos gydytojai

Freiburgas. Spalio antroje pusėje vietos universiteto medicinos skyrių sėkmingai baigė ir, išlaikęs valstybinius egzaminus, medicinos gydytojo diplomą įsigijo Bronius SVOGŪNĖLIS, studijavęs Kauno, Vilniaus ir Tübingeno universitetuose. Pastebėtina, kad S. buvo aktyvus „Čiurlionio" ansamblio dalyvis. Lapkričio vidury jis išvyksta į JAV.

Alfa

*

Kazimieras **Vaičius**, š. m spalių mėn. 27 d. baigė Müncheno Ludw. Max Universitetą ir išlaikęs diplominius egzaminus su geru pažymiu, šiomis dienomis su šeima išvyksta į JAV.

Gydytojas Vaičius, kilimo žemaitis, gim. 1913 mt., studijas pradėjo dar Lietuvoje, bet dėl karo negalėjęs baigti, baigė jas būdamas DP. Tvirtu pasiryžimu ir žemaitišku užsispyrimu nugalėjo visus nepriteklius, dėl kurių nevienas mūsų studentų nutraukė studijas anksčiau laiko.

Med.

---

kiausių šio termino pasekų. Nusisamdydamas IRO organizacijai, General Stewart sumažino savo personalą iki minimumo, kad galėtų kuo daugiau paimti keleivių ir, aišku, pinigų už juos. Ir dabar savo personalines spragas užkaišiojo keleiviais, pajungdami juos tai pačiai disciplinai, kokios turėjo laikytis šiuo laivu plaukę kareivių transportai, neišskiriant net vilties patekti į laivo kalėjimą (vienas atsitikimas dėl neklausymo), tik, žinoma, buvo tas skirtumas, kad mes negavome algos ir dėl šios priežasties — piniginių bausmių už dorovinio pobūdžio nusikaltimus. Sienose iškabinti skelbimai, mat, draudė amerikiečių kareiviams ne tik vartoti, bet ir laikyti atminčiai alkoholį, grasinant 100 dolerių baudomis ir tokiomis pat — už romansavimą su keleivėmis; kokia nejūriška tradicija pirmuoju atveju!

Darbo jėga pradžioje buvo verbuojama savanoriškai ir, kaip nesunku numanyti, didžiausį pasisekimą turėjo virtuvės, valgyklos ir kepyklos specialybės, laikantis karo šūkio:

— Prisikirsti!

O laivo pilve, ten dirbusiųjų liudijimais, tūnojo tiktai pantagruelinės gėrybės: kambarys užšaldytų jaučių, kambarys riebių kaip muilas lašinių, kambarys kalakutų, — ir aš ten buvau, valgiau ir gėriau ...

Suvedė mus į kajutes, kur buvo vietų 32 žmonėms — taip, kad pirmą kartą įėjus, atrodė, portugalinės sardinės daug erdvesnes patalpas turi savo skardinėse dėžutėse. Lovos buvo įrengtos pagal eglutės principą: ant geležinių stiebų į abi puses retežiais prikabinti siauri guoliai. Kad ne galingi ventiliatoriai (laivas statytas 1947 metais!) oras būtų buvęs vertinamas labiau už visų trijų numerių Retinas. Nors ir pergalingos Amerikos kareivis, tačiau vežamas namo iš Guamo ar Filipinų, valdžiai nieko neprimoka. Bet šis laivas galėjo būti dar blogesnis, atsižvelgiant į tą namų ilgesį, kuriuo tiek metų sirgo kovojantis jankių jaunimas.

Nemaloniausias laive įrengimas, be minėto kalėjimo ir arbeitsamto, buvo garsiakalbiai, iš komandos tiltelio įvedinėti į kiekvieną kajutę. Gerai dar, kad į kajutes nebuvo įjungtas pagrindinis denio garsintuvas, kuris pusę paros, lyg skaldomas atomas, maurojo, amerikiečių manymu, malonią džazo muziką.

Šiaip jau laive nebuvo nei salionų, nei rūkomųjų, nei kitų įdomių kampelių, kur galima būtų bendrai nuobodžiauti, pademonstruoti savo kostiumus, išskyrus viršuje Iounge, kur jokį ventiliatoriai bei kiaurai atviros durys nepajėgė išsklaidyti tabako dūmų ir kortuotojų erzelyno. Laive nebuvo nė pėdos erdvės, kur galima būtų filozofiškai nusiteikti, nes net ir ankštoj bibliotekoj nuolatos kas nors braškina išgverusį pianiną, nors ant jo įsakmiai užrašyta: „Palik jį sekančiam skambintojui!"

O šiaip tai buvo tik geležiniai, visuomet šviežiai dažyti, laipteliai: aukštyn, į kairę, žemyn, į dešinę, denių raidės, numeriai, draudimai, įspėjimai, aukšti slenkščiai, siauri koridoriai, atrodo, specialiai įrengti tik tam, kad būtų lengviau paklysti.

Pirmoji vakarienė pralenkė visus keleivių lūkesčius: ant aliumininių šešiaskyrių lėkščių buvo padėti (geriau pasakius, reikėjo patiems pasiimti atstovint eilutėje) šeši patiekalai, gerbiamieji ponai! Kokios gražios perspektyvos jūrų ir vandenynų žuvims, į laivą sulipus 816 nerimtyrusių, daugiausiai pirmą kartą plaukiančių keleivių! Čia taip pat paaiškėjo, kad Kalifornijos apelsinai kur kas geresni už neseniai valgytus itališkus: žievė plonutė, beveik nėra sėklagrūdžių, labai saldūs ir, svarbiausiai, už juos nieko nereikėjo mokėti. Kai valgydavom Švabijos obuolius, daugiausiai darbo turėdavo dantys, o valgant amerikietinius — niekam nėra darbo, nes jie patys sutirpsta ant galo liežuvio.

Pirmasis jūrų rytmetis buvo parinktai saulėtas. Gal dėl to, kad geriau matytum lyg cukraus galvą iš vandenų iškilusį Lipari salų viršininką Stramboli ugniakalnį. Kažkodėl kioskininkų ir turizmo bendrovių atvirutėse šisai rasingas kalnas niekur nefigūruoja, visuomet atiduodamas pirmenybę Vezuvijui, nors Stramboli savo laukiniu grožiu yra nepamėgdžiojamas. Nemažiau apsimoka mirti ir jį pamačius, nors teologiškai taip manyti būtų nuodėmė. Mat, kryžiaus karų metu Cluny vienuoliai, laukdami transporto į Šv. Žemę, bepoteriaudami Stramboli papėdėse išgirdo po kalnu graudingas aimanas, įtartinus garsus gyvai palaidotų žmonių ir nusprendė, kad ne kur kitur, bet čionai randasi skaistykla. Ir ta proga su popiežiaus pritarimu įsteigė vėlinių šventę, idant maldomis ir šventomis žvakelėmis palengvintų smulkesnio kalibro nusidėjėlių dūšelėms kalėti priteistą bausmės terminą. Vadinasi, šioje vietoje tikinčiam žmogui mirti gana rizikinga, — jau tuo atveju geriau pasirinkti Neapolį.

Kaip ten bebūtų, tačiau šviežias jūros vėjas, tekančios saulės nuraudintos uolos, žydrūs vandenys, gaiviai kabančios tarp dangaus ir bangų žuvėdros, sotus druskos ir žolių kvapas jokiu būdu nepriverčia keleivio laidotuviškai nusiteikti; priešingai, norėjosi iškrėsti kokią šunybę, išgerti bosą vyno arba pabučiuoti svetimą žmoną, pasirėmusią čia pat ant borto.

Šiam rytui daugiau tinka graikų istorija apie Zeuso ir Heros sūnų Hephaistos, kursai, kad ir būdamas tokių grynakraujų tėvų vaikas, gimė luošas invalidas. Motina, pasibaisėjusi išsigimėliu, paėmė jį už pakarpos ir išmetė iš Olimpo. Bet tai buvo ne pėsčias vaikinas, greitai atkuto, pragarsėdamas kaip puikus kalvis, savo menu net sužavėjęs Olimpo nemirtinguosius. Nors ir būdamas negražus, apšepęs, lokena persimetęs per pečius, tačiau vedė pačią Miss Olimpus, dievaitę Afroditę.

Graikai, kolonizavę šiuos italų vandenis, atvežė ir savo Hephaistos su Afrodite, juos apgyvendinę Lipari salose, romėnai jį perkrikštijo į Vulkaną. Tie visi įtartini požeminiai garsai ir yra kalvių dievo Hephaistos dirbtuvė, o žemės drebėjimai, tur būt, yra ne kas kita, kaip šios olimpinės porelės šeimyniniai nesusipratimai.

Čia buvo įsirengęs savo vyriausią būstinę ir Eolas, vėjų direktorius, laukdamas, lyg koks brandmajoras, kada iš Olimpo paskambins, į kurią vietą reikia atvykt, kad ištrauktų iš bėdos dievų draugą arba nupūstų jų priešą.

Taip ir norėtųsi pasakyt laivui, kad jis čionai pristabdytų savo mašinas ir leistų ilgiau pabūti su dievais, bet laivo vadovybė yra tik mirtingi žmonės, kuriems rūpi kuo greičiau atvykti į paskirties vietą, inkasuoti pinigus, o po to namie praleisti savaitgalį su akiniuotom Penelopėm ir rugby lošiančiais Telemachais.

Gal ir Ingrid Bergman, šiuo metu Strambolyje sukanti naują filmą, įsiklausiusi į Hephaistos ir Afroditės šeimyninius skandalus, nusprendė išsiskirti su savo vyru ir ištekėti už režisieriaus, su kuriuo, girdi, tikrai atradusi laimę, kaip kad, reikia manyti, galvojo ir Afroditė ...

Lipari arba Eolo salose Francesco Nitti, garsaus bedravardžio dėdės sūnėnas, sėdėjo Mussolinio koncentracijos stovykloje, kaip tat jis aprašė savo knygoje „Bėgliai iš fašistinio pragaro". Pasipiktinęs jisai praneša savo skaitytojams kaip didžiausį žiaurumo aktą, kad dučės milicija kalinius versdavo kas rytą (žiemą — 7 val., vasarą — 6 val.) susirinkti iš privatinių butų į patikrinimą ir čia atsiimti 7 liras dienpinigių. Vargšas Nitti būtų visai neparašęs knygos, jeigu būtų patekęs į vieną kurią Sibiro priverčiamojo darbo stovyklą, — neduos meluoti 816 keleivių, šiuo metu pro čia praplaukiančių!

— Frusstuk fur alles polycay! — rėkia garsiakalbis amerikiečių karininko balsu, šonkaulius laužančia vokiečių kalba, kuri buvo oficiali DP kalba, dalinai privaloma net ir laivo vadovybei. Net ir nežinantiems šios kalbos plonybių, ir tai pakaklėje imdavo augti švabinis gurgulas, girdint, kaip šneka vokiškai DP vertėjai, IRO samdiniai ir amerikiečių pareigūnai.

Tuo nepoetiniu priešpusrytiniu metu, dar neišsiaiškinus gerai laivo topografijos, darbo paskirstymo, IRO pa... užmačių, biurokratizmo spąstų, pačioj kajučių valymo prozoj, vaikams verkiant, žmonoms pradedant kasdieninę vokalinę programą, įplaukėm į poetiškiausią Mesinos įlanką.

(B. d.)

JAV:

Lietuvių skyrius tarpt. moterų parodoj

Šalia gausiai lankomos Lietuvių Dailės Parodos New Yorke atidaryta tarptautinė moterų rankdarbių paroda, kurioje yra ir gerai parengtas lietuvių skyrius.

Be eksponatų, surinktų iš vietinių moterų veikėjų, šioje parodoje didelio susidomėjimo sukėlė įdomūs P. Tamošaitienės audiniai, kurių didelį rinkinį ji atsivežė iš Kanados. Ji pati dalyvauja parodoje ir gyvu pavyzdžiu atsivežtose staklėse rodo parodos lankytojams, kaip išaudžiami puikūs lietuviški audiniai.

Parodos tikslas išpopuliarinti Amerikos visuomenėje tremtinių rėmimo reikalą. Ne tik lietuvių, bet ir kitų tautų skyriuose didesnę eksponatų dalį sudaro tremtinių gaminiai.

Lygiai kaip ir Dailės paroda, taip ir ši paroda papildoma atitinkamų tautų menininkų ir ansamblių koncertine dalimi.

Ruošiasi Dr. Vinco Kudirkos minėjimui

Praėjus Amerikos Lietuvių Kongresui, Amerikos lietuvių organizacijos sujudo ir suskato ruoštis iškilmingai paminėti Dr. Vinco Kudirkos 50 metų mirties sukaktį. Kai kur tą sukaktį minėti ruošiasi atitinkamos draugijos ir organizacijos, pavieniui, kitur vėl gi ta proga naudojama sutartinam įvairių organizacijų pasireiškimui.

Čiurlioniečiai jau baigia susirinkti

Didesnei Čiurlionio ansamblio daliai susispietus Clevelandę, ir kito ansamblio nariai, pradžioje laikinai kitur apsigyvenę, pradeda kinktis vienon vieton.

Po ilgesnių perturbacijų, čiurlioniečiams pavyko susirasti pastovią patalpą repeticijoms, taip kad dabar bus galima visam ansambliui ruoštis kolektyviniams pasirodymams. Iki šiol čiurlioniečiai, kad ir aktyvai, bet tik dalinėmis pajėgomis, reiškiasi koncertuose, radijo valandėlėse ir kitokio pobūdžio iškilmėse.

Dabar tikimasi, kad pilnas čiurlioniečių pasirodymas ir pirmas debiutas, kaip ansamblio, galės įvykti vasario 16 d. iškilmių proga.

Vienas pagelbėjo penkiasdešimčiai

Jonas Rentauskas, kilęs iš Laukuvos parapijos, prieš karą Lietuvoje ėjo įvairias atsakingas pareigas Vidaus reikalų ministerijoje. Paskutiniu metu jis gyveno Memmingeno DP stovykloje, gi šį pavasarį išvyko į J. A. V-bes, įsikurdamas Chicagoje.

Emigravęs J. Rentauskas nepamiršo ir Vokietijoje pasilikusių tautiečių. Palyginti per trumpą laiką jis parūpino darbo ir buto garantijas maždaug 50-čiai žmonių išvykti į JAV. Jo aprūpintųjų tarpe yra daugiausia Augsburgę gyvenę lietuviai, kurie anksčiau kreipdamiesi į organizacijas ar savo pažįstamuosius arba visiškai nesulaukdavo atsakymo arba jį gaudavo neigiamą. P. Rentausko pastangomis šie žmonės galėjo atsipalaiduoti nuo DP gyvenimo ir kurtis naują ateitį Chicagoje ar kitose JAV vietose.

Anglijoje:

Kūrybinės pastangos

— Coventry, 38 Melville Rd., veikia lietuviška spaustuvėlė „NIDA", kuri turi lietuvišką raidyną ir atlieka įvairius mažus spaudos darbus. Ją suorganizavo tremtiniai. Ši spaustuvėlė pradės spausdinti humoro laikraštį „Apuoką" ir Br. Daubaro „Proferansą Tamsoje".

— Rašytojas F. Neveravičius čia išleidžia lietuvišką kišeninį kalendorėlį 1949 metams, 72 pusl.

— Manchesterio lietuviai sukūrė meno kolektyvą ir ruošiasi organizuoti teatrėlį. Režisūros darbui pakviestas buv. Marijampolės dramos aktorių p. Kvedaras Pradžiai bus pastatyta P. Vaičiūno „Sudrumstoji Ramybė".

Australijoje:

Suanglėjes „Australijos Lietuvis"

Čia jau antri metai leidžiamas rotatorium spausdinamas „Australijos Lietuvis". Jo leidėjas manė, kad, kaip demokratiniuose kraštuose įprasta, tokiam leidiniui leidimo nereikia, jį leido be imigracijos departamento oficialaus leidimo. Bet štai vieną gražią dieną kompetentingos įstaigos pareikalauja leidimo. Pasirodo, kad Australijoje tokiems leidiniams reikalingas leidimas, o be leidimo leidžiantiesiems gresia 100 sv. bauda arba 6 mėn. kalėjimo.

Ačiū Dievui, įstaigos pasirodė esančios sukalbamos. „Australijos Lietuvis" eina toliau. Su atitinkamu leidimu, tik jau suanglėjęs. Ketvirtadalis teksto spausdinama angliškai. Tokia, mat, čia jau tvarka...

Urugvajuje.

A. Kuprevičius garsina Lietuvos vardą

Lietuvos Pasiuntinybės P. Amerikoje ir lietuviškų organizacijų pastangomis Urugvajaus sostinėje Montevideo buvo suruoštas pianisto A. Kuprevičiaus koncertas, kurio pasiklausyti susirinko gausi lietuvių kolonija, o taip pat gausiai koncertus lankanti Montevideo visuomenė, kurios tarpe buvo aukštų užsienio reikalų ministerijos pareigūnų, svetimų valstybių diplomatų ir eilė muzikos kritikų.

Visa žymesnioji sostinės spauda po koncerto nesigailėjo palankių žodžių jaunojo Lietuvos menininko adresu. Kaip praneša „Laikas", tokie dienraščiai, kaip „El Bien Publico", „La Manana", ir „Accion" parašė palankiausias recenzijas. Taip, pvz., „El Bien Publico" rašo, jog „didis pianistas A. Kuprevičius, tylus ir be išpūstos reklamos, bet vertas didesnio pagyrimo už daugelį kitų anksčiau čia buvusių. Šio virtuozo aukštos tobulybės technikai pianas neturi paslapčių. Kaipo muzikas atskleidė savo ryškų temperamentą, kupiną įsigilinimo ir jausmo. Net žinomiems kūriniams jis duoda originalumo atspalvį."

Visi minėtieji dienraščiai pareiškė pageidavimą išgirsti daugiau Kuprevičiaus koncertų.

Kuprevičiaus koncerto pasisekimo proga laikraščiai turėjo galimybės pasidžiaugti ir pagirti jo ne tik kaip muziko talentą, bet kartu paliesti ir jo, kaip lietuvio, sunkią tremtinio dalią. Žinomas vakarinis dienraštis „El Diario", įsidėjęs Kuprevičiaus nuotrauką, parašė ištisą straipsnį apie menininko praeitį, tėvynės netekimo priežastis ir ateities pasiryžimus. Anot laikraščio, Urugvajaus javų laukai ir smiltingi pajūriai Kuprevičiui primeną Čiurlionies ir Naujalio tėvynę ir kelia nostalgiją greičiau į tą tėvynę sugrįžti ...

Kaip praneša „Laikas", Kuprevičiaus menu susidomėjo ir kiti Urugvajaus miestai ir artimiausiu laiku tikisi išgirsti jo koncertų.

Lietuvaitė vadovauja šokių meno akademijai

Urugvajaus lietuvaitės Paulės Jarmalavičiūtės prieš keliolika metų suorganizuota šokių mokykla ilgainiui virto dideliu plastinio meno židiniu, kaip rašo „Laikas". Šiuo metu jos akademiją lanko virš 150 mokinių. Akademijos mokines sudaro išimtinai mergaitės, kurių vyresnioji grupė jau pasižymi menišku subrendimu.

Tos mokyklos suruoštas šokių meno festivalis Urugvajaus sostinėje sukėlęs publikos susidomėjimą ir parodęs nuveikto darbo rimtumą ir užsibrėžtų meno tikslų kokybę.

Bolivijoje:

Žymiausias dailininkas lietuvis

Šiuo metu geriausiu Bolivijos dailininku laikomas lietuvis Jonas Rimša. Jo paveikslai puošia valstybės ir miesto rūmus ir yra labai aukštai vertinami. Nežiūrint populiarumo, dailininkas gyvena kukliai ir užsidariusiai. Jo kuklumas tačiau neaptemdo didelio altruizmo, kuris reiškiasi jo lėšomis išlaikomais meno kursais Sucre ir La Paz miestuose. Surinkęs 20 gabiausių mokinių, dvejus metus vargo su jais, apleisdamas savo tiesiogines pareigas ir prasiskolindamas. Jo gyvenimo sąlygose neišvengiamas pavydas ir intrigos. Tačiau tai jo nestebina ir nejaudina, drąsiai kovojant su visomis kliūtimis.

Gaila, kad įžymus ir pagarsėjęs Bolivijoj menininkas — lietuvis iki šiol reiškiasi savo venatve ir neranda jungties su lietuviškuoju meno pasauliu. Apie save jis sako — „Aš kuriu tik sau, nenoriu kad man kas nurodinėtų temas. Mano darbus vertins ateitis. „Iš jo pareiškimų matyti, kad jo darbo sąlygos tikrai ne kokios, nes,kaip jis pats rašo „Laike" paskelbtame laiške — „tapyčiau ir anam pasaulyje, jei tik nestigtų medžiagos, kurios stoką taip jaučiu šioje ašarų pakalnėje."

Kanadoje:

Skaudi mirtis

Š. m. spalio mėn. 30 d., 11 val., L. Long Laco ligoninėje Geraldtone, Ont., Kanadoje nuo smarkaus apdegimo mirė **Zigmas Birbalas.**

Velionis Zigmas ir kiti du lietuviai dirbo Long Lac Pulp and Paper Co. miškų kirtimo stovykloje ir gyveno atskirame namelyje. Kaip paprastai, taip ir minėtos dienos rytą, velionis anksti atsikėlė ir norėjo pakurti krosnį, o kad malkos geriau degtų, pylė benziną. Bet benzinas užsidegė ir sprogdamas jo indas apliejo degančiu benzinu velionį Zigmą bei padegė namelį. Miegoję darbo draugai išgirdo Zigmo pagalbos šauksmą, bet kai pabudo, namelis jau skendo liepsnose, todėl jie nieko nelaukdami iššoko pro langą lauk vienuose naktiniuose drabužiuose. Jų daiktai sudegė, bet jie liko nesužeisti.

Tuo pačiu laiku iš degančio namelio išbėgo visas paskendęs liepsnose ir velionis Zigmas, kurį jo draugai tuč tuojau užgesino, bet jis jau buvo spėjęs labai sunkiai apdegti, todėl ko greičiausiai buvo nuvežtas į ligoninę. Deja, jau niekas negelbėjo. Dešimt valandų iškentėjęs baisias kančias jis mirė.

Velionis turėjo draugų ir pažįstamų Hamiltone, Ont., o be to — ten yra ir lietuvių parapija, todėl jo darbo draugų Alberto Braumano, Stasio Zdanevičiaus (abu nukentėjo nuo tos pačios gaisro), Petro Kazlausko ir Stasio Masalskio rūpesčiu velionies palaikai buvo pervežti iš Geraldtono į Hamiltoną (apie 1.500 km) ir palaidoti. Minėtieji asmenys jį lydėjo ir šioje milžiniškoje paskutinėje velionies kelionėje. Jie taip pat padengė didžiąją dalį laidojimo išlaidų. Tai labai gražus solidarumo pavyzdys, už kurį jie nusipelno pagarbos bei padėkos.

Velionis Zigmas Birbalas yra gimęs Lietuvoje, Tauragės apskrityje, šiuo metu turėjo 27 metus amžiaus. Apie jo gimines neturima jokių žinių. Velionis yra šiek tiek palikęs pinigų banke bei darbovietėje, todėl pretenduojantieji į jo palikimą gali platesnių informacijų kreiptis šiuo adresu: **Albertas Braumanas, 20th Camp, Long Lac Pulp and Paper Co., Long Lac, Ont., Canada. —**

Benius K. Vasaris.

Vokietijoje:

Laukiam ...

Tirpitzo stovykla yra pagelbinė Grohno stovykla. Ji yra amerikiečių žinioje. Iki šiol joje buvo talpinami ir į Kanadą vykstantieji, pastaruoju metu čia yra laikomi tik į JAV vykstantieji. Iš Tirpitzo stovyklos emigrantai yra vežami tiesiai į laivus. Stovykla yra buvusiose jūrininkų karo mokyklos patalpose, kurios yra Bremeno miesto ribose. Patalpos yra gana geros ir švarios, su geromis prausyklomis ir maudyklomis, kuriose yra kasdien ir šilto vandens. Stovykla nedidelė teturi tik 6 blokus, kurie yra aptverti spygliuotų vielų tvora ir prie vartų stovi uniformuota IRO sargyba. Stovyklos gyventojai turi maisto kortelę, nuo ryto 10-tos iki vakaro 10-tos gali laisvai iš stovyklos išeiti ir grįžti. Vyrai ir moterys su mažais vaikais gyvena atskirai. Lovose yra švarūs skalbiniai, pagalvė ir po dvi vilnones antklodes. Emigrantai maitinami tris kart į dieną bendroje valgykloje. Duonos, kavos ir sriubos galima gauti kiek norima. Kava nebaltyta ir nesaldinta. Maistas liesokas, bet trumpą laiką gyvenantiems emigrantams pakankama, tačiau jei reikia ilgiau pasilikti, - tas maistas yra per vienodas ir per liesas. Mažiems vaikams iki 3 metų amž. yra atskira virtuvė. Jaunimas nuo 3 iki 20 metų amžiaus gauna dar pavakarius. Maistą į stovyklą įnešti griežtai draudžiama.

Stovykloje yra gana didelė kino salė, kur dažnai rodomos veltui kultūrinės filmos iš JAV gyvenimo; į vakarais rodomas filmas įėjimas 50 pfenigių. Be to, veikia skaitykla, kurią lietuvių spauda daugiausia aprūpina Grohno stovyklos klebonas kun. Šarka. Yra ir YMCAos anglų kalbos kursai, kurie gana gausiai lankomi. Stovyklos vidaus darbams imami emigrantai, kurie tada gauna padidintą maisto davinį.

Čia pasitaiko nemaža sulaikytų emigrantų, kurie laukia 6 ir daugiau savaičių, tikrųjų sulaikymo priežasčių jie dažnai nesužino. Šiuo metu yra nemaža sulaikytų katalikų emigrantų, kurie vyksta tiesiai per DP Komisiją. Nekatalikus tas sulaikymas neliečia.

Po dviejų savaičių pertraukos, sekantis transportas iš Tirpitzo į JAV išvyksta lapkričio 13 d. iš viso apie 200 asmenų. Tame transporte yra 26 lietuviai, jų tarpe prof. Alminas su dviem sūnumis ir asso. prof. Dr. K. Gudaitis su šeima. Transporto dar laukia Dr. Gasiūnas su šeima ir buvęs Vilniaus viceburmistras A. Pimpė su žmona. Sekantieji transportai į JAV numatomi lapkričio 16 ir 23 dienomis. **G. —**

PAVERGTOJE TĖVYNĖJE

Lietuvos rašytojų „velykinė"

J. Šimkus puola jaunuosius

IX. 16 d. Lietuvos tarybinių rašytojų sąjunga buvo sušaukusi viešą partinį susirinkimą, kurio smulkų aprašymą pateikė vilniškis „Literatūra ir Menas", Nr. 35. Partija buvo įgaliojusi Joną Šimkų ypatingai išbarti jaunuosius rašytojėlius, nes senieji esą labai sunku perauklėti. Štai kodėl draugas Šimkus nebebarė nei Mykolaičio-Putino, nei Vienuolio - Žukausko ir nė vienu žodžiu nebeužsiminė apie „liaudies priešą A. Miškinį". Bet ir jaunieji ne kuo esą geresni:

— „Su tuo mokslu ypač mažai susipažinę kai kurie Lietuvos tarybiniai rašytojai, ypač jaunesnės kartos atstovai. Nesidomima genialių rusų kritikų Bielinskio ir Dobroliubovo raštais, nagrinėjančiais literatūros klausimus, nors judviejų rinktinių raštų tomai išleisti ir lietuviškai. Tarybų Lietuvos rašytojams, kurių gretos dar labai negausios aktyviai literatūrinį darbą dirbančiais draugais, svarbu padidinti ir kūrinių kokybę. Juk vis dar yra tokių rašytojų, kurie nepateikia visuomenei naujų savo kūrybos vaisių, tebetyli. Tuo pat metu mums pirmon galvon rūpi, kad juo didesnis mūsų rašytojų skaičius persiimtų bolševikiniu idėjiškumu, kad išsivaduotų iš buržuazinio nacionalistinio protavimo paskutinių varžtų". Toliau Šimkus puola žinomą bolševikų rašeivą Pranskų:

— Štai „Pergalės" žurnalo 8 nr. pradėta spausdinti Br. Pranskaus — Žalionio poema jaunystė. Jau nekalbant apie tai, kad poemoje daug prozaiškumų, kai kur tiesiog sauso protokolizmo, ten yra ir tokių teigimų, kurie tiesiog nesuprantami. Autorius visiškai rimtai, toli gražu be jokos pašaipos, tiesiogiai nuo savęs bandydamas apibūdinti poemos herojaus Jonuko gyvenimo eigos tam tikrą posūkį, sako:

Ne verkti, jei piemenio skirtas likimas...
Likimas žmogaus pasislėpęs rūkuos...
Likimas - apuoko prieš mirtį suokimas;
Likimą - gegutė, skaičiuok iškukuos.
Likimą pakreipia su uodega šarka,
Ir nulemia perbėgus kelią katė...
Likimo žmogaus neišversi, kaip švarką...
Ar gali jisai pasisukt, pakitėt?"

Rodosi, čia poeto nieko priešvalstybiško nepasakyta, o tačiau partietis Šimkus mato daug daugiau, kaip mes, mirtingieji:

— „Kaip matome, čia autorius skaitytojams teigia aiškią mistiką, tiesiog muzulmonišką „kismet" arba katalikišką „dievo pirštą". Pagal autorių išeina, kad iš tikrųjų egzistuoja kažkoks likimas ... Žodžiu, sudėti visi prietarai".

Vis dėlto Šimkus, matyt, nenori dėl šios „didžios trerezijos" atiduoti Pranskaus į katorgą, užtardamas, girdi, „tikriausia autorius norėjo pavaizduoti ne savo, o Jonuko galvojimą. Bet dėl nemeistriško darbo nukentėjo ir idėja. Tai įsidėmėtinas pavyzdys, kaip formos silpnumas silpnina ir turinį".

Toliau Šimkus griežtais žodžiais užsipuola net bolševikų užaugintą poetą E. Mieželaitį „už formalizmą, už dekadentines nuotaikas", drg. J. Dovydaitį už idėjinį bejėgiškumą ir netinkamą menišką apdorojimą, drg. Macevičių kad pastarasis nepakankamai gerai sugebąs sekti rusų rašytoją Ščipačiovą, J. Marcinkevičių, aprašiusį „vokiškų fašistų žiaurumus Šiaulių mieste jo išvadavimo išvakarėse" už „nesąžiningą elgimąsi su literatūriniu darMeno" žurnalus už bejėgiškumą suorganizuoti bolševikinę kritiką, už nevedimą „negailestingos kovos su buržuazinio nabu, pagaliau, „Pergalės" ir „Literatūros ir cionalizmo liekanomis, juodojo klero kenksminga, antiliaudine veikla, klaupstymąsi prieš buržuazinių vakarų nuotaikas" ir t. t. Pulti ir kiti rašytojai bei kritikai.

Po drg. Šimkaus pranešimo ir prasidėjo masinis Lietuvos bolševikiškų rašeivų atgailojimas, kurio svarbesnes vietas ir patieksime mūsų skaitytojams.

Redaktorius prieš savo laikraštį

Pirmasis „velykinę" atliko drg. V. Reimeris, „Literatūros ir Meno" redaktorius. Jis prisipažino, kad „laikraštis yra labai žemo meninio lygio, nekovingas, tenkinasi daugiausia informacine medžiaga, jame pasigendama mūsų rašytojų žodžio".

Kitas redaktorius - drg. Josadė (Juodžius) užsipuolė „Pergalės" žurnalą, kurį jis pats redaguoja. Ir šis prisipažino, kad „dauguma recenzijų ir kritikos straipsnių neatitiko tų reikalavimų, kuriuos kritikams stato partija ir liaudis ... Pranešėjas daro teisingus priekaištus recenzentams - Butėnui, Pranskui ir Jonaičiui dėl jų blogo recenzijų stiliaus, dėstomų minčių neaiškumo, tačiau kalbėtojas mažai nagrinėjo savo rencenzijas, kurios ypatingai pasižymi išvardintais trūkumais - mėgino drg. Šimkui atsikirsti drg. Josadė.

E. Matuzevičius pasižada daugiau nebenusidėti...

„Aš nesivadovavau aukšto idėjinio-meninio lygio principu, kas ir buvo svarbiausioji priežastis... Apsiginklavęs marksizmo mokslu, aš galėsiu teisingai vertinti mūsų rašytojų kūrinius ir tokių klaidų nepakartosiu", - iškilmingai suvažiavime prisipažino rašytojas ir kritikas E. Matuzevičius.

Negalima ir perdaug girti

Jau pernai metais Lietuvos rašytojai ir kritikai buvo užpulti už perdaug neigiamą kai kurių jaunųjų bolševikų rašytojų kūrybos vertinimą. Po šios „pamokos" jie pradėjo naujuosius kūrinius girti. Bet ir čia jie nevisada pataiko į partijos liniją:

„Poetas T. Tilvytis kaltino mūsų kritikus, kad jie, rašydami recenzijas apie poemą „Usnynė", nuėjo grynai gyrimo keliu, nors trūkumų poemoje ir yra". Panašiu būdu, pasak T. Tilvytį, buvusi perdaug išgirta ir rašytoja Valsiūnienė už jos poemą apie Madeiskeraitę ir poetas A. Jonynas už jo poezijos rinkinį. Po jo kalbos draugė V. Valsiūnienė „pripažino, kad dr. Tilvyčio iškelta kritika yra teisinga - jos kūrinių meninis lygis ne visada reikiamoje aukštumoje. Ji pasižadėjo ateityje tas klaidas ištaisyti, daugiau dirbti ir pakelti savo kūrybos ideologinį - meninį lygį".

K. Korsakas be nuodėmės

Visi rašytojai ir kritikai turėjo daug ką apie save pasakyti, tik vienintelis K. Korsakas bent tuo tarpu nebuvo nukrypęs nuo partijos linijos. Jis pripažino, kad „mūsų recenzijos yra labai žemo lygio, rašomi straipsniai apie pasirodančias knygas dažnai būna pilni besaikio garbinimo. Kalbėtojas kaip pavyzdį nurodė K. Maruko knygą „Draugystė", kurią recenzentai buvo iškėlę į padanges. Tikrumoje šioje knygoje yra daug trūkumų, o kai kurie apsakymai yra tokio žemo idėjinio - meninio lygio, kad jų nereikėjo iš viso dėti į rinkinį". Nemažiau griežtais žodžiais jis užpuolė A. Venclovą, Valsiūnienę, Juodžių ir pagaliau K. Vairą-Račkauską už jo „paruoštas ir atspausdintas knygų anotacijas „Pergalės" žurnale".

„Kaltinimai teisingi..."

„Drg. J. Macevičius prisipažįsta, kad drg. Šimkaus pranešime iškelti trūkumai, liečiantieji jo kūrybą, yra teisingi. Pasižada ateityje savo kūrinius tiek meniškai, tiek idėjiškai apdoroti taip, kad jie būtų verti tarybinio skaitytojo".

Permaža „politpodgotovkos"

Paskutiniuoju kalbėjo drg. J. Baltušis, LTSR pirminės partinės organizacijos sekretorius, kuris stengėsi išaiškinti visas blogybių priežastis:

„Drg. J. Baltušis nurodo, kad mūsų literatūros negausumo priežastis yra ta, kad rašytojai iki šiol nėra gerai įsisavinę marksizmo-leninizmo mokslo, dar neapvaldo socialistinio realizmo metodo. Šiam trūkumui pašalinti Rašytojų Sąjunga ir jos pirminė partinė organizacija organizavo vakarinį marksizmo-leninizmo universitetą. Drg. Baltušis kritikuoja rašytojų nedrausmingumą, pasireiškiantį universiteto lankyme. Pav., E. Mieželaitis ne tik nelanko paskaitų, bet neįvykdo net partinių užduočių. Su nedrausmingumu reikia baigti, nes jis veda prie kūrybos menkavertiškumo. Kalbėtojas taip pat aštriai kritikavo rašytojus - tylesnius, kurie iki šio laiko dar nieko neatspausdino". Negeriau buvę ir su rašytojų komisijomis: „Tiek komisija darbui su jaunaisiais rašytojais (pirm. T. Tilvytis), tiek kritikų sekcija (pirm. B. Pranskus), per pastaruosius ketvertą mėnesių nesušaukė nė vieno susirinkimo ir savo pareigų nėjo. „Lit. ir Meno" red. kolegija per trejus metus nė karto nesusirinko apsvarstyti laikraščio medžiagą".

Susirinkimą uždarė drg. Baltušis šiais žodžiais:

— „Aš esu įsitikinęs, kad partijai vadovaujant mes įvykdysime tuos uždavinius, kurie pastatyti rašytojams".

V. Indrajis

Nori pašokti—pirk Stalino raštus ...

Pravdos 250 nr. rašoma, jog Kauno miesto švietimo skyriaus direktorius Jurjevas ir partijos propagandos centro vedėjas Ustjinovas sugalvoję originalų būdą priversti atsilikusius Stalino raštų skaitytojus susidomėti „didžiojo tautų tėvo ir mokytojo" išmintimi. Norint gauti bilietą į „kultūros namų" ruošiamus šokių vakarus, prie įėjimo kartu tenka įsigyti knygą, ne mažesnės vertės kaip 3 rubliai. Tik tą operaciją atlikus, gauni bilietą su teise šokti. Esą atsitikimų, kai įvairios propagandos brošiūros teikiamos nemokamai, turint galvoje, kad tas jau yra įkalkuliuota bilietų kainoje. Ruošiamose knygų loterijose, kad patraukti daugiau dalyvių, siūloma loterijos bilietų pirkėjams kaip premiją bilietas šokių vakarui. Taigi, šok gėręs, šok negėręs ...

Kauno „kultūros darbuotojų" metodai Pravdai taip patiko, kad ji šį pavyzdį iškeldama žymioj vietoj, siūlo panašių priemonių imtis ir kitose vietovėse. Prawda tik pataria daugiau apdairumo brošiūras dalinant ar peršant, kad neįvyktų taip, kaip Kauno persistengėlių tai daroma-būtent, kad „knygų gavėjai negautų individualiai nepritaikytos literatūros". Kaune gi būna taip, kad gimnazistės apdovanojamos kolchozninkams skirtomis brošiūromis, namų šeimininkės privalo skaityti apie spalvotųjų metalų technologiją ir prisiekę viengungiai vaikams skirtas pasakas. Na, bet jei tokių yra, tai gal bus viena iš įdomiausių šio meto sovietų piliečio lektūrų ...

*

— Vilniaus jaunųjų rašytojų sekcijos valdybon išrinkti: V. Grybas, A. Jonynas, J. Lapašinskas, A. Bieliauskas, A. Pakalnis, Olšauskaitė.

— Tarybinė spauda nusiskundžia, kad Lietuvos bolševikiniai rašytojai permaža patiekia vaikams literatūros. Partija įpareigojo patiekti vaikams kūrinių šiuos rašytojus: V. Valsiūnienę, V. Mozūriūną, L. Janušytę, A. Kazanavičienę, A. Matutį Vytautą Sirijos Girą, Korsakienę, St. Kapnį, A. Jonyną ir eilę kitų. Esą užsibrėžta išleisti ir vaikams žurnalą.

— V. Kosčiuška iliustravo ir Vilniuje išleido pasaką pagal liet. liaudies dainelę „Du Gaideliai".

— Lietuvos tarybiniai rašytojai vis dar rūpinasi A. A. J. Biliūno palaikų atgabenimu iš Zakopanės. A. Vienuolis — Žukauskas visiems parodo vietą, kur jie bus palaidoti. Deja, jau daugelis metų praėjo, o A. A. Biliūno palaikai tebėra svetimoje žemėje.

— Vysk. Baranausko klėtelė Anykščiuose tebėra A. Vienuolio globoje, tik ji kiek pertvarkyta — paversta beveik revoliuciniu muziejum ...

Iš 2. D. karo slaptųjų archyvų: Rommelio zygis Afrikoje

Rommeliui teko pasitraukti iš visos Cyrenaikos. Jis neteko beveik 26.000 vyrų. O svarbiausia: Kairas tylėjo. Skubaus atsitraukimo metu nesėkmė ištiko ir radijo sekimo kuopą: britų tankams netikėtai prisiveržus, į anglų rankas pateko veik visos paslaptys. 8-ji armija tuoj pat pakeitė savo visus šifrus. Rommelis neteko svarbiausio informacijų šaltinio tuo metu, kada jam labiausiai jo reikėjo.

Romoje ir Berlyne dirbama dieną ir naktį — stengiamasi rasti naujųjų šifro tabelių raktą. Bianca pasinaudoti šį kartą jau nebegalima, nes Hitleris ir Mussolinis Amerikai paskelbė karą ir JAV pasiuntinys su savo štabu iš Romos išvyko. Johny taip pat.

1941 m. kūčių vakarą Berlyne pagaliau pasiseka susekti naujojo šifro siūlus. Gruodžio 27 d. iššifruotos ir naujos tabelės. Sekančią dieną vėl pradedama naudotis Kairo pranešimais. Rommelis iš Vokietijos gauna papildymų. Jis gali pergrupuoti savo divizijas taip, kaip to reikalauja padėtis.

Sausio 21 d., prisidengdamas migla, jis su trim tankų kolonom įsiveržia į britų pozicijas. Londone naujas nustebimas: tokios įvykių eigos nelaukta. Churchillis Žemuosiuose Rūmuose pareiškia: „Prieš save turime drąsų ir gudrų priešą ir, reikia pripažinti — didelį generolą."

Rommelis turi smulkias žinias apie priešo jėgų dydį ir apginklavimą, apie jo puolimo ir gynimosi taktiką, kurią amerikiečių karo attaché savo pranešimuose nevengia pakritikuoti.

Sausio pabaigoje paimamas Bengazis. Rommelis tampa gen. pulkininku. Po savaitės užimama Derna. Tačiau jau vasario 10 d. frontas vėl nutyla. Tobrukas nepasiektas — permažas tiekimas. Prasidėjus rusų ofenzyvai, sušlubuoja Rytų frontas — kiekviena patranka, kiekvienas šovinys turi būti į ten siunčiamas.

Tačiau blogiausia, kad amerikiečiai vėl įsivedė naują šifrą. Kairas vėl nieko nesako Rommeliui, Berlyne vėl karštligiškai stengiamasi dešifruoti naująjį slaptaraštį. Ir neįtikėtina: po dviejų savaičių dalis lentelių vėl rekonstruota.

Kairas praneša, kad jis neturi jokių žinių apie vokiečių Afrikos korpo dydį, tačiau tiki, kad atsiunčiama naujų tankų ir įvedami nauji ginklų tipai. Rommelio naudojama tankų karo taktika esanti visiškai nesuprantama. Laukiama puolimų atskiruose ruožuose ir manevrų tariamais puolimais.

Rommelis skaito šias žinias ir šypsosi.

Gegužės 26 d. ankstų rytą iš savo tanko Rommelis duoda ženklą naujam puolimui. Tuo momentu jis turi pačias geriausias informacijas — tokias, kokių nė vienas karo vadas niekad neturėjo. Jis žino kiekvieną priešais jį stovintį dalinį.

Rommelis pradeda puolimą visu frontu. Kitą rytą iš Kairo radijo pranešimo jam paaiškėja, į kurias vietas priešas diriguoja savo pastiprinimus. Jis nutaria pririšti priešo jėgas ir mūšio svorį perkelti į pietinę fronto dalį. Klasta pavyksta: jo tankų koncentracijos anglai nepastebi.

Ištisas dienas be paliovos vyksta tokio masto kautynės, kokių iki šiol nebuvo. Beveik tūkstantis tankų, 2500 patrankų spiaudo šovinius į priešo pusę, visą kautynių lauką paversdami tikru pragaru. 8-ji armija vis labiau spaudžiama defenzyvon. Anglai pertvarko pozicijas, frontas pradeda aprimti.

Anglų štabe neatsistebima, iš kur Rommelis taip puikiai sugeba atrasti silpnąsias fronto vietas. Jis veikia, tarytum turėdamas britų operacijų įsakymo kopijas. Tikrinamos visos saugumo priemonės, kontroliuojami slaptaraščiai ir šifrai — nieko įtartino.

Ritchie sugalvojo suorganizuoti parašiutininkų komandas, kurios, Rommelio užfrontėje nuleistos, užpuldinėtų aerodromus, sprogdintų mašinas, padeginėtų benzino sandėlius. Tos dienos rytą, kada šią akciją buvo numatyta vykdyti, visos plano detalės buvo daliniams perduotos per radiją. Po kelių valandų tai žinojo ir Rommelis. Visi parašiutininkai su dinamito pakeliais buvo tuoj pat sugaudyti.

*

Birželio 10 d. Rommelio daliniai pleištu įsiveržė į britų gynimosi pozicijas. Tačiau tuoj pat Rommelis kautynių svorį permetė į kairį sparną ir staiga atsidūrė prieš Tobruką. Buvo bebandąs miestan veržtis iš rytinės pusės, bet iš Kairo gavo smulkų apsuptame mieste esančių dalinių sąstatą, žinias apie šaudmenų ir maisto atsargas. Daugiau nereikėjo. Birželio 21 d. Tobrukas buvo paimtas. 25.000 belaisvių.

Triumfas tęsėsi. Birželio 25 d. ašies kariuomenė užėmė Sollumą ir Halfajos perėją. Kairas pranešė, kad Ritchie turėjo pasitraukti iš savo būstinės ir persikelti į Sidi el Barani; 8-ji armija gelbėjosi.

*

Ritchie į mūšio lauką meta vos tik atvykusią Naujosios Zelandijos diviziją, vadovaujamą generolo Freybergo. Ties Marsa-Matruku ji įsivelia į karštas kautynes su vokiečių 90-ja divizija. Jau kitą dieną pakeičiamas ir Ritchie. Jo vieton 8-sios armijos vadu ateina pats Auchinlekas.

Tačiau ir jis turi trauktis. Marsa-Matrukas evakuojamas. 8-ji armija per tą laiką yra praradusi per 70.000 belaisvių, per 1000 tankų, per 400 lėktuvų.

Rommelis tuoj atsiduria ties El-Alameinu. Jis — jau generalfeldmaršalas. Pavojus Suecui ir Artimiesiems Rytams visiškai aštrus.

*

Šeštadienis, 1942 m. liepos 27 d. Dr. Helmas, kuris jau devynetą mėnesių dešifruoja Kairo radiogramas, įjungė ant rašomojo stalo stovintį radijo aparatą. Berlyno siųstuvas transliuoja pramoginės muzikos plokšteles.

Jis žvilgeli į laikrodį: 6.15 val. vakaro. Staiga muzika nutyla, pranešėjas anonsuoja programą: „Dabar girdėsite vaidinimą su scenomis iš britų ir amerikiečių informacijos tarnybos."

„Gal ir kas įdomaus bus", sumurma Helmas, toliau tęsdamas savo darbą. Staiga jis suklūsta: vaidinimas sukasi apie įvykius Mažojoje Azijoje ir šiaurinėje Afrikoje. Herojus, atrodo, yra amerikiečių karo attaché Kaire. Jis turi visų siūlų galus. Jis informuoja Washingtoną, Pranešimus jis perduoda per Kairo radiją, o jų turinys žinomas ir ...

— Po perkūnais! — sušunka Helmas. — Neįsivaizduojama!

Be žado jis klauso transliacijos. Dabar amerikiečių karo attache pasakoja apie 8-sios armijos pasiruošimus ginti Egiptą. Vaidinimo pabaigą sudaro pasitarimai Rommelio štabe ir įsakymo ruošimas sekančiai dienai.

*

Po dviejų dienų Kairo radijas nutraukia savo pranešimus. Kai jie po kurio laiko vėl prasideda, Berlyne konstatuojam, kad dabar jie šifruoti pačiu komplikuočiausiu raktu. Visi bandymai juos iššifruoti lieka be vaisių.

*

Jau visą savaitę Rommelis neturi jokių žinių iš Kairo. Nežiūrėdamas to, jis rizikuoja naują puolimą. Ties El-Alameinu sutraukia visus turimus dalinius ir pradeda didžiąją ofenzyvą. Nepasiseka. Po sunkių kautynių Rommelis turi grįžti atgal į išeities pozicijas. Nežiurint to, abi pusės traukia naujus pastiprinimus.

Vokietijoje visų akys nukreiptos į Rommelį. Diena iš dienos laukiama, kada jis vėl pradės savo triumfo žygį. Mussolinis lanko italų frontą. Jis nenori pražiopsoti Rommelio įžygiavimo į Kairą.

*

Rugpiūčio vidury sustoja vokiečių ofenzyva ir Rusijoje. Frontas įstringa ties Stalingradu ir Kaukazo kalnuose. Vyr. būstinės spaudžiamas, Rommelis turi ryžtis pradėti naują puolimą be Kairo pagalbos. Rugpiūčio 31 d. rytui auštant, jis stipriomis jėgomis puola pietinį britų pozicijų sparną ties El-Alameinu. Jo armija sudaro 140.000 vyrų su beveik 650 tankų.

Tačiau Rommelio daliniai tuoj pat įsivelia į sunkias kautynes. Keturias dienas tęsiasi sunkus mūšis. Atskiroms vokiečių dalims pavyksta prasiveržti, tačiau greit ir jos įstringa tarp minų laukų ir puolančių britų ir amerikiečių tankų.

Rommelis meta kovon paskutinį vyrą, paskutinį tanką. Sutraukia visus autovežimius, mėto juos iš vietos į vietą, apgaudinėdamas artėjančius stiprius britų tankų junginius. Tačiau 8-ji armija laikosi.

Rugsėjo 3 d. Rommelis pasijunta esąs priverstas priekinius fronto junginius atitraukti. Vėl aprimsta frontas, vėl, kaip Kaukaze ir prie Stalingrado, viskas sustoja. Mussolinis grįžta į Romą.

*

Pirmomis lapkričio dienomis Montgomery, naujai perėmęs 8-sios armijos vadovybę, pradeda savo puolimą. Jis naudoja naują taktiką. Vieton siuntęs priekin tankus keliui praskinti, jis nakties metu frontan sutraukia tyliai žygiuojančius pėstininkus, prastumia juos pro atsparos punktus ir vėliau masėmis meta šarvuočius. Aštriu pleištu suskaldo vokiečių-italų frontą.

Lapkričio 5 d. prasilaužimas baigtas, italų divizijos atskirtos nuo vokiečių. Atskiri daliniai pasijunta priversti pasiduoti arba žūti dykumoje.

Rommelis priverstas trauktis. Ties Marsa-Matruku jis bando dar kartą sulipdyti fronto liniją. Nepasiseka. Lapkričio 8 d. Alžyre išlaipinama 125.000 Eisenhowerio vadovaujamų vyrų. Afrikos fronto likimas išspręstas.

Kardinolas boksininkas

1949 m. birželis. JAV kongreso atstovas Grahamas A. Bardenas įneša įstatymo projektą, pagal kurį privatinės mokyklos ateity neturėtų gauti savo dalies iš 300 mil. dol., JAV vyriausybės skiriamų švietimo reikalams. Ir ligi šiol jos tik tiek tegavo, kiek buvo reikalinga apmokėti mokinių atgabenimui autobusais, jų nemokamiems pietums ir medicininei priežiūrai.

Bardeno pasiūlymas nėra naujas. Jau ištisus dešimtmečius daugelis žmonių kalba, kad valstybė turinti pinigus tik ten išleisti, kur ji pati galinti kontroliuoti jų sunaudojimą. Taigi: visuomeniniai pinigai tik visuomeninėms mokykloms. Su šia pažiūra ypač kovoja abi religinės mažumos - katalikai ir žydai.

Žydai pagaliau pasiduoda. JAV rabinų centrinis kongresas pasisako prieš bet kokią valstybės pagalbą. Tačiau nenusileidžia New Yorko kardinolas Francis Spellmanas. Prieš naująjį įstatymą jis sako kalbas, rašo straipsnius, laiškus. Kova nėra lengva. Galingi vyrai ir moterys veikia prieš jį, Metodistų New Yorko vyskupas Oxnamas Spellmaną vadina „prelatu su godžiom rankom". Senasis Hooveris pasisako prieš Spellmaną. Ir Rooseveltienė viename straipsnyje rašo: „Mes nenorime jokio ryšio tarp valstybinio švietimo ir eklezinės kontrolės mokyklose."

Spellmanas priima pirštinę. Jis rašo laišką Rooseveltienei, ją apkaltina „šališkumu, kuris nesuderinamas su amerikietės motinos orumu". Ir ... kardinolas susitaria su Rooseveltiene. Jis aplanko ją, kaip skelbiama laikraščiuose, išgeria pusę stiklinės šaldytos arbatos, ir jau sekančią dieną Rooseveltienė rašo, kad ji pritarianti jog vaikai į privatines mokyklas būtų gabenami valdiniais pinigais apmokamais autobusais. Spellmanas vieną rundą laimėjo.

Į jį pažiūrėjus, neatrodo, kad jis būtų kovotojas. Jis atrodo toks malonus, apvalaus veido, jokio griežtumo. Už storų akinių stiklų šypsosi malonios akys. Iš pirmo žvilgsnio jis panašus į tipišką Amerikos biznierių. Judesiai santūrūs bet staigūs.

Galima sakyti, kad yra ne vienas Spellmanas, bet keli. Yra karininkas, kuris lėktuvu skraido iš fronto į frontą, yra poetas, kuris savo eilėraščius į diktafoną į kalba, rašytojas, kuris religinio turinio filmą Hollywoodui parduoda. Ir yra, be abejo, New Yorko arkivyskupas.

Kaip ir daugelis žymiųjų amerikiečių, Spellmanas yra iš „apačios" atėjes. 1889 gimė Whitmane, Massachusetto steite. Tėvas — daržovių pirklys. Apie protėvius labai maža žinoma. Greičiausiai kažkada atvykę iš Vokietijos. Jo senelis jau buvo pirklys. Tėvas krautuvę paveldėjo. Turėjo šešis vaikus. Todėl Francis jau iš pat mažens turėjo tėvui padėti. Jis mėgsta beisbolą. Norėdamas užsidirbti sau pinigų, jis griebiasi atsitiktinių darbų, nešioja laikraščius, tarnauja konduktorium. Iš tų laikų yra likęs vienas paveikslas, rodąs, kaip jis, konkėje sėdėdamas, turistams rodo miesto įdomybes. Vėliau studijuoja New Yorke. Jį domina daug dalykų. Jis įstoja į vieną diskusijų klūbą, lanko teatro mėgėjų būrelio pasitarimus, skaito moderniąją literatūrą.

Praėjus ketveriems koledžo metams, jis staiga pareiškia noris tapti kunigu. Draugai nustebę. Jie nenujautė, kad Francį domina teologija. Atrodo, kad tai jam netiktų.

Spellmanas išvyksta į Romą. Ten lieka ir po šventimų. Vatikanas pastebi jaunolio gabumus, ypač publicistikoje. 1925 m. jis paskiriamas attaché pareigoms prie Vatikano sekretoriaus. Žinoma, senesnieji kunigai juo nepatenkinti. Pavyzdžiui, jaunasis amerikietis važinėja savu automobiliu. Taip, jis mokosi skraidyti, žaidžia tenisą, o blogiausia: jis boksuojasi! Garbingieji Vatikano ponai netikti savo akimis: monsinjoras boksuojasi! Jie eina į sporto aikštę ir murma: „Fantastico!" Tačiau Spellmanas, to nepaisant, yra mėgstamas. Daugiausia jis draugauja su kardinolu Pacelli, kuris ir pats yra toks „moderniškas", kad savo pamokslus rašo mašinėle.

Spellmanas - geriausias Vatikano reklamos agentas. Jis pasistengia, kad žinios, kurias popiežius iki šiol skleidė tik italų kalba, paruoštos prancūzų ir anglų kalbomis, pasiektų ir Romoje reziduojančius užsienio spaudos atstovus, Ir - štai: popiežiaus žodžius spausdina tie laikraščiai, kurie ligi šiol apie tai nė žodžiu neužsmindavo. Kai fašistų partija 1931 m. bando nuginčyti popiežiaus teisę stebėti jaunimo auklėjimą ir prieš dvasiškius pradeda šmeižtų kampaniją savo spaudoje, Spellmanas supranta, kad Romoje jam nebus leista prabilti. Po poros valandų jis jau lanko amerikiečių didžiųjų žinių agentūrų biurus Paryžiuje „Čia įteikiu jums dovaną", sako dėdamas ant stalo rankraštį. Ir jo tiesa. Nes visa, ką popiežius norėjo pasakyti, kitą dieną skamba pirmuosiuose pasaulinės spaudos puslapiuose. Fašistai negali Spellmanui to atleisti. Kai jis kitą dieną grįžta į Romą, slaptosios policijos agentai jo nė minutei nepaleidžia iš akių. Jie dingsta tik tada, kai kardinolas jiems pasiūlo persiboksuoti.

1939 metai Spellmanui lemiamieji metai. Jo draugas, kardinolas Pacelli, tampa popiežiumi Pijum XII. Po septynių savaičių Spellmanas paskiriamas New Yorko arkivyskupu.

Jau tada Vatikanas žinojo, kas paaiškės viesiems katalikams ir nekatalikams tik ateinančiais metais: katalikų pasaulyje Amerika įgaus vis daugiau reikšmės. Nes ji turi pinigų, nes ji yra saugi. Tik iš Jungtinių Valstybių gali būti brangiai kaštuojančios šalpos akcijos finansuojamos, tik Amerikoje pačiu kraštutiniu nelaimės atveju popiežius galės prisiglausti.

Karui prasidėjus, Rooseveltas, žinodamas, kad anksčiau ar vėliau į tą karą įvelta bus Amerika, Spellmaną paskiria visos JAV kariuomenės vikaru. Jo žinioje dirba 5000 kapelionų. Amerikai dar neįstojus į karą, Spellmanas jau kariauja: jis visą laiką, be pertraukos, skraido lėktuvu.

Karo metu jis nepaprastai aktyvus, tačiau ir liūdnas. „Vėl turi nekaltieji mirti", - tie žodžiai girdimi beveik kiekviename jo pamoksle. Ir jis stengiasi nekaltuosius guosti.

Karas baigės. Bet tai nereiškia, kad darbo Spellmanui sumažėjo. New Yorko arkivyskupui reikia labai daug dirbti. Jo žinioje 450 bažnyčių, 400 mokyklų, daug ligoninių, vienuolynų, 16.000 kunigų, vienuolių. Ištisa valstybėlė - Spellmanas parodo, kad jis yra ir puikus administratorius. Jis pritaiko naujus metodus: pas jį rašoma tik mašinėle, skaičiuojama aritmometrais, diktuojama į diktafonus. Jei Spellmanas nedėvėtų sutanos - patikėtum, kad tai kurio nors didžiojo plieno fabriko direktorius. Ir kaip geras direktorius, jis smulkiai žino visus reikalus, jo rankose visi siūlai, jį rasi visur, kur tik prireikia, jo darbo valandos neribotos. Iki vėlios nakties sėdi savo darbo kambaryje ir kalba į diktafoną.

Ir tada, kai Fifth Avenue, į kurią išeina jo langai, jau miega, kai tik retkarčiais ja prašliaužia pavėlavęs automobilis - boksininkas ir lakūnas kardinolas pradeda kitą darbą: jis rašo eilėraščius. Eilėraščius, kuriuos žinovai laiko geriausiais, šiais laikais anglų kalba rašomais. Lyrikas Spellmanas gali būti labai karingas ir kovingas. Jis neturi nė mažiausios baimės pasakyti tai, ką tuo momentu laiko reikalingu pasakyti. Šiuo atžvilgiu jis panašus į prez. Rooseveltą, su kuriuo jį siejo ilgametė draugystė.

Didžiausias Spellmano rūpestis yra taika - teisinga, ilgalaikė, pastovi taika. Kiekviena proga jis pabrėžia, kad katalikų eklezija siekianti to, ko turėtų siekti kiekviena gera vyriausybė: teisingumo ir demokratijos. Jis labai gerai žino, kad ir Jungtinėse Valstybėse dar gana toli iki šio idealo. Bet jis yra įsitikinęs, kad Amerikoje iki šio idealo yra nepalyginamai arčiau, negu bet kuriame kitame pasaulio krašte. Ir jis tiki, kad Amerika turi padėti mažesniems ir silpnesniems kraštams. Suprantama, kad didžiausią priešą Spellmanas mato komunizme, kuris siekia sužlugdyti katalikų ekleziją. Kol rusai šią politiką tęs, nėra vilčių, kad Amerikoje jie būtų populiarūs; juo labiau tol, kol Spellmanas bus gyvas. Nes jo įtaka Amerikoje yra milžiniška, nesiribojanti vien katalikų eklezijos sluogsniais. Kai kam gali atrodyti sunkiai patikima, kad abi didžiosios partijos neištato savo kandidatų svarbesniesiems postams, pirma nepasiinformavusios, ką tuo reikalu pasakytų Spellmanas.

O jeigu jo neklausiama, kaip, pvz., minėtu valdinių lėšų naudojimo privatinėms mokykloms klausimu, tai jis savo nuomonę pareiškia vistiek. Be jokios abejonės, jį reikia priskirti prie Ameriką valdančiųjų vyrų sluogsnių. Ir būtų sunku pasakyti, ar Spellmanas šį vaidmenį vaidina daugiau dėl savo paties temperamento bei nepaprastų sugebėjimų, ar dėl užimamos katalikų eklezijos reprezentanto vietos. Nes katalikai, kurie Amerikoje sudaro, palyginti, gana nedidelę mažumą (25%), Amerikos, gyvenime turi žymai daugiau įtakos - be abejo, labai pozityvios įtakos, - negu savo skaičiumi galėtų turėti.

Kaip ilgai kardinolas Spellmanas vadovaus šiai mažumai? Romoje jau šnibždama, kad popiežius Pijus XII neturįs didesnio noro, kaip Spellmaną matyti savo įpėdiniu. Tiesa, iki šiol joks amerikietis popiežium nebuvo, o tradicija Vatikane taip pat vaidina nemažą vaidmenį. Tačiau iš kitos pusės, Spellmano asmenybė yra viena iš pačių ryškiųjų. Be to, Amerika turi pakankamai pinigų sušelpti katalikų ekleziją ir jos šalininkus kituose kraštuose.

Mergišius Tito

TARP OLGOS IR ZINKOS

„Šlykštus neužauga" Tito, vartojant sovietų terminologiją, šiandien yra nerečiau linksniuojamas spaudos puslapiuose už „didįjį" Staliną. Aišku, domimasi ir to „neužaugos" privatiniu gyvenimu. Kad jis mėgsta puošnias uniformas, kaip Goeringas, jau seniai aišku, tačiau apie jį patį, apie jo jaunystę, žinoma nedaug; netgi jo tikroji pavardė yra spėliojimų objektas. Nežinoma, ar jis vedęs.

Britų brigados generolas Fitzroy Macleanas, kuris karo metu dažnai susitikdavo su Tito, savo neseniai išleistoje knygoje „Eastern Approaches" pasakoja, kad Tito aplinkumoje dažnai matęs jauną moterį, vardu Olga. Toji Olga, kuri visą laiką būdavo apsijuosusi diržu, ant kurio kabėjo didelio kalibro pistoletas, kartu su Tito buvo nuvažiavusi į Italiją ir sėdėjo šalia to „maršalo", besitariant Neapolyje su Churchilliu.

Ir kai Tito įsitaisė gyventi Belgrado baltuosiuose rūmuose, buv. regento Povilo aparatamentuse, Olga nuardė karališką monogramą nuo lovos baltinių. Tokių įsitikinimų vyrui, kaip Tito — paaiškino ji Macleanui — netinka gulėti tarp paklodžių, papuoštų monarchinėm amblemom.

„Tito — aiškina Macleanas — į naują aplinkumą greitai įsigyveno, tarytum visą savo gyvenimą jis praleido tik rūmuose. Jo kostiumus ir uniformas siuvo geriausi Belgrado siuvėjai. Jis valgė prašmatnius ir įmantrius patiekalus, gėrė geriausią vyną".

O kas gi yra Olga, kurios pavardės Macleanas nemini? Titui puošnūs rūbai greičiausiai buvo naujiena, tačiau Olgai-ne. Juk ji yra ... Mamčilo Ničičo duktė. O Ničičas buvo ilgametis Jugoslavijos (karališkos) užsienio reikalų ministeris. Jis 1920 m. Jugoslavijos vardu pasirašė Rapallo sutartį su Italija, taip pat ir 1924 bei 1925 m. arbitražo sutartis. Jis buvo vadinamas „Adrijos taikos tėvu".

Olga, kaip ir daugumas Belgrado studentų, jautė smarkias simpatijas komunizmui. Kad nuo to pagydžius, tėvas ją pasiuntė į Angliją, tačiau iš ten ji grįžo tokia pat raudona kokia buvo. Už dalyvavimą komunistinėse demonstracijose buvo net suimta.

Šiandien Olgos jau nesimato Tito aplinkumoje. Prie jo puošnių, rūbų, tur būt, netinka „partizanė" Olga. Jį dabar lydi kita gražuolė, nors ir pagyvenusi. Maskvos „Literaturnaja gazieta" teigia,' kad naujoji Tito draugė yra amerikiečių šnipė. Literatams nesunku ką nors sugalvoti! Savo senumą ji slepianti Tito dovanotais brangakmenimis, o jos bėgėdiškumas einąs taip toli, kad ji, kur išvažiuodama, automobilio spalvą derina su savo suknelės spalva. Naujoji favoritė-Zinka Kunc-Milanovienė. Tai, tarp kitko, buvusi pavardė, šiandien ji naudojasi Iličienės pavarde. Ji tikrai mate daug prašmatnių dalykų. Mat, prieš 10 metų ji jau gyveno New Yorke. Buvo New Yorko Metropolitaino operos dramatinis sopranas, ten 1947 m. susipažino su Tito atsiųstu karo atache generolu P. Iličiu, kuris 1943 m., vadovaudamas Dalmacijos kalnų partizanams, užmezgė ryšį su amerikiečių majoru Louisu Huotu, kuris jam tiekė karo medžiagos ir maisto. Oro keliu. Iličas prieš metus grįžo atgal į Belgradą. Kartu su žmona, kurios dramatinis sopranas nebetiko Metropolitaino operai. Ji jau yra 43 metų amžiaus. Olga neteko postovio.

Jugoslavijos žinovai teigia, kad Maskvos radijo dažnai paskleidžiamos istorijos apie Tito „mergišių" negali jam pakenkti. Mat, jugoslavai yra pietiečiai. Su temperamentu. 1941 m. pašalintas regentas kunigaikštis Povilas todėl nebuvo populiarus, nes nei jis gėrė, nei kortom lošė, nei pagaliau apie jį nebuvo pasakojami erotiniai nuotykiai. (Lo)

IRO žemės ūkio mokykla

Buv. žinomo antisemito Juliaus Streicherio ūkyje prie Nürnbergo IRO įsteigė savo žemės ūkio mokyklą, kuri DP turi supažindinti su Amerikos ūkininkavimo metodais. Todėl ūkis yra vedamas visai „amerikietiškai" jis turi daug modernių mašinų, jų tarpe 3 traktorius; 36 geras karves, 200 kiaulių, 500 vištų ir 4 arklius.

Patyrimas moko, kad tarp Amerikos (JAV bei Kanados) ir Europos ūkininkavimo metodų yra labai didelis skirtumas. Daug kartų pasitaikė, kad rytų Europos ūkininkai, patekę į Ameriką, nežino nuo ko pradėti. Ir tai liečia ne tik mašinas, bet net gyvulininkystės bei paukštininkystės metodus.

Kadangi kaip tik ūkininkai turi daugiausia galimybių įsikurti Amerikoje, IRO įsteigė jiems šią mokyklą. Tuo labiau, kad kai kurios organizacijos, pav. Lutheran Worl Federation, išduodamos įvažiavimo garantijas ūkininkams, reikalauja, kad garantijų gavėjai būtų supažindinti su amerikietiniais ūkininkavimo metodais.

Mokykloje yra vedami dviejų rūšių kursai. Per 3 mėn. būsimieji žemės ūkio darbininkai iš pagrindų supažindinami su moderniais ūkininkavimo metodais. Šalia tų veikia dar „atšviežinimo" 1 mėn. kursai, kuriuose supažindinama su naujoviškom mašinom ir gyvulinkystės metodais. Kursantams yra įrengti bendrabučiai. Mokomasi ir žiemos metu. Norintieji jon vykti DP užsirašo savo ėrijų employmento įstaigose. (IRO)

Skautiškuoju keliu

Įsigykime skautiškos literatūros

Išvykdami į įvairius pasaulio kraštus nepamirškime pasiimti ir skautiškos literatūros, kurios vėliau vargiai ar galėsime įsigyti. Šios literatūros:

„Skautų Aido" įvairūs Nr. Nr.

„Laužams liepsnojant" ir kit., o taip pat ir skautiškų ženkliukų už pigią kainą galima gauti Schw. Gmündo Gedimino pilies tunte.

Adresas: Schw. Gmünd, Bismarckkaserne.

Gedimino Pilies Tunta

Didžiai gerbiamiems lietuviškosios knygos platintojams

1. V. Ambražiūnui Rothenburg/Hann., Litauisches Lager; dabar Cuxhaven, Grimmershörn Kaserne.

2. E. Gedgaudui, Fellbach; dabar Schwäb. Gmünd, Bismarck-Kaserne.

3. J. Kesminui, München, SS-Kaserne; dabar Detmold, Heldmanstr. 12.

4. Vyt. Kidoliui, Oldenburg/i. Old., DP Camp Wehen.

5. J. Mikšui, Neustadt/Holstein, U.B.-Schule, Bl. 4, Zim. 99.

6. A. Naruševičiui, Regensburg, Süd-Luidpoldstr. 8; dabar 4508 Devereaux St. Detroit 10 USA.

7. D. Sabaliauskui, Freiburg i. Br., Turrenestr. 14; dabar Madison Country, Livingston, Jll., USA.

8. Cez. Vasiliauskui, München 27, Lamonstr. 21.

9. Alg. Zarcinui, Empelde über Hann. 110.

Mieli Bendradarbiai,

Daugiau kaip pusė metų rašome Jums laiškus paprastus, registruotus, „durch Eilboten" ir vėl paprastus, pridėdami ištraukas ir be jų, o Jūsų atsakymų taip ir nesulaukiame. Todėl, mielieji, nieko kito mums neliko daryti kaip tik parašyti šį viešą laišką, vieną visiems, prašyti gerb. redaktorių, kad leistų pasinaudoti savo laikraščio puslapiu paskelbiant jį, o vėliau vėl laukti Jūsų atsakymo.

Atkreipiame dėmesį, kad šis laiškas yra rašomas ne devyniems, kaip jis yra adresuotas, bet trisdešimčiai bendradarbių, bet tik dėl vietos stokos nėra įmanoma paskelbti visų pavardžių ir adresų. Esame tikri, kad mūsų malonieji talkininkai patys nujaus, kuriems šis laiškas yra skiriamas, ir bus malonūs be kito atskiro raginimo ar dar vieno paskelbimo stengtis vėl atnaujinti ryšius, ko mes visą laiką ir teprašėme.

Nemanome, kad būtų reikalinga Jums aiškinti, kokį sunkų kelią yra praėjusi lietuviškoji tremties knyga ligi ji galėjo būti pateikta jos išsiilgusiam tautiečiui — skaitytojui. Nemanome, kad būtų vieta šiame laiške dėstyti apie atsakomybę ir riziką, kurią pasiėmė lietuviškosios knygos leidyklos tremtyje, taip pat ne vieta priminti Jums skirtą uždarbį vien už tai, kad išpakuojate siuntą, jos turinį atitinkamą laiką be dėmesio palaikote, už parduotus leidinius inkasuotus pinigus, atskaičius nemažą procentą, mums pasiunčiate (? — taip turėtų būti), ~ likusias knygas, dažniausiai visai sugadintas, grąžinate. Taip pat nėra reikalo įrodinėti bei aiškinti komiso prekybos arba knygų ar jas pardavus pinigų priklausomumą. Tačiau, reikalui esant, mes esame pasirengę viską detalizuoti, nepraleidžiant nei skolos sumų, nei atsiskaitymo eigos, nei susirašinėjimo detalių.

Mes esame įsitikinę, kad pakankamai buvome kantrūs ir tikėjome Jūsų gera valia ir sąžiningumu ir su didžiausiu nusiminimu šį kartą turime pasakyti, kad skaudžiai Jumis nusivylėme. Visai konkrečiai išsireiškiant, JŪS PARDAVĖTE LIETUVIŠKĄ TREMTIES KNYGĄ IR SU LEIDYKLA NEATSISKAITĖTE! Bendroji suma sudaro daugiau 16.000 DM.

Štai rezultatai, už kuriuos Jūs esate atsakingi:

1. Jumis pasitikėdami, mes daugelį kartų neištesėjome žodžio ir negalėjome apmokėti savo skolų įmonininkams ir honorarų savo autoriams.

2. Jūs paralyžavote knygų leidybą, nes dėl Jūsų apsileidimo, siekiančio nesąžiningumą, turėjome visiškai sustabdyti bet kokią knygos produkciją ir daugelį mėnesių praleisti laiką be prasmės, o knygos pasiilgusią visuomenę palikti neaiškume, tebesitęsiančiame ligi ateities.

3. Mes laiku nepajėgėme užbaigti seniai pradėtą veikalą „Lietuvos Istoriją" ir tuo pačiu neišlaikėme savo žodžio prieš lietuviškosios knygos gerbėjus, pasitikėjusius leidykla ir pinigus įmokėjusius iš anksto, nes Jūs vengėte su mumis atsiskaityti.

4. Jūs sugriovėte daugelio žmonių planus, o kai kuriuos išvedėte iš pusiausvyros, kurie, nežinodami tikrosios padėties, kaltino mus, rašinėdami pikčiausio turinio laiškus, nukreiptus prieš leidyklą ar asmenis, ne tik lietuviškoms tremties ir išeivijos, bet ir okupacinėms ar globos įstaigoms, arba sukūrę skleidė tiesos neatitinkančius gandus, tuo kenkdami pačiam darbui.

Tai yra tik dalis priežasčių, vertusių mus pristatyti Jus, Gerbiamieji Bendradarbiai, visuomenei, nes kaltinimų krovinys, kuris yra taikomas uždėti ant mūsų ir ant vos bealsuojančios lietuviškosios knygos, priklauso Jums, ir tik Jūs galite šį krovinį galutinai pašalinti.

Tikėdami Jūsų atsakymu, liekame

Su pagarda

Leidykla Patria

Fellbach b. Stuttgart, Beethovenstr. 5.

Fellbach, 1949. XI. 7 d.

Pastaba: Malonūs lietuvių laikraščių redaktoriai pasaulyje yra prašomi šį laišką persispausdinti.

C/Kartotekos skelbimas Nr. 4

Iš JAV ir kitur yra paieškomi šiame skelbime išvardinti asmenys. Ieškomieji ar apie juos žinantieji malonėkite atsiliepti C/Kartotekai, nurodant skelbimo eilės Nr. ir įdedant reikiamą kiekį pašto ženklų atsakymui.

36. **Ona Šwazes-Irniutė** iš Užsienio km. Papilės vl. ir **Anna Araminas** - Ereminas — Jokubaitė iš Akmenės Viekšnių vl. ieško giminių.

37. **Pranė Černiauskienė-Stimburytė** iš Jokunų km. Deltuvos vl. Ukmergės ap. ieško tremtinių tarpe giminių.

38. **Grudzinskas Jonas** ieško Petro ir Antano Grudzinskų vaikų, kil. iš Jonavos, o taip pat Jono Vaitieko — Vaiciechausko vaikų, kil. iš Juosvainių.

39. **Elena Černiauskienė** ieško brolio Julijono Noreikos vaikų, kil. iš Vingininkų kaimo, Šilalės par. Tauragės apsk; Antano Kasiliausko, sesers vaikų Raudonių, iki karo gyv. Nadojų km.; sesers Apolonijos Noreikaitės vaikų Valterių.

40. **Anna Onušaitis** ieško Marijos Paskunigytės iš Paskarlupio km. Višakio Rūdos v.

41. **J. Radavičius** ieško Prano Lekučio.

42. **Barbara Kavaliauskas** ieško Pranciškaus ar Pranciškos ir Aleksandro Žemepačių iš Šiaulių, ir Roko žmonos Liudvinos Vilčiauskienės iš Kuslaikių km. Šiauliu ap.

43. **Jonas Vilčinskas** ieško giminių iš Stuburų.

44. **J. Puidokas** ieško Juozo Stravinsko, kil. iš Reizgalių km, jo žmonos Marijonos Bakšytės, kil. iš Mastikių km. abu Šakių ap.

45. **Petronė Zebertavičienė** - Bankevičiūtė ieško Onos Viduniutės iš Leipalingio.

46. **V. Račiukaitis** ieško tėvo Juozo Račiukaičio g. 1891 m. Totorevieco km., gyvenusio Daugeliškių km., motinos Antaninos Račiukaitienės-Jucaitytės gim. 1898. IV. 13, seserų Bronės, Genovaitės, brolių Juozo, Kazimiero, Prano Račiukaičių, Teresės Račiukaitės, Martišių.

47. **GAUTI ADRESAI:** Augustas **Urmanaitis;** Rapolas **Ugintas;** Stepas **Raila;** Aleksas **Mikaliūnas;** Valerija **Stanulionytė-Rugienė;** Romas **Karčiauskas;** Antanas **Steponaitis;** Adolfas **Aidukas;** Antanas **Liubomirskis;** Antanas **Antanavičius;** Juozas **Scholskis - registruotas** laiškas.

LTB C/Kartotekos Vedėjas

PRANEŠIMAI

GAVUSIEJI KVIETIMUS Į AMERIKĄ — ATSIŠAUKITE!

Sekantiesiems asmenims geradariai Amerikos lietuviai yra paruošę, BALF-ui tarpininkaujant, butui ir darbui garantijas, bet jų adresų nepavyko rasti C/Kartotekoje. Norėdami pasinaudoti tomis garantijomis, šie asmenys prašomi skubiai prisiųsti savo adresus BALF Centrui Europoje, adresu: 20 Rauchstr., München 27, US-Zone, Germany.

RUZGYTĖ, Ona
MOCKIUTĖ, Anna
DAMBRAUSKAS, Bronius
VAŠKIENĖ, Valerija
ŠULSKYTĖ, Regina
BARTASEVIČIUS, E.
TOMASHEIT, Magdalena
ALIŠWESKAS, Paul ir Peter
RAČKAUSKAITĖ, Ildudė.

BALFas.

*

PRANEŠIMAS

IRO Area 3 žinioje esanti Amatų Mokykla (Vocational & Training School) SCHWEINFURTE nuo š. m. gruodžio mėn. priima mokinius — kursantus abiejų lyčių DP su IRO globa ir taip pat asmenis, **turinčius tik DP statusą.**

Asmenys, turintieji tik DP statusą, galės gyventi nemokamai mokyklos patalpose. Yra daroma žygių, kad maistą jie galėtų nemokamai gauti iš vokiečių pabėgėlių stovyklos. Šiuo reikalu IRO vadovybė dar tariasi su Bavarijos valdinėmis įstaigomis. Apie susitarimo rezultatus bus paskelbta vėliau. Nesusitarus, asmenims tik su DP statusu, maistu tektų rūpintis patiems.

Mokykloje yra šie skyriai:

1) stalių, 2) šaltkalvių, 3) auto mechanikų, 4) elektrotechnikų, 5) mūrininkų, 6) siuvimo, 7) kirpimo. 8) mašinrasčio, 9) anglų kalbos ir kt.

Kursai trunka 3 mėn., bet kursantai gali likti ir ilgesniam laikui praktikuotis. Mokykla yra gerose patalpose ir gana turtinga įrankiais, mašinomis, medžiagomis ir kt. įrengimais.

Norintieji kursus lankyti ar gauti papildomų informacijų, turi rašyti šiuo adresu;

Mr. Streggels, Area Employment Officer IRO Area 3, ANSBACH.

L. T. B. CENTRO KOMITETAS.

*

IEŠKOJIMAI

Emma Valnerienė, gim. Rydelytė, sūnus Edvardas, duktė Lydija, kilę iš Balbieriškio, gyv. Kaune, ieško savo vyro Edmundo Valnerio, gim. 30. 3. 1900 Vilkaviškyje, paskutiniu laiku gyv. Šiauliuose.

Žinantieji apie jo likimą prašomi pranešti šiuo adresu:

Emma WALLNER, Wachenbüchen, Kreis Hanau, Wilhlemsbaderstr. 24, USA Zone (Gross-Hessen).

*

Leonas STACUKAS, s. Leono, kilęs iš Žem. Kalvarijos, dabar gyv. **1510 So 48 court., Cicero 50 Ill. USA,** ieško giminių.

*

Kas yra Vokietijoje iš Skaisgirių giminės, iš Šakių apskrities, Lukšių valsč., prašoma atsiliepti šiuo antrašu:

Mr. Visinskis, A. S., 1313 Halsey St., Brooklyn, N. Y., U. S. A.

Reikalinga

lietuvė šeimininkė prie vieno žmogaus. Darbo nedaug. Reikalinga mokėti virti. Pageidaujama vidutinio amžiaus; gali būti katalikė ar protestantė, kad ir iš Mažosios Lietuvos. Geriausia tiktų visai nesirengianti emigruoti arba nenumatanti greit išemigruoti.

Prašoma rašyti: **M. Krupavičius, (14a) Pfullingen b. Reutlingen, Goethestr. 18, Franz. Zone.**

MEMMINGENO IR KEMPTENO STOVYKLŲ DĖMESIUI!

Gruodžio 1 d. atidarau Memmingene, Ulmerstrasse 28

DĖVĖTŲ IR NAUJŲ RŪBŲ KRAUTUVĘ

Perku ir parduodu. Senus rūbus perku jau dabar. **FRIEDRICH MARTIN.**

Lietuvos istorijos prenumeratoriams!

Vykstant gyvai emigracijai ir keičiantis gyvenamosioms vietoms, kasdien gauname laiškų su adresų pakeitimais, kuriuose taip pat teiraujamasi ir apie veikalo išleidimo datą.

Rinkdami prenumeratą, išleidimo datą buvome nustatę rugpiūčio mėnesyje, bet kadangi šiuo veikalu suinteresuotųjų asmenų skaičius yra nepaprastai menkas, todėl ir veikalo išleidimas automatiškai nusidelsė. Mūsų platintojai, kurie mums yra skolingi tokias sumas, kurių tikrai pakaktų užbaigimui, mums taip pat apvylė. Kreipėmės į tremties gyvenimą vadovaujančius, rikiuojančius ir kontroliuojančius veiksnius, tačiau ir čia iš visur gavome neigiamą atsakymą, o kai kurie, dar birželio mėnesyje pareikalavę detalizuotų apyskaitų, nežiūrint mūsų pakartotinų rašymų ir prašymų atsakyti „taip" ar „ne", ligi šiol dar nieko neatsakė.

Ligi veikalo užbaigimo, kad jį galima būtų perkelti į knygrišyklą, reikia tik 16—18 darbo dienų. Tačiau taip pat gana efektyvi pinigų suma, kurios leidykla šiuo metu, galutinai kritus knygų pareikalavimui, o taip pat paaiškėjus platintojų nesąžiningumui, neturi. Su veiksnių žadėtąja morale parama, deja, veikalo išleisti nesugebame.

Šiuo savo viešu skelbimu mes dar kartą kviečiame visus tautiečius talkon užsisakant visiems taip svarbų veikalą „Lietuvos Istoriją" ir tuo pačiu prisidėti prie jos išleidimo. Veikalas leidžiamas labai mažu tražu ir jo kaina 20 DM. (Lietuvoje kaštavo 17.50 Lt.) Pinigus mokant iš anksto 16 DM. Prenumeratoriams skirtieji egzemplioriai turės atitinkamą įrašą. Taigi, talkininkaukite leidyklai šio veikalo išleidime jį užsiprenumeruodami, kad pirmaisiais kitų metų mėnesiais galėtume jį išsiuntinėti! Taip pat atkreipiamas dėmesys, jog apie kiekvieno adreso pasikeitimą leidykla turi būti painformuota, kad vėliau išvengus nereikalingo siuntinėjimo.

Fellbach'as 1949. XI. 7.

Su pagarda
LEIDYKLA „PATRIA"
Fellbach b. Stuttgart, Beethovenstr. 5
Telef. 50 509 ir 50 726

Mieloji tautiete!

Pasaulinio Motinų Sąjūdžio Vadovybė per tautinį Komitetą kreipiasi į išsiblaškiusias po visą pasaulį lietuves, prašydama duomenų tarptautiniam Motinų kongresui, kuris įvyks 1950 m. birželio 7—12 d. Paryžiuje.

Lietuvių kruopščiai paruošti atsakymai į anketą bus vertingiausia medžiaga nušviesti politinių pabėgėlių šeimų ir šeimose motinų padėčiai.

Atsakymas pageidaujamas iš kiekvienos lietuvės kaip profesininkės motinos ir moters. Atsakymus į žemiau paduotą anketą prašome atsiųsti nevėluojant iki vasario mėn. pabaigos šiuo adresu: **Ver. Karvelienė, Christophstr. 15, Tübingen, Vokietija.**

*

Kongresas, kuriam ruošiamasi, yra Tarptautinių Kongresų įvykusių 1933-1937-1939 -ir 1947 metais tąsa. Kongresai šaukiami šiuo šūkiu: „MOTINA ŽMONIJOS PROGRESO KĖLĖJA". Nuo 1937 metų Kongreso, kuriame buvo susirinkusios 37 tautų delegatės, pripažintas Tarptautinės Dokumentacijos Centro reikalingumas, ryšio ir informacijos palaikymui.

Tarptautinis dokumentacijos centras palaiko ir apjungia visas nacionalinių moterų organizacijų vadovių pastangas, turinčias objektų įvairaus pobūdžio socialines problemas, tikslu padaryti kiekvieno krašto motinas tikromis žmonijos progreso kėlėjomis.

Pasaulinis moterų Sąjudis (MMM - Mouvement Mondial des Mères) savo organizacinį pobūdį aptarė prieš du metus. Dabar jis įeina į JT kaip „Organisation non Gouvernementale" (ONG), B statuto pagrindu.

Šiuo tarpu Pasaulinis Motinos Sąjūdis (MMM), savo vadovybės iniciatyva ir savo tautinių sekcijų pagalba, ruošiasi 4-tam „MOTINA ŽMONIJOS PROGRESO KĖLĖJA" kongresui.

Darbų tvarkos tema: „**MOTINA EKONOMINIAME GYVENIME**".

Dažnai ekonominės lygsvaros išlaikyme yra užmirštamos motinos, tikrosios šeimos židinio ekonomės. Tuo nepripažįstama daug tikrųjų ekonominio gyvenimo vertybių. Šis turtas įvertinamas bent dalinai tik tuomet, kai dėl kokių nors priežasčių motinos yra pašalinamos iš šeimos židinio; niekas neabejoja, kad panašūs atvejai tiek šeimai tiek visuomenei brangiai atsieina.

Ateinančio kongreso užduotis ir yra nušviesti šį - ekonominį požvilgį namų ruošos ir šeimos gyvenime bei motinos vaidmenį tautiniame ir tarptautiniame gyvenime.

Anketų daviniais paremtų studijų šviesoj bus galima bandyti surasti kelių reformos, kurios kas kart geriau atsakytų „MOTINOS ŽMONIJOS PROGRESO KĖLĖJOS" užduočiai. Materialinis progresas yra dvasinio, socialinio ir asmeninio progreso laidas.

Kongreso paruošimui reikalingas įvairių kompetetingų asmenų bendradarbiavimas. Todėl pageidaujami duomenys:

IŠ JURISTŲ: Kokią atsakomybę duoda motinai šeimos ekonomijoje krašto įstatymai ir papročiai.

IŠ SOCIOLOGŲ IR EKONOMISTŲ: - Suteikti bendrus statistinius davinius reikalingus kongreso darbams. - Patiekti šeimos išteklių elementus. — Kokią dalį pasiima tautos biudžetas iš šeimos biudžeto.

IŠ MOTINŲ: - Jų rolės ekonominėje veikloje įvertinimas. — Kokias priemones siūlytų, kad užtikrintų motinoms šeimos židinio lygsvarą.

IŠ SOCIALINIŲ IR HIGIENOS INSTITUCIJŲ: Motinoms negalint tinkamai atlikti jų šeimos užduoties, kuriuo būdu tai atsiliepia iš dalies į pačią šeimą, iš dalies į visuomenę.

IŠ ARCHITEKTŲ IR PRAMONININKŲ: Kokie projektai ir galimybės pramatomi motinų namų ruošos ir šeimos gyvenimo darbams palengvinti.

IŠ MOTERŲ dalyvaujančiųjų viešajame gyvenime: - Kaip yra atstovaujama motina viešuose ir pusiau viešose institucijose, kurios turi įtakos į ekonominį gyvenimą? - Ką šitos institucijos duoda motinų gerovei netrukdydami jos savo pareigose?

IŠ JAUNŲJŲ. Kokia jų patirtis ir kokios pastabos dėl priemonių, kad jauna mergaitė būtų geriau paruošta užimti savo vietą ekonominiame gyvenime.

Dotnavos zemės ūkio technikumą minint

Prieš 30 metų, 1919 m. lapkričio mėn. pradžioje, Dotnavos dvaro (Kėdainių apskr.) dideliuose rusų žemės ūkio mokyklai skirtuose rūmuose pradėjo veikti Dotnavos Žemės Ūkio Technikumas.

Į naujai įkurtą mokyklą suvažiavo tada 15 įvairiaamžių mokinių, kuriuos kvočiant girdėjosi ties Radviliškiu siautusios kovos patrankų dundesys. Ir vėliau mokiniams ne kartą teko pertraukti savo mokslą ir stvertis ginklo įsiveržėliams jėga kelią pastoti.

Apardytuose apleisto dvaro rūmuose pirmas ėmė ūkininkauti, o vėliau, mokyklai įsisteigus, joje direktoriauti, mokslingas agronomas A. Vienožinskis. 1922 metais jis užleido savo vietą antram ir kartu paskutiniam direktoriui, mokslingam miškininkui A. Rukuižai. Šis direktoriavo iki 1927 metų vasaros, kada vyriausybės nutarimu mokykla buvo uždaryta, o jos vieton, atatinkamai pertvarkius, įsteigta aukštojo žemės ūkio mokslo įstaiga-Žemės Ūkio Akademija.

Dotnavos Technikumas buvo skirtas žemės ūkio bei miškų specialistams ir vidutiniuoju išsilavinimu ruošti. Lavininosi sričių tarpe buvo, be žemės ir miškų ūkių, ir kultūrtechnika.

Per savo aštuonerius gyvavimo metus Technikumas virto rimtu žemės ūkio mokslų židiniu ir paruošė bei išleido 247 specialistus, kurie suvaidino Lietuvos žemės ir miškų ūkių atstatymo darbe didelį vaidmenį, užpildant tuo metu jaustą didelį specialistų trūkumą.

Technikumo pedagogų tarpe buvo visa eilė žymių savo srities žinovų, kaip prof. prof. Matulionis, Kolupaila, Rukuiža, Končius, Rudzinskas, Nacevičius ir kiti.

Šios sukakties sproga laisvajame pasaulyje esantieji technikumiečiai siunčia visiems savo gyviems draugams linkėjimų ištverti ir reiškia įsitikinimą, kad netoli tas laikas, kada teks vėl susitikti petys į petį dirbant atstatomos laisvos tėvynės labui.

Technikumiečių Chicagoje vardu

K. Sčesnulevičius, Jun.

AR GALI BŪTI

* Los Angeles ligoninės gimdyvių kambaryje yra įrengtas mikrofonas, kuriuo į laukiamajame kambaryje esantį garsiakalbį petransliuojamas pirmas naujagimio riksmas - tėvo malonumui. Tarp kitko, tėvai į tą naują technikos šūkį reaguoja įvairiai. Vieni klausosi susižavėję, kiti bėga.

Dėmesio!

Šiomis dienomis išeina iš spaudos naujas V. Pėteraičio lietuviškai - angliškas žodynas (su tartimi). Šį žodyną V. Pėteraitis paruošė remdamasis anksčiau išėjusiu savo žodynu, kuris yra sutrumpintas, mažesnio (kišeninio) formato ir yra skiriamas anglų kalbą besimokantiems. Tartis (tarptautiniais ženklais) yra žymima po kiekvieno angliško žodžio ar posakio. Šiame žodyne tilpo per 12.000 lietuviškų žodžių. Jis yra įrištas labai gerais drobės viršeliais ir kaštuoja 10,— DM.

Platintojams, užsisakiusiems ne mažiau kaip 10 egz., duodama 10 % nuolaida. Žodynai gaunami pas stovyklų platintojus arba betarpiai pas leidėją, adresu: München 9, Pilgersheimerstr. 21/1.

M. Sutkevičius, Leidėjas.

Maloniems skaitytojams ir platintojams

„Lietuvis" leidžiamas vieną kartą savaitėje — penktadieniais. Paskiro numerio kaina Vokietijoje — 0,75 DM, mėnesinė prenumerata — 3 DM.

Prenumeratos kaina užsieniui, apmokant pinigais Vokietijoje — 4 DM mėnesiui. Užsienio prenumeratoriai, kurie negali apsimokėti Vokietijoje DM arba atsiųsti po 10 tarpt. pašto kuponų už 1 egz. prenumeratą mėnesiui, laikraštį užsisako per „Lietuvio" užsienio atstovus.

Užsienio atstovybių adresai:

D. BRITANIJA: Mr. J. Palšis, 10, Warrel's Terrace, BRAMLEY-LEEDS, England.
Prenumeratos kaina 5 shil. mėnesiui.

JAV: Mr. Steponas Nasvytis, 4579 W 157 St., CLEVELAND, Ohio, USA.
Prenumeratos kaina 0,50 dol. mėnesiui.

KANADA: Mr. K. Andriuškevičius, 3A—4th Ave., Ville La Salle, Montreal, Que., Canada.
Prenumeratos kaina 0,50 dol. mėnesiui.

AUSTRALIJA: Mr. Mockūnas, 68 Stuart Road, Dullwich, ADELAIDE, S. A., Australia.
Prenumeratos kaina 4 shil. mėnesiui.

BELGIJA: Mr. Stp. Paulauskas, 81/186, Paire du Horloz, TILLIEUR - LIEGE, Belgie.
Prenumeratos kaina 26 fr. mėnesiui.

VISUOSE KITUOSE KRAŠTUOSE gyvenantieji prenumeratoriai, iki ten bus paskirti mūsų atstovai ir nustatyta kitokia prenumeravimosi bei atsiskaitymo tvarka, „Lietuvį" užsisako, pasiųsdam tiesiog jo Administracijai (13b Memmingen, Postfach 2, Germany) po 10 tarpt. pašto kuponų už vieną laikraščio mėnesinę prenumeratą.

Po 1950.VI.30 IRO tvarkys tik nebaigtas bylas

IRO RYŠININKŲ KONFERENCIJA BAD KISSINGENE

Ši eilinė tautinių komitetų ryšininkų konferencija įvyko amerik. zonos IRO Vyr. būstinėje Bad Kissingene lapkričio 9 d. Pirmininkavo T. D. Sherrardas, Department of Care and Maintenance viršininkas. Direktorius P. Ryanas buvo kažkur išvykęs ir konferencijoje nedalyvavo. Tas žymiai susilpnino konferencijos reikšmę, nes kiti pareigūnai, dalyvavę konferencijoje, be jo, negalėjo suteikti paaiškinimų išreiškiančių būstinės nuomonę.

IRO ateities programa. Svarbiausia konferencijos tema buvo „IRO ateities programa", ryšium su IRO generalinės Tarybos konferencijos, įvykusios spalio mėn. Ženevoje, nutarimais. Nežiūrint, kad šis klausimas buvo įrašytas pagrindiniu, jokių kalbų ar diskusijų jis nesukėlė. Konferencijai pirmininkavęs tik perskaitė raštą, kurį duodame atskirai, ir pridūrė, kad daugelis tremtinių, IRO Generalinės Tarybos nutarimą, kuriuo prailginama IRO veikla iki 1951 m kovo mėn. pabaigos, klaidingai supratę. IRO po 1950 m birželio mėn. nebesirūpinanti tremtinių materialine globa, bet vykdysianti tik nebaigtas tremtinių įkurdinimo bylas. Vadinasi, IRO savo veiklą oficialiai baigsianti, kaip ir buvo numatyta, 1950 m birželio mėn. paskutinę dieną. Iš to padarė išvadą, kad tremtiniai turi rūpintis kiek galint greičiau užsitikrinti savo ateitį įsikurdinimu.

Konsultacija. Šiuo klausimu pranešimus paskaitė Miss M. E. Nicolet (Division of C. and E) ir Mrs. E. Taylor (Division of Resettlement) Pranešėjos nusiskundė, kad privačiai gyvenantieji tremtiniai maža rodę dėmesio šiai konsultacijai. Didelis šios grupės tremtinių skaičius nesiteikęs atsakyti į išsiuntinėtas anketas. Prašo tautinius komitetus raginti savo tautiečius, kad šie atliktų reikalaujamą registraciją jų pačių labui. Be to, primena, kad esąs geras specialistų pareikalavimas į Venecuelą, bet nesirandą norinčių ten vykti. Visi esą svajoja patekti į Ameriką. Pranešėjos pataria emigruoti į Australiją. Nors ir buvo laukiama, vis dėlto pranešėjos niekuo neprisiminė dabar IRO vykdomos konsultacijos, kuri tremtinių tarpe sukėlė didelį nerimą ir susijaudinimą. Tiesa, po LTB Centro Komiteto padarytų žygių Ženevojo padėtis yra visiškai pasikeitusi į gerąją pusę, bet tai dar nereiškia kad negali vėl kur nors pasireikšti counsellerių sauvalė, kaip tai pasikartojo Kemptene.

Į lietuvių ryšininko klausimą Mrs. Taylor pareiškė, kad konsultacijos metu tremtiniui pateikus įrodymus laišku, kad kuris nors draugas ar giminė ruošiasi sudaryti ar jau sudarė garantijas emigracijai į JAV, tokiam duodama 8 sav. laiko reikiamiems dokumentams gauti. Tiems asmenims, kurie jau pateikia pasirašytų garantijų nuorašus, joks terminas nebenustatomas, nes tada pati bylos eiga jau nebepriklauso nuo tremtinio valios ar noro. Tokiu atveju reikalas laikomas atliktu ir tremtinys nebejudinamas.

Neraštingųjų klausimas. Prof. Dr. Roczechas pareiškė, kad emigracinėse stovyklose yra sulaikyta gana daug neraštingų asmenų. Jie, iki neišmoks skaityti ir rašyti, negalės emigruoti. IRO būstinė Bad Kissingene skubiai kreipiasi į arėjas ir tautinius komitetus, prašydama tuo tuojau rengti kursus neraštingiems asmenims gimtąja kalba. Reikalas yra labai aktualus tose vietose, kur panašių asmenų iš tikrųjų dar yra.

Sveikatos centrai. Klausimą referavo Dr. W. Gellneris (Health Department). Jis išvardijęs IRO išlaikomus sveikatos centrus — sanatorijas pabrėžė, kad paskutiniu laiku paduota 800 prašymų į džiovininkų sanatorijas sveikatai pataisyti. Gellneris primena, kad džiovininkų sanatorijomis gali naudotis ir tie tremtiniai, kurie negauna stovyklinio išlaikymo, bet tik turi DP statusą. Jis pabrėžia, kad invalidams apmokyti ir tuo būdu užtikrinti jų ateičiai ruošiami specialūs amato kursai. Jais visi invalidai, kurie neturi tinkamo amato, turėtų tuojau pasinaudoti.

Nemažą skaičių aklųjų sutiko priimti Norvegija.

Kvalifikuotų darbininkų reputacijos klausimu labai smarkią kalbą pasakė Mr. D. Moxley, Refugee Employment Specialist. Jis turįs žinių, kad išvykę į užsienius tremtiniai kaip ūkininkai ar žemės ūkio darbininkai nemoką žemės ūkio darbų dirbti. Daugelis tokių asmenų nesupranta, kaip reikia karves melžti su specialiais aparatais, kaip dirbti su traktoriais ir kitomis žemės ūkio mašinomis. Toki žemės ūkio darbininkai pastato ūkio savininką į labai keblią padėtį, be to, užkerta kelią kitiems išvykti. Moxley pyksta, kad asmens, prieš vykdami į žemės ūkio darbus, čia vietoje nesusipažino su mechanizuotu žemės ūkio darbu rengtuose žemės ūkio kursuose. (Žiūr. IRO skelbimą).

Amatų mokyklos lankymas Schweinfurte. Konferencijai pasibaigus, visi ryšininkai buvo nugabenti į Schweinfurtą ir supažindinti su ten veikiančia IRO amatų mokykla. Ši mokykla tikrai labai puikiai ir tvarkingai dirba. Mokyklos lankytojų gyvenimo ir darbo sąlygos yra tikrai geros. Besišnekant su kai kurių skyrių vedėjais lietuviais, šie nusiskundė, kad tremtiniai maža domisi šia mokykla, kuri iš tikro yra labai naudinga. Mokykla dar galėtų priimti nemažą lankytojų skaičių.

Memorandumai. Baigę visą konferencijos programą, ryšininkai dar kartą susirinko ir pasirašė du memorandumus. Viename išdėstytos visos tos DP problemos, nuo kurių sprendimo priklauso tremtinių ateitis, o antruoju atkreipiamas dėmesys į nacių persekiotųjų asmenų nuostolių atlyginimą, ryšium su vokiečių paskelbtuoju įstatymu šiuo reikalu. Memorandumai įteikiami Jungt. Tautų Gener. Sekretoriui Trygve Lie, IRO būstinėms Ženevoje ir Bad Kissingene ir kai kurioms vyriausybėms bei organizacijoms. Trijų asmenų delegacija siunčiama į Frankfurtą šių memorandumų įteikti Aukšt. Komisarui McCloy ir prašyti audiencijos.

Atskirai pasiteiravus apie numatytus stovyklų perkilnojimus patirta, kad likviduojamoje Hanau stovykloje tuo tarpu palikti ten dirbantieji ar tvarkantieji savo emigracines bylas. Jie Hanau dar galės pasilikti apie pusantro mėnesio, o gal ir ilgiau. Po to bus iškelti į Müncheną, Kempteną, Memmingeną ar Schw. Gmündą, žiūrint, kur bus vietos.

Kita ryšininkų konferencija numatyta gruodžio mėn. 7 d.

Garantijos tebepriimamos

Pasklido gandų, kad DP Komisija jau daugiau nebepriiminėja garantijų. Gandams užbėgti už akių pasiteirauta DP Komisijoj.

Komisijonierius Harry N. Rosenfield iš Washingtono raštu į tai atsakė:

„Šiuo patvirtinam Jūsų laišką, gautą rugsėjo 20 d., kur klausiama, ar DP Komisija dar priima sutartis dėl išvietintųjų pervežimo.

Leiskite man, kiek aš galėsiu, į tai atsakyti. Taip, Komisija sutartis gauna, priima ir išsiuntinėja užjūrin procesui ir tai bus tęsiama tol, kol aprūpinimas išvietintųjų asmenų bus užtikrintas. Jūs galit būt tikri, kad Komisija praneš laiką, nuo kurio sutartys toliau nebus priimamos.

Man malonu, kad Jūs apie tai man parašėt. Tas duoda man galimybės išsiaiškinti situaciją, kuri nelaimingo atvejo dėka pasidarė komplikuota. Tas taip pat duos galimybę I. R. O. išvengti klaidingų informacijų skelbimą."

Tas išblaško abejones. Bet delsti jau nė kiek negalima. Neturį sutarčių, tuoj pasistenkit jas gauti.

BALFo CENTRAS EUROPOJE

Atviras žodis

O KUR DAR 15.000?

Skaitytojas **V. Pamarys**, laikinai atsidūręs **Italijoje** Bologna, mums rašo:

...baigiantis Iro globai liksią Vokietijoje apie 5.000 lietuvių (žiūr. „Lietuvis", 29. 9. 49) pareiškė prel. Krupavičius spaudos atstovui. Gerbiamas prelatas, be to, apie Maž. Lietuvos lietuvius pastebėjo, kad apie juos platesnių žinių neturįs.

Jeigu šitaip kalbėtų gerb. prel. Krupavičius kaipo prelatas, būtų iš dalies suprantama, bet jeigu šitokius pareiškimus daro VLIK'o pirmininkas, daugeliui kyla tam tikrų abejonių. VLIK'o ir Maž. Lietuvos Tarybos „kova" yra visuomenei, o dar labiau p. pirmininkui žinoma; žinomas yra ir Maž. Lietuvos lietuvių skaičius Vokietijoje ir sąlygos kuriose jie randasi. Tuo reikalu Maž. Lietuvos Taryba nekartą kreipėsi įvairiomis rezoliucijomis ir eile pro memoria ir stengėsi supažindinti su Maž. Lietuvos lietuvių būkle bei darė pasiūlymus tom problemom spręsti. Keista, kad po tų visų pastangų iš Maž. Lietuvos Tarybos pusės, atsakingi VLIK'o asmenys apeina tokį opų mūsų tautos daliai klausimą visiškai jį išjungdami iš lietuvių gyvenimo Vokietijoje ir jo reprezentacinių skaičių...

Kodėl gerb. prel. Krupavičius neįskaito į bendrą lietuvių skaičių šimto Maž. Lietuvos lietuvių, kurie su ašaromis akyse prašo, kad jų vaikai galėtų lankyti lietuviškas gimnazijas, kodėl yra išjungiami 15.000 lietuvių, kurie atsisako įvairių „modernių" pabėgėlių organizacijų pagelbos ir kreipiasi į lietuviškus komitetus (patys būdami tiesioginiai nuo vokiečių ūkio priklausomi), kodėl norima atstumti 5.000 Maž. Lietuvos lietuvių, kuriems reikalinga socialinė globa?

Esamoje padėtyje liksiančių lietuvių skaičius Vokietijoje bus ne penki, bet 20.000. Manau, kad yra pareiga žmonių, kurie leidžia sau įvairiomis progomis operuoti, tardamiesi besirūpiną penkiais tūkstančiais, pasirūpinti dar ir penkiolika tūkstančių.

*

Red. past. Kaip skaitytojas P. teisingai nurodo, pasikalbėjimas su prel. Krupavičium buvo atspausdintas rugsėjo mėn. Dabar turime jau lapkritį tačiau Maž. Lietuvos Taryba jame nurodytų skaičių, jei jie neteisingi, iki šiol nesiteikė koreguoti.

JUDOŠIAI

Skait. Pranas Lukas skundžiasi iš Bremen - Vegesacko Grohno pereinamosios stovyklos:

... Šiandien jau trys mėnesiai kaip esu Grohne sulaikytas dėl savo tautiečių melagingo skundo ir kaip viskas baigsis nežinau. Tuo tarpu turiu čia vargti ir laukti kada kas mane apgins. Tokių kaip aš čia yra labai daug, o skundikams niekas nieko nedaro ir jie toliau tęsia judošišką darbą. Darykite ką galite, kad kartą tie skundikai baigtų savo judošišką darbą ir gautų savo atlyginimą.

Visiems stovyklose gyvenantiems tremtiniams

IRO Vyr. Būstinė Bad Kissingene praneša:

Patirta, kad yra klaidingai aiškinamas IRO Generalinės Tarybos konferencijos, įvykusios 1949 m. spalių mėnesį Ženevoje, nutarimas. Šiuo skelbiamas minėto nutarimo tikslus paaiškinimas, kad DP ir pabėgėliai, gyvenantieji amer. zonoje, teisingai jį suprastų.

1. Anksčiau paskelbtos datos IRO veiklai sustabdyti nėra pakeistos.

2. Šioje zonoje gyvenantieji, kurie prieš rugpiūčio 31 d. neįsiregistravo ir kurie į zoną atvyko po rugpiūčio 31 d., bet iki spalių 15 d. neįsiregistravo, negali būti priimti į IRO išlaikomas stovyklas ir negali būti per IRO įkurdinti ar repatrijuoti.

3. Po 1949 m. gruodžio 31 d. IRO neprims į stovyklas jokio kandidato.

4. Nuo 1950 m. birželio 30 d. IRO nutrauks visą stovyklinį išlaikymą.

5. Įkurdinimo darbus IRO tęs ir po 1950 m. birželio 30 d. bet tik tų DP ar pabėgėlių, kurių pradėtoji emigracinė procedūra tuo metu nebus baigta.

(pasirašė) Philip E. Ryan
Am. Zonos IRO direktorius.

Inž. Broniui Garšvai

jo mylimai žmonai netikėtai mirus, giliausios užuojautos reiškia

Vintartų šeima.

Lietuvis

Nr. 34/35 1949. XI. 18.

LTB bankrutuoja!

Mus pasiekė gandai, kad LTB centrinis komitetas turi finansinių sunkumų. Na, ir gerai - pasakys dažnas. Tai natūralus ir logiškas visų mūsų institucijų galas - pridurs piktesni. Toks galas yra jų veiklos, o gal, teisingiau, neveiklos išdava - samprotaus logiškai galvoją - nes jei nori gauti pinigų, reikia įrodyti, kad esi jų vertas. Juk kai „Mintyje", tiesa, pavėluotai, buvo iškeltas klausimas, ar nevertėtų solidarumo mokestį sumažinti, tuo siekiant jį supopuliarinti ,niekas neatsiliepė, išskyrus vieną histerišką balsą apie partizanus.

Iš istorijos žinome, kad mokesčiai (biudžetas) buvo stipriausias parlamento, atseit, tautos, ginklas kovoje su karalių išdaigom. Jų pagelba buvo suvaldyta ne viena tautos norams neatitinkanti vyriausybė. Taip dar ir dabar yra normalioje santvarkoje, kurios šėšėlį norėjome turėti savo bendruomenės struktūroje. Iš to plauktų išvada, kad jei žmonės nemoka mokesčių - reiškia, jie nepatenkinti tais organais, kurie iš to gyvena, atseit, juos reiktų pakeisti. Išrinkti tuos, kurie turi pasitikėjimą. Tai būtų, žinoma, normalu.

Deja, gyvename ne normaliais laikais, bet vienos tremties stadijos likvidacijos metu. Ir dabartinis LTB centrinis komitetas jau buvo išrinktas nenormaliu laiku. Jis ir norėdamas negalėjo atsiplėšti nuo buvusių komitetų įšaknintos tradicijos. Neturėtų prasmės ir nauji rinkimai. Galima dėkoti greičiau Dievui, kad dar turime žmonių, kurie, nors ir turėdami emigraciją prieš akis, vis dėl to sėdi savo vietoje ir daro tai, ką iš viso daryti galima skęstant laivui. Dėl tokios padėties kalti mes visi, kad anksčiau per mažai domėjomės visuomeniniais reikalais, kad mūsų politinė organizacijos pajėgė išstatyti tokius, o ne kitokius reprezentantus. Kitą syk būsim gudresni.

*

Bet yra dar ir kita medalio pusė. LTB centro komitetas išlaiko visą eilę įstaigų, kurios mums visiems gyvenantiems Vokietijoje yra reikalingos. Šiaip ar taip, LTB CK yra vieninteliš organas, kuris gali kasdieniškuose pasisakyti mūsų vardu. Gal tas jo balsas ir ne daug sveria, tačiau kai kada jis praverčia, kad ir ne didelius reikalus sprendžiant. CK turi išlaikyti ryšininką, kurio žodis turi šiokios tokios reikšmės amerikiečių zonos IRO centre. Iš viso, keliolikos tūkstančių organizuotas balsas šį tą sveria, o jam pareikšti reikalinga tam tikra organizacija, eilė techninių priemonių; raštinė, vertėjai, c) kartoteka ir tt.

*

Dar vienas svarbus reikalas. CK perėmė Lietuvių Kalbos Vadovo išleidimą. Tas darbas atsieis apie 42.000 DM. Reikia tikėtis, kad atsiras kokie 5.000 lietuvių, kurie dar interesuojasi savo kalba ir tą knygą nusipirks. Tuo būdu leidimas nuostolių neduos. Bet kol kas iš prenumeratorių surinkta tik 15.000. Todėl CK spausdinimą turės finansuoti ir iš savo lėšų.

*

Todėl, kokios nuomonės apie LTB veiklą praeityje būtumėm, tos organizacijos centras yra mums reikalingas, lygiai kaip ir reikalingas politinis organas, rikiuojąs mūsų politines pastangas. Bet, kad jie galėtų egzistuoti ir atlikti jiems atitekusias pareigas, turime padėti išlaikyti jiems reikalingas įstaigas. Tam turime mokėti solidarumo mokestį. Apylinkės komiteto nariai, nors ir patys paskendę emigracijos ruošoje, turėtų stropiau atlikti nemalonią pareigą rinkti mokesčius ir jų nelaikyti pas save, bet perduoti CK, kad jis galėtų atlikti bėgamuosius reikalus ir palikti organizacijos rėmus tiems, kurie čia liks. O kad pasiliekantieji bus mažiau laimingi už išvažiuojančius - irgi aišku. Tai logiška išvada. Tiesa?

L. G.

Emigruoti ar pasilikti!

1949 m. spalio mėnesį įvyko eilė svarbių susirinkimų: Genevoj IRO Tarybos atstovų suvažiavimas, Frankfurte, Vokietijoj, DP komisijos emigracijai ir šalpai dirbančiųjų pareigūnų susirinkimas ir visa eilė pasitarimų Frankfurte bei Münchene.

Genevoj dalyvavo poros dėšimčių valstybių atstovai ir tremtinių išlaikymu, emigracija ir jos likimu interesuotų įstaigų pareigūnai.

Lietuvių reikalams ginti dalyvavo BALFo Įgaliotinis Šveicarijai Stepas Garbačiauskas, Liet. R. Kr. Pirmininkas Dr. D. Jasaitis iš Reutlingeno, ir BALFo atstovas Jonas Valaitis.

DP komisijos sušauktam susirinkime Frankfurte dalyvavo iš Washingtono atvykęs DP Komisijos atstovas Ugo Carusi, IRO valdininkai, CIC karininkai, emigracijos įstaigų vedėjai bei tremtinių likimu susirūpinę pareigūnai. Susirinkimui vadovavo pats DP Komisijos koordinatorius Europoj Squadrilli. Lietuvių reikalus atstovavo BALFo atstovas Jonas Valaitis.

Kadangi dalyvavo visų emigracijai talkininkaujančių įstaigų vedėjai ir jų pagelbininkai, išsiaiškinta daugelis emigracijai padedančių ir kliudančių priežaičių bei aplinkybių.

Trumpai suglaudus iš visų susirinkimų ir pasiinformavimų raštu bei žodžiu, lapkričio 1 dieną emigracijos reikalai į JAV štai kaip atrodė.

Iki 1949 m. lapkričio 1 d. viso vizų į JAV išduota 160,896. Per spalių mėnesį išduota 12.000 vizų ir po tiek pat numatoma išduoti lapkričio ir gruodžio mėnesiais.

Apie naujo emigracijos įstatymo pravedimą visuose susirinkimuose ir bendrai Europoj labai daug kalbama. Tačiau ar jis bus priimtas ir kurių kategorijų asmenis jis lies, tikslių žinių dar neturima. Pagal dabartinį įstatymą paskutinė viza bus išduota 1950 metais birželio mėn. 30 dieną.

Pagal nevardines garantijas gavę vizas į JAV-bes ūkio darbams ūkininkai bus sulaikyti Vokietijoj ir Austrijoj iki pavasario, nes žiemą ūkininkams darbininkų nereikia.

Yra daug užkliuvusių bylų. Per sekančias penkias savaites nusistatyta jas peržiūrėti ir galimai išspręsti. Apeliacijoms svarstyti 3-jų asmenų komisiją sudaro JAV teisininkai, kurie bylas spręs, naudodami Amerikos Apeliacinio Teismo procedūrą.

Visus atidedančius savo išvykimą ateity pradės daugiau spausti. Komisija pradės nebeatsižvelgti ir neatidėlios emigr. bylų mokslui baigti, bizniui susitvarkyti ir kitiems asmeniniams reikalams likviduoti. Nuo 1950 m. sausio 1 dienos nei sveikatai pataisyti 6-šiems mėnesiams emigracija nebus atidėliojama. Todėl ligoniams patartina turėt tai minty ir mėgint savo sveikatą ko greičiausia sustiprinti.

Daugiausia bus spaudžiami išvykti su bylų numeriais iki 60.000.

Klausiant CIC atstovų, dėl ko kai kurių bylos ilgai tyrinėjamos, jie pareiškė, kad tam yra daug priežaščių. Bet ateity mėgins bylas likviduoti 3-jų savaičių laikotarpyje. Jie pareiškė, kad emigracijai talkininkaujančios ir bylas persiunčiančios įstaigos žino įstatymų tvarką ir pavojų, į kurį tremtinys gali patekti. Pagal įstatymą galintį išvykti visos emigracija suinteresuotos įstaigos spaus ko greičiausia išvykti.

Nuvykę į JAV falsifikuotais dokumentais, bus iš Amerikos grąžinti. Aštuoni toki asmenys, kuriems atimama teisė bet kada vykti į JAV, jau grąžinami. Jeigu įstatymas ir būtų pakeistas, tiems nebus galimybės Jungtines Amerikos Valstybes pamatyti. Visos emigracija susirūpinusios įstaigos įspėtos dokumentus labai sekti.

Nuo dabar pradedama kreipti dėmesio ir įstatymu numatytoms pirmenybėms, kaip vykimas pas gimines, pirmenybės ūkininkams ir tt.

Daug kas mano, kad jų vaikams anksčiau išvykus į Kanadą o tėvams dabar išvykstant į JAV, bus galima lengvai vieniems pas kitus persikraustyti. Patartina savęs neapgaudinėti, nes jie negreit turės galimybės vieni pas kitus nuvykti kartu apsigyventi.

Šiuo metu IRO area'ose yra 133.000 žmonių. Dokumentuojamų yra 121.000.

„For legal and political protection only" tremtiniai galės važiuoti, tik užsimokėję už savo kelionę. Šios klasifikacijos tremtiniai, tačiau, galės registruotis iki 1950 m. birželio mėn. 30 d. Šiuo reikalu smulkesnių instrukcijų ar pakeitimų laukiame iš IRO Centro Genevoj.

Emigracijai į JAV daugiausia dėmesio bus kreipiama Ambergo area'os gyventojams: ši area likviduojama ir jos likučiai perkeliami į Schweinfurtą. Per lapkričio ir gruodžio mėnesius likvidaciniai darbai bus baigti ir po naujų metų Ambergo area'os IRO nebeveiks.

Mūsų ilgai pageidautas ir reikalautas tremtiniams palengvinimas, atrodo, susilauks rezultatų: į Grohno, prie Bremeno, stovyklą bus pasiunčiama daugiau įvairių pareigūnų užkliuvusioms byloms išnarplioti. American Emigration and Naturalisation Įstaiga, atrodo, pagaliau sutiks tam tikrą skaičių savo inspektorių perduoti ir juos paskirstyti po pereinamas stovyklas. Dabar Amerikos Emigracijos Inspektorių turim tik Grohno stovykloj prie Bremeno.

Grohno stovykloj sulaikytieji sugrupuojami į 20-tį kategorijų. Iš 2100 sulaikytų tik aštuoni grąžinti. Sulaikymo priežasčių buvo įvairių: 17-ka buvo pasiųsti be vizų, 111-ka sulaikyta dėl sveikatos, 72 laukia atvykstant kitų šeimos narių, 550 ukrainiečių persiųsti į Delmenhorst stovyklą laukti, kol jie bus paruošti išvykimui ir 380 katalikų, vykusių be organizacijos pagalbos.

Užkliuvusiems pagelbėti pirmiau susisiekimas su Washingtonu trukdavo tris savaites laiko, dabar pakaks 72-jų valandų.

DP Komisijos pirmininkas Carusi pareiškė, kad emigracijai dirbančios įstaigos šiandien sekamos viso pasaulio. Ypač į jas atkreiptos visų DP akys. Dėl to reiškiasi daug kritikos ir pageidavimų." „Bet dėl to mes turim tik džiaugtis, nes dirbame plačiosios visuomenės dėmesio vertą darbą. Kadangi daugumos emigr. įstaigų žmonės yra ir šalpos darbininkai, yra manoma, kad ir į emigraciją mes žiūrim, prisilaikydami dėsnio visomis priemonėmis ir visais būdais tremtinius gelbėti. Dėl tos priežasties kai kas gali galvoti, kad emigracijai talkininkaujančių įstaigų pareigūnai gelbsti ir tiems, kuriems ir nereikėtų padėti. Bet kai visi elgsis pagal įstatymus, juos gerbs ir jų prisilaikys, tada pagrindas bet kokiems užmetimams savaime atpuls. Tiek šalpa — ši milžiniška emigracijos problema, tiek demoralizuoto pasaulio ne visada pagrįsta kritika, vienų kitais nepasitikėjimas yra nelemtojo karo padaras ir mūsų visų baisiai sunki užduotis yra tuos laikus pergyventi ir visus sunkumus nugalėti" — tokiais žodžiais baigė DP Komisijos sušauktą susirinkimą Pirmininkas Carusi.

Jonas Valaitis
BALF Atstovas Europoje.

Padėka

Padėjusiems gilaus liūdesio valandoje Prelatui Prof. M. Krupavičiui, L. T. B. Reutlingeno Apylinkės lietuviams, P. D. R. Įstaigai bei jos tarnautojams, visiems prieteliams bei pažįstamiems, palydėjusiems netikėtai mirusią mano žmoną

Marija Garšvienę

į amžino poilsio vietą, bei savo mintyse ją nuoširdžiai paminėjusiems reiškiu gilią padėką.

Nuliūdęs Vyras